

**TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TÜRKİYE’DE ANTİSEMITİZM VE
BÜYÜK DOĞU DERGİSİ**

**HAZAN KURU
07716005**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. ELÇİN MACAR**

**İSTANBUL
2010**

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE’DE ANTİSEMITİZM VE
BÜYÜK DOĞU DERGİSİ

HAZAN KURU
07716005

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 18/10/2010
Tezin Savunulduğu Tarih: 28/10/2010

Tez Oy birliği/ Oy çokluğu ile başarılı bulunmuştur.

	Unvan	Adı	Soyadı	İmza
Tez danışmanı:	Doç. Dr.	Elçin	Macar	
Jüri Üyeleri:	Doç. Dr.	Ozan	Erözden	
	Doç. Dr.	A.Emre	Öktem	

İSTANBUL
2010

ÖZ
TÜRKİYE’DE ANTİSEMITİZM VE *BÜYÜK DOĞU* DERGİSİ
Hazan Kuru
Mayıs, 2010.

Bu tezin amacı, Necip Fazıl Kısakürek yönetimindeki *Büyük Doğu* dergisi üzerinden Türkiye’de antisemitizm olgusunu tartışmaktır. Örneklem olarak bu yayının seçilmesinde, derginin politikasını belirleyen Necip Fazıl’ın Milliyetçilik, İslamcılık ve Muhafazakârlık üçgenindeki duruşu önemli bir faktördür. Ayrıca 1943–1978 yılları arasında, keza Türkiye Tarihi’nin en çalkantılı dönemlerinde yayınlanan derginin Cemiyet kurmak ve hatta partileşmek gibi kurumsal çalışmaları bulunması da etkinliği açısından incelenmesi gereken diğer bir faktördür. Özellikle İslamcı düşüncenin bugün geldiği noktada önemli bir mihenk taşı olması bakımından *Büyük Doğu*, uzun soluklu yayın dönemiyle irdelenmesi yararlı bir yayın olarak karşımıza çıkmaktadır. Antisemitizm kavramının, ilk etapta böyle bir dergi üzerinden incelenmesi özellikle İslamcı basının antisemitik duruşunun kökenlerinin anlaşılmasında etkili olacaktır. Bu amaçla çalışmada öncelikle antisemitizmin kavram tartışmalarına yer verilmiş, gerek tarihsel periyotta gerekse sosyolojik manada antisemitizm kavramının yeri aktarılmıştır. Akabinde *Büyük Doğu* dergisi ve Necip Fazıl’ın şahsında şekillenen *Büyük Doğu* Geleneği tartışılmış, son olarak ise derginin sayıları üzerinden antisemitizm analizine geçilmiştir. Elde edilen sonuçlar ışığında bakıldığında, *Büyük Doğu*’daki antisemitizmin başta Siyonizm, masonluk, dönmelik kavramları olmak birkaç konu üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Fakat açık bir ifadeyle söylemek gerekirse, en temelde batılılaşma ve modernleşme karşıtlığının bir yansıması olarak antisemitizme başvurulduğu görülmektedir. İronik bir şekilde batıdan ithal edilmiş bir kavram olan antisemitizm batılılaşma karşıtlığının aktarılmasında kullanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Antisemitizm, *Büyük Doğu* Dergisi, Necip Fazıl Kısakürek.

ABSTRACT
ANTISEMITISM IN TURKEY AND *BÜYÜK DOĞU* (GREAT EAST)
MAGAZINE
Hazan Kuru
Mayıs, 2010.

The aim of this thesis is to discuss the notion of antisemitism through the *Büyük Doğu* (Grand East) magazine managed by the nationalist, Islamicist and conservative Necip Fazıl Kısakurek. Between 1943-1978, during one of the most turbulent times of Turkish history, the magazine also attempted to establish an association--in fact a party. *Büyük Doğu*, as an important touchstone in the evolution of Islamism, is a valuable source with its long publishing life. Especially, the analysis of antisemitism promises a better understanding for other Islamicist media as well. Therefore, the first part of this thesis is devoted to discussions of antisemitism concept; and its historical and sociological interpretations. Afterwards, *Büyük Doğu* magazine and the tradition of *Büyük Doğu* shaped by Necip Fazıl himself is discussed. Lastly, antisemitism is analyzed in different editions of the magazine. The results demonstrate that *Büyük Doğu* antisemitism centered on a few notions such as Zionism, Masonary and *Dönme*'s (Jewish Converts to Islam). However, antisemitism has been mainly used to antagonize Westernism and Modernism.

Key words: Antisemitism, *Büyük Doğu* (Great East) Magazine, Necip Fazıl Kısakurek

ÖNSÖZ

Bu tezin amacı *Büyük Doğu* dergisi üzerinden bir antisemitizm tartışması yürütmektir. Bu amaçla dergi sayıları özenle taranmış, özellikle Yahudilik ve Yahudilerle ilgili metinler özenle incelenmiştir.

Bu uzun araştırma sürecinde yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Elçin Macar'a, sevgili arkadaşlarıma ve Mahmut Sami Mert'e, manevi desteğini esirgemeyen iş arkadaşlarıma ve aileme özellikle de kardeşim A. Can Kuru'ya çok teşekkür ederim.

İstanbul; Mayıs, 2010

Hazan Kuru

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
1. GİRİŞ	1
2. ANTİSEMITİZM.....	4
2.1 Antisemitizm Kavramı Üzerine	4
2.2 Hristiyan Dünyası ve Antisemitizm.....	8
2.2.1. Antik Çağ	9
2.2.2 Haçlı Seferleri’nden Reform Sürecine	10
2.2.3. Aydınlanma Dönemi	13
2.2.4. Rusya	13
2.2.5. 20.yy Avrupası ve Naziler	14
2.2.6. ABD	16
2.3. Siyonizm Kavramı’nın Doğuşu ve Gelişimi.....	16
2.4. Müslümanlar ve Antisemitizm.....	20
2.4.1 Erken Dönem İslam Öğretisi	20
2.4.2 Osmanlı Devleti’nde Modernleşme-Batılılaşma ve Gayrimüslimler	22
2.4.2.1 Osmanlı’da Batılılaşma Tartışmaları	24
2.4.2.2. İttihat ve Terakki Partisi	26
2.5. Türkiye’de Gayrimüslim Azınlıklar ve Antisemitizm	27
2.5.1 Tek Parti Dönemi	29
2.5.1.1. Lozan Antlaşması ve Azınlıkların Statüsü.....	29
2.5.1.3. “Vatandaş Türkçe Konuş” Kampanyası	31
2.5.1.4. 1930’lu ve 1940’lı yıllar	33
2.5.1.5 Varlık Vergisi	36
2.5.2 Çok Partili Dönem	37
2.5.2.1. Demokrat Parti ve 6–7 Eylül Olayları	37
2.5.2.2. 1960 Darbesi Ortamı ve Altı Gün Savaşının Yansımaları	38
3. NECİP FAZIL KISAKÜREK VE BÜYÜK DOĞU GELENEĞİ	40
3.1. Çileli İnsan: Necip Fazıl	40
3.1.1. Necip Fazıl ve Düşünce Dünyası	41
3.1.2. Necip Fazıl’ın Basın Hayatı.....	42
3.1.2.1 Ağaç Dergisi	43
3.1.2.2. Borazan Dergisi	44
3.2. <i>Büyük Doğu</i> Dergisi	44
3.2.2 <i>Büyük Doğu</i> Dergisi’ne Genel Bir Bakış	46
3.3 <i>Büyük Doğu</i> Cemiyeti (1949–1951).....	54
3.3.1 Kumarhane Hadisesi	59

3.3.2 Malatya Hadisesi.....	61
3.4 Demokrat Parti ve Büyük Doğu.....	62
3.4.1. 1960 Darbesi ve Yassıada Örtülü Ödenek Davası.....	65
3.4.2 İhtilalin Ardından.....	66
3.5. Büyük Doğu (b.d) Fikir Kulübü	68
3.6. Milli Selamet Partisi ve Büyük Doğu	69
3.7 Derginin Kapanışı (1978) ve 12 Eylül	70
3.8. Necip Fazıl'ın Ölümü	71
4. BÜYÜK DOĞU DERGİSİ VE ANTİSEMİTİZM	72
4.1 “Yahudi’nin Cihan Hâkimiyeti Ülküsü” ve Popüler Antisemit Yayınlar.....	72
4.1.1. Adolf Hitler: Kavgam (Mein Kampf)	73
4.1.2. Henry Ford: Beynelmilel Yahudi (International Jew)	74
4.2. <i>Büyük Doğu</i> ve Yahudilik.....	75
4.2.1 Necip Fazıl’ın Yahudi Algısı	76
4.2.2 Cevat Rıfat Atilhan	80
4.3. Batılılaşma Olgusu ve Büyük Doğu Dergisi.....	82
4.3.1. Necip Fazıl ve “Batı” Algısı	82
4.3.2. <i>Büyük Doğu</i> Dergisi, Batılılaşma ve Yahudiler.....	83
4.4. Masonluk ve Büyük Doğu	85
4.5. Dönmelik ve Büyük Doğu Dergisi	90
4.6. Filistin Sorunu ve Büyük Doğu Dergisi	95
5. SONUÇ	99
KAYNAKÇA.....	102
Görüşmeler	108
EK:1 BÜYÜKDOĞU KOLEKSİYONU.....	109
EK:2	110
<i>BÜYÜK DOĞU</i> DERGİSİ’NDEYAYINLANAN YAHUDİ GÖRSELLERİ... 110	
ÖZGEÇMİŞ	127

KISALTMALAR

TC	: Türkiye Cumhuriyeti
MC	: Milletler Cemiyeti
CHF	: Cumhuriyet Halk Fırkası
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
AP	: Adalet Partisi
DP	: Demokrat Parti
MSP	: Milli Selamet Partisi
MNP	: Milli Nizam Partisi
MTTB	: Milli Türk Talebe Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği

1. GİRİŞ

Antikçağlardan bu yana bir “öteki” algısı her zaman var olmuştur. Antik Yunan’da “öteki”, barbar olan olmayan ayrımı üzerinden tanımlanırken; Orta Çağ ile birlikte “öteki” algısı, Hristiyan olan-olmayan ayrımının başlamasıyla dinsel bir boyut kazanmıştır. Kelimenin tam anlamıyla ötekileştirmenin vücut bulması için ise, modernleşme ve Aydınlanma fikrinin doğuşunu beklemek gerekmektedir.

Modernleşmeyle birlikte ulus-devlet bağlamında bir toplumsal farklılaşmadan söz edilmeye başlanırken ve bu alanda siyasi analizler baş gösterirken, aynı anda tanımlanan modern insan bağlamında (beyaz, batılı, eril, ...) bireysel farklılaşmanın önü açılmıştır. Dolayısıyla bu söylemler kendileri içerisinde ötekileştirmeyi beraberinde getirmiştir. Erkek egemen, heteroseksüel, üçüncü dünyayı ise hiçe sayan bir durum söz konusu olmaya başlamıştı. Akabinde gelen postmodernizm bu büyük anlatıları eleştirirken kendisi bir büyük anlatı kurmaktan öteye gidememiştir.

Bu teze konu teşkil eden antisemitizm bağlamında tartışılan ötekileştirme de hemen hemen aynı basamaklardan geçmiştir. Antisemitizm kelimenin filolojik incelemesi baz alındığında Sami ırkından olanlara karşıtlık olarak telaffuz edilse de, özellikle Yahudi karşıtlığını simgelemek için kullanılan bir kavram haline dönüşmüştür.

Antisemitizm tarihsel perspektiften incelendiğinde pek çok şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Antik çağda etnisiteye dayalı bir ayrımın sonucunda ortaya çıkan bir antisemitizm gözlenirken, Hristiyanlığın ortaya çıkışıyla birlikte din temelli bir ötekileştirme projesinde Yahudiler yine bir taraf olarak lanse edilmiştir. 19. ve 20. yy’da ulus-devlet projesinin ortaya çıkışıyla birlikte Babil döneminden bu yana diaspora yaşamı süren Yahudiler “öteki” olarak ilan edilmiştir. Bu dönem daha çok ırk, soy, kan bilincinin en önemli öge olarak ortaya atıldığı ve antisemitizmin şekillendiği bir dönemdir. 20.yy’la ve de İsrail Devleti’nin kurulmasıyla birlikte antisemitizm, antisyonizmle birlikte atbaşı ilerlemeye başladı.¹ Dolayısıyla

¹ Jerome A. Chanes, **Antisemitism**, (California: Contemporary World Issues, 2004), 5.

antisemitizm olgusunun gelişim süreci, bir nevi ötekileştirme kavramının da geçirdiği evreleri gösteren bir laboratuvar özelliği taşımaktadır.

Türkiye’de ise ötekileştirme süreci daha değişik parametreleri içerisinde barındırır. Osmanlı “millet” sistemindeki millet algısı bugünkü ulus kavramına eş-değer gelen millet kelimesinden çok daha farklı anlamdadır. Osmanlı millet sisteminde tebaa dinlere göre sınıflandırılmış, her dinin temsilcisi, o milletin başı olarak kabul edilmiştir. Millet başı o topluluğun (Yahudi, Ermeni, Rum...) hukuki, iktisadi işleri başta olmak üzere tüm işlerinden padişaha karşı sorumludur.

Ulus-devlet projesi ve Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte ötekileştirmenin baş aktörü gayrimüslimler olmuştur. Lozan Antlaşması’na göre Türkiye’de azınlık olarak tanımlanan gruplar yalnızca gayrimüslim topluluklardır. Bu gayrimüslim tanımı da muallâk bir yapıya sahip olup, çoğunlukla üç büyük gayrimüslim grup olan Ermeniler, Yahudiler ve Rumları kapsamıştır. Örneğin yine gayrimüslim bir grup olan Süryaniler, azınlık haklarından yararlanamamış, fiilen varlıkları tanınmamıştır.²

Akabinde gelen yıllardaki uygulamalar ise birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Nüfus Mübadelesi, “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyaları, Varlık Vergisi uygulaması, 6–7 Eylül Olayları azınlıkların tam bir vatandaş olarak görülmediğinin göstergeleri olmuşlardır. Kıbrıs sorunu ise özellikle Rum nüfus ve diğer gayrimüslim topluluklar için sorun teşkil etmekten öteye gidememiştir.

Türkiye’de azınlıkların konumu, özellikle de Yahudilerin durumu her zaman devlet söylemine yakın bir duruşa sahip olmuştur. Genellikle misafir olarak görülen gayrimüslim azınlıklar, özellikle de Yahudilerin devlete olan minnet borçları (!) hiç bitmemiştir.

Dolayısıyla antisemitizm Türkiye’de her zaman varlığı inkâr edilmiş bir olgu olmaktan ileriye gidememiştir. Hatta bu durum bizzat Yahudi cemaatinin ileri gelenleri tarafından dahi inkâr edilmiştir. Oysa ulus-devlet projesi kapsamında oluşturulan Türkiye Cumhuriyeti, daha kurulduğu andan itibaren bir ötekileştirme sürecini beraberinde getirmiştir. Bu durum basında, gayrimüslimler, özellikle de Yahudiler üzerinde ciddi polemiklere yol açmıştır.

² Baskın, Oran, **Türkiye’de Azınlıklar- Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2008), 52.

Dolayısıyla bu çalışmada ilk bölümde antisemitizm olgusu üzerinde durulacaktır. İlk olarak tanım üzerinden kavramsal bir tartışma yürütülecek, tarihsel bir analiz yapılacaktır. Türkiye ayrı bir başlık olarak incelenecektir.

İkinci bölümde asıl analiz noktamız olan ve üzerinde çalışılacak materyali temsil eden *Büyük Doğu* dergisine genel bir bakış sunulacaktır. Bunun için ilk etapta derginin devreleri ve aidiyeti üzerinde genel bir tartışma yürütüldükten sonra, çeşitli dönemlerinde siyasi iktidar odaklarıyla ilişkileri mercek altına yatırılacaktır. Necip Fazıl Kısakürek ise ana karakter olması bakımından incelenmesi gereken bir şahıs olarak karşımıza çıkacaktır. Bu bölümde son olarak *Büyük Doğu* hareketinin fikir kulübü oluşturma ve partileşme süreci de ele alınacaktır.

Çalışmanın son bölümünde, *Büyük Doğu* dergisi üzerinden, belirlenen ana başlıklar altında antisemitizmi ortaya çıkarma amacı güdülecektir. Özellikle bu bölümde öne çıkan başlıklar, “modernleşme karşıtlığı çerçevesinde yeşeren antisemitizm, yahudinin cihan hâkimiyeti ülküsü, Masonluk ve Türkiye özelinde Dönmelik” tartışmaları olacaktır.

2. ANTİSEMİTİZM

Antisemitizm kavramına ait tanımlar, hatta bu kelimenin kullanım şekilleri birçok farklılaşmayı beraberinde getirmiştir. Dolayısıyla bu bölümde ilk etapta antisemitizmin kelime bağlamında kullanım alanları ve yüklendiği anlamlar tartışılacak, akabinde ise tarihsel bir perspektiften bakmak suretiyle bu kavramın doğuşu, Hristiyan ve Müslüman dünyadaki kullanımları ayrı ayrı incelenecektir. Yine bu bölüm Türkiye'deki antisemitizm kavramını ayrı bir başlık altında inceleyerek sonlandırılacaktır.

2.1 Antisemitizm Kavramı Üzerine

Antisemitizm kelime anlamı olarak “Sami ırkından olanlara karşıtlık” anlamı taşımaktadır. Etimolojik manada bakıldığında semitik diller konuşan halklar olarak nitelendirilen bu grupların belirlenme kökenleri Nuh Peygambere kadar gider.

Dini metinlere göre insanlık, Nuh Peygamberin, tufandan sonra geriye kalan oğulları, Sam, Ham ve Yafes'ten türemiştir. Dolayısıyla bu yorum düzleminde ilerleyenlere göre, Ham, Afrika'nın koyu derili halklarının; Sam İbranilerin ve Yafes de Medlerin, Perslerin, Greklerin, dolayısıyla gelecekte Ari halklar olarak bilinecek grupların atasıydı. Bu teori, Lewis'in aktardığı üzere, herhangi bir tarihsel, dilsel, arkeolojik veya etnografik bir temele oturmamasına karşın modern zamanlara kadar geçerliliğini sürdürmüştür. Fakat Semitik veya Ari dillerin ortaya çıkışı için 18.yy'da filoloji biliminin doğuşunu beklemek gerekmektedir.³ Yaygın olarak kullanılan semitik dillerin başında İbranice, Arapça ve Aramca gelir. Bunu yanında Fenikece, Akadca ve Süryanice de sami dil ailesine mensuptur. Ve bu dilleri konuşan halklar da semitik halklar olarak nitelendirilir.⁴

Bu incelemeler ışığında antisemitizm kelimesinin etimolojik olarak “semitik” halklar olarak nitelendirilen halklara karşıtlık olarak nitelendirilmesi beklenmektedir. Oysa antisemitizm kelimesi hiçbir zaman diğer Sami ırklarını (Araplar,vb.) kapsayacak şekilde kullanılmamıştır. Bu karşıtlık yalnızca Yahudileri baz almaktadır ve deyim yerindeyse antisemitizm, Yahudilere karşı olan tepkinin

³ Bernard Lewis, **Semitizm ve Anti-Semitizm: Çatışma ve Önyargıya Dair**, çev. Hür Güldü (İstanbul: Everest Yayınları, 2004), 36–38.

⁴ http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0754280#m_en_gb0754280, [19.09.10].

modern ifade tarzı olmuştur.⁵ Hatta bizzat Arap dünyasında dahi Yahudi düşmanlığı bu isimle anılmıştır.

Antisemitizm kavramı yukarıda kullandığımız anlamda ve siyasi boyut kazanarak ilk olarak 1879 yılında Alman radikal yazar ve siyasetçi Wilhelm Marr tarafından, “Yahudilerin Almanya Üzerindeki Zaferi” (Der Sieg des Judenthums über das Germanthum) adlı bir broşürde kullanılmıştır.⁶ Fakat bu bağlamda çok da geçerli bir otorite sahibi olmayan Marr’ın kullandığı bu terimin literatüre bu kadar yerleşmesindeki asıl faktör, antisemitizmin öncülü kabul edilebilecek terimlerin Marr’dan önce bazı düşünürler tarafından kullanılmış olmasıdır.

İlk olarak 1860 yılında alman araştırmacı Moritz Steinschneider, Fransız düşünür Ernest Renan’ın görüşüne katılarak, *semitizm* kelimesini Yahudilere beslediği düşmanlığı maskelemek için kullandı ve bu yazı Karl von Rotteck’in editörlüğünü yaptığı bir kitapta yayınlandı. Yine ikinci olarak *semitizm* kelimesi Alman aydınlanmasının önde gelen isimlerinden A.L Schlözer tarafından 18.yy sonundaki metinlerinde kullanıldı (1735–1809). Dolayısıyla *semitizm* kelimesini antisemitizme dönüşmesi çok kolay oldu. Aslında Marr anti-yahudilik (Yahudi düşmanlığı) yerine türettiği antisemitizm kelimesini kullanırken iki şey amaçlamaktaydı. Marr ilk olarak, üyesi olduğu *Antisemit-Ligi*, Adolf Stöcker yönetimindeki bir organizasyon olan Court Chaplain’den⁷ farklılaştırmak istiyordu.⁸ Çünkü bir yandan da Yahudilerin tepkisinden çekinen Marr’a göre antisemitizm, Yahudi düşmanlığını simgeleyen diğer kullanımlara göre daha ılımlıydı.⁹ Fakat Bauer’in de belirttiği

⁵ Jerome A. Chanes, **Antisemitism**, (Amerika: Contemporary World Issues ABC-CLIO Inc., 2004), 3.

⁶ Birçok kaynakta 1879 yılı Antisemitizm kelimesinin kullanılmaya başlandığı yıl olarak lanse edilmekte olup, (bkz. Lewis, Levy, Parkes, Bauer vb.) bir tek Langmuir bu tarihi 1873 olarak belirtmektedir. (Bkz. Langmuir, Gavin I., Toward a Definition of Antisemitism, University of California Press, 1990, California, s.311).

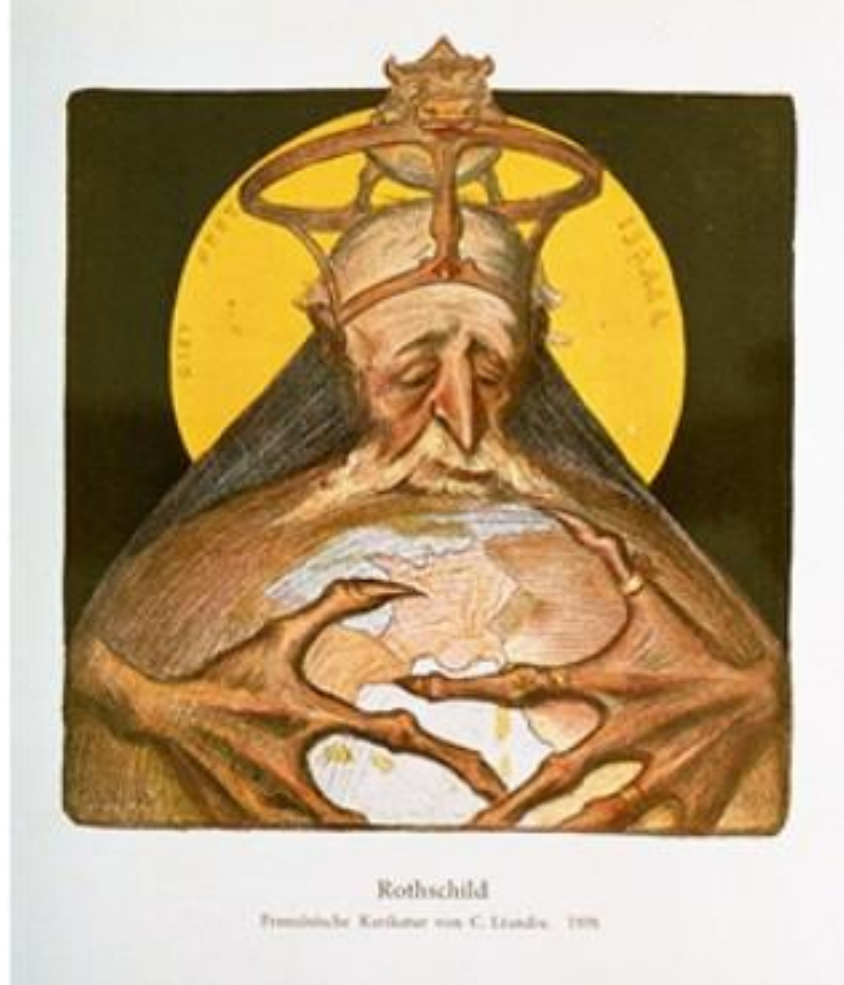
⁷ Court Chaplain (Hofprediger), 19.yy sonlarında Protestan Rahip Adolf Stöcker yönetiminde faaliyet gösteren antisemitik bir topluluktur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. C.C Aronsfeld, A German Antisemite in England, Adolf Stöcker’s London Visit in 1883, **Jewish Social Studies**, Vol. 49, No. 1 (Winter, 1987), pp. 43–52).

⁸ Peter Pulzer, “Third Thoughts on German and Austrian Antisemitism” , **Journal of Modern Jewish Studies**, c.4, s. 2 (2005): 10.

⁹ Richard S. Levy, **Antisemitism: a Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution**, California: ABC- Clio Press, 2005), .24-25.

üzere, Marr her ne kadar filolojik bir terim kullansa da, okuyucuları, taraftarları ve meslektaşları onun tam olarak ne kastettiğini anlamışlardı.¹⁰

Marr'ın kullanımıyla başlayan antisemitizm olgusu modern fenomenleri de içerisinde barındırarak ve hatta hatta biyoloji, genetik, antropoloji gibi doğa bilimlerinden de dayanak sağlayarak yerini sağlamlaştırdı.

Resim: 2.1 Yahudi'nin Cihan Hâkimiyetine atf yapan bir karikatür¹¹

¹⁰ Yehuda Bauer, "In Search of a Definition of Antisemitism", **Approaches to Antisemitism-Context and Curriculum**, ed. Micheal Brown (NewYork, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture,1994): 10.

¹¹ www.antisemitism.org.il/upload/84.gif [01.03.2010]

Dolayısıyla antisemitizm, hem geleneksel Yahudi düşmanlığı öğelerini içerisinde barındırdı, hem modern öğeleri bünyesinde topladı. Fakat bu durum o kadar kolay olmadı ve genel kanıdan sapmalar meydana geldi. Erken dönem Yahudi düşmanlığı (Judeophobia) ve antisemitizm arasındaki temel ayrım, ilkinin dini temelli olmasına karşın, daha sonrakinin ırkçılık, milliyetçilik ve bir parça da antropolojik temelde bir ayrımı kastetmesidir. Yine erken dönem Yahudi düşmanlarının aksine, antisemitistlere göre Yahudi sonsuza kadar Yahudi olarak kalacaktır, dönüşmesi veya asimile olması söz konusu değildir. Ayrıca geleneksel yazında Mesih katili Yahudiler, şeytanla işbirliği içerisinde görülmektedir. Oysa modern dünyada Yahudi, şeytanın ta kendisi ilan edilmiş, şeytan Yahudi’de vücut bulmuştur ve nihai amacı dünyayı ele geçirmektir. Bu durum birçok karikatüre konu olmuştur.¹²

Özetle söylemek gerekirse erken dönem Yahudi düşmanlığı ile antisemitizm arasında farklar bulunmaktadır. Fakat söz konusu olan antisemitizm gibi grift bir kavram olunca, bu ayrım çok da kesin olmamaktadır. Örneğin modern çağın en önemli antisemitik figürü olan Naziler döneminde tıpkı erken dönem Yahudi düşmanlığında görüldüğü üzere, Yahudilerin dini öğeleri yok edilmiş olup, antisemitik hareket Hristiyan din adamları önderliğinde gerçekleşmiştir. Ayrıca yine ters bir örnek olarak Orta Çağ İspanyası gösterilebilir. Bu dönemde din temelli bir ayrım yerine, “saf kan” ideolojisi temelinde şekillenen Yahudilere yönelik ırkçı bir ayrım uygulanmıştır.

Bunun yanında dönemler ve topluluklar arası farklar ile tüm ayrımcılıkların antisemitizm kavramı çerçevesine sokulmak istenmesi kavram kargaşasını iyice artırmaktadır.¹³ Hatta Pulzer’in belirttiği üzere bir süre sonra antisemitizm fiziksel olarak Yahudi’den ayrılmış, bir imaj meselesi haline gelmiştir. Hatta yazara göre Yahudilerin insan formatında görünen birer melek oldukları ortaya çıksa bile, antisemitizm gidişatından bir şey kaybetmeyecektir.¹⁴ Dolayısıyla bu anlamda en sağlıklı tarihsel periyotta inceleyerek kavramın ortaya çıkışını ve geçirdiği evreleri daha net görebilmektir.

Antisemitizm üzerine yapılan araştırmalar aktarılırken tarihsel anlamda farklı kategorilere rastlanabilmektedir. Örneğin Chanes, antisemitizmin geçirdiği evreleri

¹² Bauer, **agm**, 11.

¹³ Bauer, **agm**, 11–12.

¹⁴ Pulzer, **agm**, 2.

altı ana ekseninde toparlanmaktadır. Bu sınıflandırmada ilk olarak Hristiyanlık öncesi, Greko-Roman dünyada etnik temelli anti-yahudik aktiviteler yer almaktadır. Hristiyanlığın yayılması ve Orta Çağ ile birlikte dini düzlemde şekillenen bir antisemitizmden bahsetmek mümkündür. Bu arada geleneksel Müslüman antisemitizmi diyebileceğimiz, belki de ayrımı gözetmesi açısından zimmi kavramına değinilmelidir. Aydınlanma dönemi ve Aydınlanma sonrası Avrupa’da ise siyasi, sosyal ve ekonomik antisemitizmin yavaş yavaş belirdiği gözlenir. 19.yy ise ırkçı antisemitizmin Nazizmle atbaşı yükseldiği evreye tekabül eder. Modern dönem antisemitizmi ise İsrail karşıtlığı ve Siyonizm düşmanlığı çerçevesinde şekillenmektedir.¹⁵

Fakat bu çalışmada, dinsel ve ırksal ayrım farklılaşması üzerinden bir anlatım gerçekleştirilecektir. Bu sınıflandırmayla birlikte dini ve ırki bir kimlik olarak iç içe geçmiş Yahudiliğe karşı oluşan antipatinin hangi zaman diliminde dinsel bir ayrım, hangi tarihten itibaren ise ırksal bir ayrım olduğu ve hangi temellere oturtulduğu rahatça gözlenebilecektir. Bunu yaparken de antisemitizmin Hristiyan dünyası ve Müslüman dünyası için ne ifade ettiği ayrı ayrı tanımlanarak bir sınıflandırmaya gidilecektir.¹⁶

Bu bağlamda son olarak değineceğimiz olgu, antisemitizm kelimesinin yazımı üzerine olacaktır. Antisemitizm kelimesi İngilizce’de kısa çizgiyle ayrılarak anti-semitizm olarak kullanılır ki, Lewis kitabında bu şekilde kullanmaktadır. Fakat Bauer’in belirttiği üzere semitizm kelimesi antisemitizmin tam anlamıyla bir karşıtı içermediği için bu farklılığı ayrıca vurgulamak gereksizdir.¹⁷ Bunun yanında antisemitizmin büyük “A” ile yazımı yalnızca İsrail düşmanlığını simgelemektedir.¹⁸ Dolayısıyla bu çalışmada Yahudi düşmanlığını simgeleyecek şekilde antisemitizm küçük harfle ve birleşik olarak kullanılacaktır.

2.2 Hristiyan Dünyası ve Antisemitizm

Hristiyanlığın Yahudiliğe bakışı farklı dönemlerde farklı parametrelerle şekillenmiştir. Yahudileri İsa’nın katili olarak lanse eden Hristiyanlık öğretisi,

¹⁵ Chanes, age, 5.

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. Bernard Lewis, age.

¹⁷ Bauer, agm, 10.

¹⁸ Paul Lawrence Rose, “Antisemitism and Antisemitisms - Some Historical Reflections”, **Approaches to Antisemitism- Context and Curriculum**, ed. Michael Brown, (New York, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture, 1994): 246.

kendisinin Yahudi orijinini inkâr etmemiş, Meryem ve İsa'nın Yahudi olduğunu vurgulamıştır. Fakat akabinde Yahudilerin, İsa'yı öldürerek ihanetlerini sergilediklerini ve bu yüzden cezalandırılarak bir topluluk halinde barınamadıkları da Hristiyanlık öğretisi içinde bir mit olarak yer almıştır. Dolayısıyla dini öğelerin hâkim olduğu Orta Çağ boyunca bu mitler var olmuştur. Aydınlanmayla birlikte sekülerleşme aşamalarının da etkisiyle öteki algısı dini boyutundan çıkmıştır. Ulus-devlet oluşma süreci ve ırk tartışmaları çerçevesinde antisemitizm farklı bir boyut kazanmaya başlamıştır. Nitekim daha önce de değinildiği üzere antisemitizm kelimesinin ilk olarak 17.yy'da kullanılmasına karşın, temelini daha eski çağlara götürmek belki bugünün koşullarıyla dünü yargılamak olarak görülebilir. Fakat daha önceki dönemde kullanılan mitler, bugün kullanılan antisemitizm kelimesinin içerisinde doldurulmasına referans olarak gösterildiğinden tarihsel bir inceleme gereklilik olmaktan çıkıp zorunluluk haline gelmektedir. Nitekim Antikçağlardan başlayıp, bugün İsrail Devleti'nin kurulması ve Siyonizm tartışmaları çerçevesinde gelişen koşullar bu bölümde işlenecektir.

2.2.1. Antik Çağ

Antisemitizm olgusu genellikle Hristiyanlığın doğuşu ve Yahudilerin din temelli bir ayrıma maruz kalmasıyla başlatılır. Oysa M.Ö ilk çağlarda asıl sorun Babil saldırısıyla başlayan ve Yahudilerin yüzyıllar boyunca sürecekt diaspora yaşantısıdır. İ.Ö 3.yy'da İskenderiye Roma etkisine girmekte ve Helenleşme sürecinden geçmekteydi. Hatta ikinci Atina konumuna yerleşmişti. Yahudiler Mısır nüfusunun geçirdiği Helenleşme sürecine karşı çıktılar. Dolayısıyla bu aşamada Yahudiler, gerek kendi toplulukları dışında evlenmeye karşı çıktıklarından gerekse kendi dinleriyle içine kapanık bir toplum modeli sergilediklerinden Yunanlıların oluşturmaya çalıştığı Helen ruhuna pek de uygun davranmamaktaydılar. Bu dönemde popülist tarihçi Manetho, Yahudileri cüzamlı ve toplumdan dışlanması gereken insanlar olarak göstermiştir.¹⁹

M.Ö 2.yy'da Helen kralı Antiochus IV, Kudüs'te direnişle karşılaştı. Geleneksel bağlamda kahramanlık hikâyesi olarak anlatılan ve günümüzde Hannukah bayramına temel teşkil eden bu olay, Yahudilerin bir taraf oluşturması bakımından önemlidir. Bu durum Yahudilerin *farklı* olduğunun kabul edilmesi fakat bu durumun

¹⁹ Hyam Maccoby, **Antisemitism and Modernity – Innovation and Continuity**, (London. NewYork: Routledge, 2006), 10.

Helen birliğine de engel teşkil etmesi sorun yaratmaktaydı. Aslında, Antik Çağlar’da antisemitizm ironik bir şekilde Yahudiler açısından olumlu bir anlam taşımaktadır. Çünkü tek tanrı inancına sahip Yahudiler Pagan topluluklardan kendilerini üstün görmüşlerdir. Dolayısıyla bu anlamda bir farklılık onlar için gurur verici bir durumdur. Fakat yine de bu Yunan ve Roma dönemlerindeki Yahudi karşıtlığı teolojik ve ırkçı bağlamda bir karşıtlık olarak değerlendirilemez. Bu dönemde daha çok meşruiyet sağlama ve iktidarını kabul ettirmek isteyen Roma’yı görmekteyiz. Dolayısıyla iktidarı altında olduğu sürece tüm topluluklar için bir eşitlikten bahsedebiliriz.²⁰

2.2.2 Haçlı Seferleri’nden Reform Sürecine

Haçlı seferleri antisemitizmin dönüşümünde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü daha önceleri yerel anlaşmazlık düzeyinde kalan çatışmalar, artık sınır ötesi bir anlam kazanmıştır.

1096 ve 1099’daki Kudüs saldırıları Hristiyan-Yahudi ilişkilerini baltalarken, Papa II. Urban’ın 1095’te I. Haçlı Seferi’nde Yahudilere yönelik saldırıları tetikleyici söylemleri var olmuştur. Yine Haçlı Seferi sırasında Almanya’daki Yahudilere yönelik saldırılarda din adamlarının ve kilisenin rolü göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla bu düzeyde bir fiziksel şiddete maruz kalmak Hristiyan-Yahudi toplumları arasındaki çatışmaların merkezini teşkil edecektir.²¹

Haçlı seferlerini takip eden yıllarda Hristiyan-Yahudi ilişkileri yeni bir evreye girmiştir. 4. Lateran Konsülü, başta Yahudilere özgü vergiler koymak olmak üzere, ibadet merkezi sayısını kısıtlama, Talmudik ve Rabbinik edebiyatı yasaklama ve hatta belki de en önemlisi ve gelecekte de örneklerine emsal teşkil edecek şekilde Yahudilerin toplumdan ayrılacak şekilde farklı giyinme zorunluluğu getirmiştir.²²

Özellikle İber Yarımadası’nda şekillenen Avrupa antisemitizmi iki ana mit üzerinden ilerlemiştir. Bunlardan birincisi Yahudilerin tapınma ritüelleri çerçevesinde Hristiyan çocukları öldürüp kanlarını kullanmaları inancı olarak özetlenebilecek olan “Kan İftirası”dır (Blood Libel). İkincisi ise “yerel olana zarar vermek” (desecrating the host) olarak tanımlanabilecek olan Hz. İsa’nın çarmıha

²⁰ Chanes, age, 28.

²¹ Gavin I. Langmuir, **History, Religion and Antisemitism**, (London: I.B. Tauris, 1990), 290.

²² Chanes, age, 33.

gerilmesiyle temellenen ve Yahudilerin yaşadıkları toplumun ve özellikle de Hristiyanlık öğretilerine zarar verdikleri çerçevesinde şekillenen inanıştır.²³

Hiz. İsa'nın öldürülmesi ve "Tutku" (Passion) olarak da nitelendirilen bu mit, daha sonraki dönemlerde de devam eden Yahudi'nin şeytan olduğu mitini destekler niteliktedir. Çünkü bu söylem bir tanrı öldüren Yahudi'nin aslında şeytanın ta kendisi olduğu savını destekler. Hatta yeryüzünde tanrı öldürmekle suçlanan başka bir topluluk yoktur.²⁴

Perry ve Schweitzer'in aktardığı üzere Yahudilerin Hristiyan çocukları öldürdüğü miti 20. yy'da dahi rastlanan bir mitti. Özellikle Avrupa'da çok yerleşik olan bu söylem Amerika'ya Doğu Avrupalı Yahudilerin göçüyle yerleşmiştir. Nitekim meydana gelen birkaç olay ve bu suçlamanın vuku bulması genelde Doğu Avrupalıların yaşadığı bölgelerde olmuştur.²⁵

Nitekim 1492 yılında, tarihte "Büyük Kovulma" olarak anılacak olan Yahudilerin İspanya'dan göçü gerçekleşti. Isabelle ve Ferdinand'ın yayımladığı fermanla ilan edilen Yahudi göçünde yine kilisenin etkisi kaçınılmazdır. "Saf Kan" (Purity of Blood- limpieza de sangre) ilkesi gereğince "Tam Hristiyan" olmayanların göç edilmeye zorlanması, daha önce Hristiyanlığa geçen herkesin tam bir Hristiyan olacağı yönündeki öğretiyi zedelemiş ve antisemitizm bağlamında yeni bir yorum getirmiştir.²⁶

16.yy'a kadar bu tür çalkantılarla ilerleyen Hristiyan-Yahudi ilişkileri reform süreciyle birlikte farklı bir boyut kazandı. Martin Luther'in öğretisi çerçevesinde şekillenen Protestanlık, Luther'in "Yahudiler ve Yalanları Üzerine" (Concerning the Jews and Their Lies) adlı eserinde de bahsettiği üzere, Yahudi figürü suçlu, toplumun üzerinde parazit gibi yaşayan, şeytanla işbirliği içerisinde olan ve İsa düşmanı olarak görüldü.²⁷

²³ Steven Beller, **Antisemitism - A Very Short Introduction**, (NewYork: Oxford University Press, 2007), 11-12.

²⁴ Marvin Perry, Frederick M. Schweitzer, **Antisemitism – Myth and Hate from Antiquity to the Present** (Amerika: Palgrave Macmillan, 2005),18.

²⁵ Perry, Schweitzer, age, 44.

²⁶ Maccoby, age, 30.

²⁷ Alan Davies, "Antisemitism: A Study In The History of Ideas" **Approaches to Antisemitism-Context and Curriculum**, ed. Michael Brown, (New York, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture, 1994): 210.

Resim 2.2: William of Norwich'in 15 yy 'da yazdığı Nüremberg Günlüklerinde Yahudilerin Hristiyan çocukları öldürme miti bu şekilde simgelenmiştir.²⁸

Dolayısıyla bu durum Katolik kilisesinden sonra, Hristiyanlığın diğer mezheplerinde de Yahudilere karşı tepkiye misal teşkil etti ve teolojik anlamda bir antisemitizm şekillendi.

Dini perspektifte bir ötekileştirmeye maruz kalan Yahudiler ve antisemitizm kavramı, aydınlanma dönemiyle birlikte ortaya çıkan entelektüel tartışma ortamından ve felsefi yorumlardan da nasibini almışlardır.

²⁸ Beller, age, 12.

2.2.3. Aydınlanma Dönemi

Bu dönemde önemli Fransız düşünür Voltaire, antisemitik yazılarıyla öne çıkmaktadır. Voltaire'e göre Yahudiler, doğaları gereği kaba ve cahil kimselerdir. Dolayısıyla modern topluma entegre olmaları mümkün değildir. Yine bir başka açıdan değerlendirildiğinde Voltaire'in antisemitizminin kökeninde Hristiyan karşıtlığının yattığı görülür. Nitekim sekülerleşmeye büyük önem veren düşünür, Yahudiliği bağnaz, tutucu ve irrasyonel Hristiyanlık öğretisinin temeli gördüğü için böyle bir görüşe sahip olmuştur. Voltaire hem Hristiyanlığın Yahudi orijinine atıf yapan ilk düşünür olmasından dolayı, hem de belki de seküler ve ırkçı antisemitizmin ilk eserlerini vermesi açısından önemli bir düşündürdür. Bu modern antisemitleri, Orta Çağ Hristiyan antisemitizminden ayıran özellik, Hristiyanlık karşıtı olmalarıdır. Dolayısıyla modern antisemitizmin doğuşu buradan başlatılabilir.²⁹

Yine Aydınlanma döneminin bir getirisi olan ve antisemitizm tarihi açısından belki de en kritik dönemeç olarak değerlendirilebilecek olan “ırk” bilincinin oluşması evresinden de bahsetmek gerekir. Aydınlanma dönemiyle birlikte ortaya çıkan özgürlük ortamında bilime verilen önem arttı ve bilimsel açıklamalar, Aydınlanma öncesi başvurulmuş teolojik öğretilerin yerini aldı. Bu durum ırki araştırmaların önünü açtı. Bu araştırmalar çerçevesine insan ırkı, daha sonra “Aryan ırk” olarak da adlandırılacak olan “beyaz tenli” ve “koyu tenli” olarak sınıflandırıldı.³⁰ Bu sınıflandırmanın çeşitli getirileri vardı. Avrupa toplumları bu beyaz tenli ve üstün (!) görülen Aryan ırk olarak sınıflandırıldı. Ve nitekim hemen yanıbaşlarında birlikte yaşadıkları Yahudiler kesinlikle Aryan ırk değillerdi. Dolayısıyla Yahudilik artık bir ırk olarak algılanmaktadır ve başta Alman organik toplum anlayışı olmak üzere, birçok toplumda farklı nedenlerle bu ayrım ortaya çıkacaktır.

2.2.4. Rusya

Rusya'da uygulanan politikalar genellikle Yahudileri toplumdan özellikle de ekonomik hayattan uzak tutmak olarak şekillenmiştir.

Rusya'da ilk antisemitizm 1881 yılında Çar II. Alexander'a suikast düzenleyen grupta bir Yahudinin var olmasıyla vücut bulmuştur. Toplumda zaten var olan

²⁹ Maccoby, age, 52.

³⁰ Gavin I. Langmuir, **Toward Of a Definition of Antisemitism** (Los Angeles: California University Press, 1990), 314.

hoşnutsuzluklar gün yüzüne çıkmıştır. Nitekim bir sonraki Çar, II. Nikola antisemitik bir örgütlenme olan Siyah Yüzler (Black Hundreds) grubuna üyeliğini açıklamada bir sakınca görmedi. ³¹

Rusya’da 1905 yılında ortaya çıkan bir gelişme tüm antisemitizm tarihini derinden etkiledi. Siyon Önderlerinin Protokolleri (The Protocols of the Elders of the Zion) adlı kitap yayımlandı. Basıma hazırlanma sürecinde ciddi spekülasyonların yaşandığı bu kitap, dünyayı ele geçirmek isteyen Yahudi figürünü işlemektedir. Daha sonra ayrıntılı olarak değinilecek olan bu kitap, dalga dalga tüm dünyada basılmıştır. ³²

Rus tarihinde diğer önemli bir öge de Bolşevik Devrimi’dir. Kabul gören genel kanıya göre düzeni bozan devrim, Yahudilerin bir oyunu olarak görülmektedir.

2.2.5. 20.yy Avrupası ve Naziler

19.yy’da Alman Birliği’nin gerçekleşmesi, antisemitizm anlayışına yeni bir boyut kazandırdı. Özellikle 1873 ekonomik krizinden sonra Yahudi sermayesi Alman toplumu için bir tehdit olarak görüldü. Akabinde ise, antisemitizmin kavram tartışmalarında daha ayrıntılı olarak değindiğimiz, Marr’ın antisemitizm kavramını literatüre kazandırması, Stöcker ve Treitschke ile Hristiyan Sosyal İşçi Parti’nin söylemleri tam da bu döneme denk gelmekteydi. ³³

Eş zamanlı olarak 1894 yılında Fransa’da Dreyfus Davası patlak verdi. Yargılanan Yüzbaşı Albert Dreyfus Fransız savaş sırlarını Almanlara satmakla suçlandı. Yahudi olan Dreyfus’un davası sürerken gündemde de anisemitizm tartışmaları devam etti. Yine 1883 yılında yayın hayatına başlayan ve bir yıldan fazla yayınına devam eden *L’Antisemitique* dergisi de dünyadaki muadilleriyle ilişkisini hiç kesmedi. ³⁴

Kısaca değinmemiz gereken ve yararlı bir kıyaslamayı da beraberinde getirecek olan durum Almanya ve Fransa’daki antisemitizm anlayışlarının içeriklerinin karşılaştırılmasıdır. Fransa’da antisemitizm olgusu genelde Hz.İsa’nın öldürülmesi, Kan iftirası ve Yahudilerin tüm dünyayı ekonomik kontrolleri altına alacakları

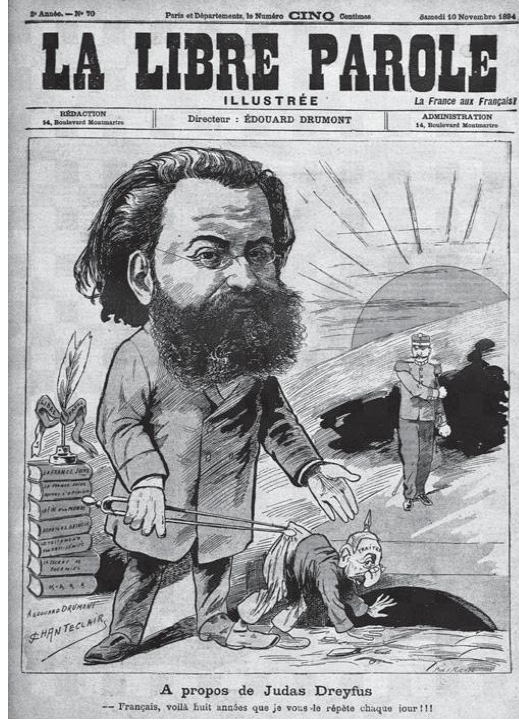
³¹ Chanes, age, 56.

³² Maccoby, age, 25.

³³ Pulzer, agm, 10.

³⁴ Chanes, age, 62.

hakkındaki komplo teorileri üzerinedir. Oysa Almanya'daki antisemitizm “üstün ırk” kavramı üzerinden yürümektedir.³⁵

Resim 2.3: Dreyfus Davasını ele alan bir dergi kapağı.³⁶

Antisemitizm denince tüm dünyada akla Naziler ve soykırım gelmektedir. Almanya'da Adolf Hitler başkanlığındaki Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi oluşumu, Ari ırk olarak görmedikleri Yahudileri ve pek tabii Çingene, hasta ve sakatlar da dahil olmak üzere birçok insanı yok etmiştir. Hatta Hitler'in bizzat yazdığı ve Yahudi algısını işlediği Kavgam (Mein Kampf) kitabı daha sonraki zamanlarda birçok ülkede çeşitli dillerde yayınlanmıştır.³⁷

Kısaca belirtmek gerekirse Alman antisemitizmi grift bir yapıya sahiptir. Alman toplumu içselleştirmiş olmasa Hitler gibi bir Führer çıkmazdı. Hitler belki de toplumun aktivasyon aracı oldu. Bunun yanında Versailles Antlaşması'nın getirdiği

³⁵ Chanes, age, 62.

³⁶ Beller, age, 26.

³⁷ Maccoby, age,139.

olumsuz ekonomik koşullar, Yahudi sermayesine olan nefreti ve dolayısıyla antisemitizmi körükleyen koşullar olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁸

2.2.6. ABD

Antisemitizm bağlamında Amerikan toplumunun Avrupa'dan ayrılan farklı yönleri vardır. İlk olarak Amerikan toplumunda dini referanslara daha az atıf vardır. Dolayısıyla Yahudilerin yaşamı görece daha rahattır. Bunun yanında Amerika'daki Yahudilerin öncesi yoktur. Diğer topluluklarda olduğu gibi Yahudiler de Amerika'ya göç yoluyla gelmişlerdir. Bu durumda yerleşik olan-olmayan ayrımı hiç olmamıştır. 1890'da Doğu Avrupa'dan yoğun olarak gerçekleşen Yahudi göçü klasik antisemitik kavramları da beraberinde getirdi.

20.yy'ın ilk yarısında Henry Ford'un başlattığı antisemitik kampanya çok etkili oldu. Özellikle sermaye paylaşımına odaklanan bu söylem, Ford'un *Beynelmilel Yahudi* kitabında da yer almıştır.³⁹

Yine 1923 yılında, Ku Klux Klan olarak anılan ve Siyahîlere karşı düşmanlığı simgeleyen grup, etki alanını Yahudileri de içine alacak şekilde genişletmiştir.⁴⁰ Yahudilerin Amerika'yı ele geçireceği ve asıl olarak Hristiyan bir Amerika'nın varlığını hiçbir şekilde kabullenemeyecekleri söylemi 1933 Dünya Bunalımı'yla şiddetini artırarak boy göstermeye başlamıştır.⁴¹

II. Dünya Savaşı yıllarında ise Yahudileri kurban olarak algılayan söylemler mevcut bulunmaktaydı. Fakat toplumun geneline inip bir araştırma yapıldığında siyahîlerden sonra en çok Yahudiler toplumda istenmeyen grup olarak anket sonuçlarında yer almaktaydı.⁴²

Dolayısıyla böyle bir tarihsel periyottan geçen Amerika, antisemitizm konusunda bu miras üzerinden ilerlemekteydi.

2.3. Siyonizm Kavramı'nın Doğuşu ve Gelişimi

Siyonizm, Avrupa'da 19.yy'da kullanılmaya başlandığı haliyle, bir ideolojinin ve bir siyasal hareketin adı olmuştur. Terim "Sion" sözcüğünden gelir ve bir gün tüm

³⁸ Chanes, age, 64–68.

³⁹ Dinnerstein, age, 81.

⁴⁰ Dinnerstein, age, 98.

⁴¹ Dinnerstein, age, 105–106.

⁴² Dinnerstein, age, 130–131.

Yahudilerin, kutsal kitaplarında vaat edilmiş topraklar olarak anılan Kudüs'e dönüşlerini ifade eder.

Bu terim ilk olarak 1 Nisan 1890'da Nathan Birnbaum tarafından, gazetesi *Selstemanzipation*' da kullanılmıştır. Fakat kelimeye siyasal anlamı 1897'de Basel'de toplanan 1. Siyonist Kongre'de Theodor Herzl tarafından kazandırılmıştır. "Bağımsız bir Yahudi toprağında egemenlik" fikri çerçevesinde gelişen Siyonizm kavramının üç sacayağı bulunur. Bunlardan ilki dini bir referans olan ve Mesih geri döndüğünde kutsal topraklarda bulunma zorunluluğu temelinde şekillenen inanıştır. Bunun yanında özellikle Doğu Avrupa'da Yahudilere yönelik kısımlar sonrasında Yahudilerin bir yurt edinme ihtiyacı ve bunun milliyetçilik ve ulus-devlet hareketlerinin etkisiyle perçinlenmesi Siyonizm fikrinin diğer sacayaklarını teşkil etmektedir.⁴³

Siyonizm fikrinin öncüleri arasında üç kişi sayılmaktadır. Bunlardan ilk ikisi birer din adamı olan Judah Alkalai ve Hirsch Kalisher'dir. Bu isimler, dini referansları öne çıkarırlar ve Siyonizm hareketi onlar için Mesihçi bir anlam taşır. Üçüncü yazar Moses Hess ise laik bir söylem geliştirmiştir ve daha çok dönemin milliyetçi hareketlerinden etkilenmiştir. Yahudiliği bir ırk olarak tanımlamıştır. Nitekim bu tanımlama Theodor Hezl'e ilham kaynağı olacaktır. Bu yazarlar her ne kadar Siyonizm üzerinde fikirlerini beyan etseler de, terimin entelektüel çevre tarafından kabulü Peretz Smolenskin ile başlayacaktır. Yahudilerin bir millet olduğunu ortaya koyan Smolenskin, ortak bir bilinç çevresinde toplanan Yahudilerin, Eretz İsrail'e (Yahudi Ülkesi) dönüşünün sağlanması gerekliliği üzerinde durmuştur.⁴⁴

Siyonizm hareketinin siyasallaşmasının öncülerinden birisi de Eliezer Ben Yehuda'dır. Modern İbranice'nin de babası sayılan Yehuda'ya göre izlenecek beş yol vardır. *Theiat Israel* (İsrailoğullarının Dirilişi) kitabında ifade ettiği bu yollardan ilki, toprak üzerinde çalışmak, ikincisi konuşma İbranicesinin canlandırılmasıdır. İzlenecek yolların üçüncüsü, Modern bir İbrani Edebiyatı'nın oluşturulması, dördüncüsü ulusal ve hümanist yönelimli bir eğilim oluşturulması ve son olarak Filistin'de ancak dışarıdan gelen bağışlarla yaşamını sürdürmekte olan Yahudilerin

⁴³ Ilan Greilsammer, **Siyonizm**, (Ankara: Dost Kitabevi, 2007), 7-9.

⁴⁴ Joseph L Ryan S.J., "Siyonizm, Yahudiler ve Yahudilik", **Siyonizm ve Irkçılık**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982), 42.

bu aşğılayıcı yaşam şartlarından kurtarılması gelir.⁴⁵ Bu tür entelektüel gelişmeler Siyonizm hareketinin teorik alt yapısını hazırlasa da, Siyonizm’i asıl olarak *Hibbat Sion* (Sion Aşkı) hareketi belirleyecektir.

2.3.1. *Hibbat Sion* (SionAşkı)

Hedefi Yahudilerin *Eretz İsrail*’e dönüşü olan bu hareketle birlikte modern Siyonizm dönemi başlar. 1880’li yılların başından itibaren özellikle Doğu Avrupa’da aktif olan hareket, daha sonraları Theodor Herzl başkanlığındaki Dünya Siyonist Örgütü’yle kaynaşacaktır.

Hibbat Sion Hareketi’nin doğduğu koşullar, Rus Çarı II. Alexandr’ın öldürölmesiyle başlayan ve Yahudilere yönelik saldırıların arttığı bir döneme rastlamaktadır. Nitekim, oluşumun önderlerinden birisi olan Moshe Lev Lilienblum’un da düşüncelerini şekillendirdiğı üzere, Yahudilerin yaşadıkları diaspora ölkelerinde tam bir asimilasyon sağlamaları veya tam eşit haklara sahip olmaları mümkün değildir. Dolayısıyla onlar “millet içinde millet” olarak kalacaklardır. Bu nedenle basit bir yöntem olan *Eretz İsrail*’den olabildiğince çok toprak almak ve yerleşmek ilkesi uygulanmalıdır. İleride bu görüş Pratik Siyonizm olarak anılacaktır.⁴⁶

Hibbat Sion hareketi kendi içerisinde farklı görüşleri barındırmaktaydı. Kimileri hemen Filistin topraklarına yerleşilmesini düşünürken, kimileri bunun belli bir program çerçevesinde yapılması gerektiğini savunmaktaydı. Öyle ya da böyle 1882–1903 yılları arasında 25 bin kişi Filistin’e yerleşti. Bu dönemde Osmanlı Hükümeti’nin engelleri ve mali krizler birinci *aliya*’yı (göç) ciddi anlamda zorlaştırmıştır.

Bundan sonra *Hibbat Sion* taraftarları giderek artmıştır. Theodor Herzl önderliğinde ortaya çıkan Siyasi Siyonizm ile birlikte kültürel kimliğin öölüp öölmediğıyle ilgili tartışmalar boy göstermiş fakat Herzl’in fikirleri genel kabul görmüştür.

2.3.2. Theodor Herzl ve Siyasal Siyonizm

Theodor Herzl, Yahudilerin yaşadıkları toplumlara hiçbir şekilde entegre olamayacaklarını savunmaktaydı. Dolayısıyla tek çözüm bağımsız modern bir Yahudi Devleti kurmaktı. Bunun için tek yol siyasi bir belge ile bu girişimi

⁴⁵ Greilsammer, **age**, 24–26.

⁴⁶ Greilsammer, **age**, 29–30.

desteklemektir. Bu düşüncesiyle Pratik Siyonizm’den ayrılan Herzl’e göre önemli olan şey “topraksız bir halkın, halksız bir toprağa yerleşmesi” ve bunun öncelikle siyasi bir belge ile kanıtlanması gerektiğiydi. Kültürel öğelerin yerleştirilmesi veya göçlerin organize edilmesi sonraki aşamada yapılacak işlemlerdi.⁴⁷

Bu amaçla Osmanlı Devleti’den toprak talebinde bulunan Herzl, olumsuz bir yanıtla karşılaşmıştır. Daha sonra İngiltere’ye başvurmuş ve gelecekteki Yahudi yurdu için seçenekler arasında Kıbrıs ve Sina Çölü’nü sunmuştur. Fakat İngiltere Afrika’da Uganda topraklarını önermiştir. Herzl, bunu Siyonist Kongre’ye sunmuş fakat ciddi bir tepkiyle karşılanmıştır. Çünkü dönüş için tek seçenek *Eretz İsrail* olabilir düşüncesi hâkimdir ve Herzl geri kalan hayatı boyunca bunun için girişimlerde bulunmuştur. Fakat sonuç elde edemedi vefat etmiştir.⁴⁸

1920 yılında Dünya Siyonist Örgütü başkanlığına seçilen Chaim Weizmann “Sentetik Siyonizm” başlığı altında hem siyasi girişimlerin devam ettirilmesini hem de kültürel öğelere önem verilmesi fikrini tek bir platforma taşımıştır. Bu arada 1. Dünya Savaşı Siyonizm’i bir kitle hareketine dönüştürmüştür ve 1917 yılında yayınlanan Balfour Deklarasyonu İngilizlerin, Yahudilerin Filistin topraklarına yerleşmelerini desteklediğinin belgesi olmuştur. 14 Mayıs 1948’de de İsrail Devleti kurulmuştur.

Yahudiler arasında Siyonizm karşıtı gruplar da vardı. Bunlardan ilki aşırı Ortodoks Yahudilerdir ve Siyonizm’i, kendisini Mesih ilan eden Sabetay Sevi’nin peşinden gidenleri simgeleyen Sabetaycılık örneğinde olduğu gibi bir sapma olarak görürler. Diğer grup devrimci komünist Yahudilerdir. Onlara göre Siyonizm küçük bir burjuva grubun fikirlerinden başka bir şey değildir. Bunun dışında diğer bir muhalif cephe de, yaşadıkları diaspora toplumlarla gerçek bir entegrasyonu sağlayabileceklerine inananlardır.⁴⁹

Özetle Siyonizm dönemin Yahudi sorununa; asimile olmak, entegre olmak, kültürel özerklik sağlamak gibi çözüm önerilerine karşılık yeni bir çözüm akımı başlatmış ve bu “hayali” gerçekleştirmek için de başta *Eretz İsrail* olmak üzere pek çok miti kullanmıştır.

⁴⁷ Theodor Herzl, **Yahudi Devleti**, çev. Sedat Demir, (İstanbul: Ataç Yayınları, 2007), 38.

⁴⁸ Greilsammer, **age**, 48.

⁴⁹ Hatem I. Hüseyini, “Siyonizm’i Eleştiren Yahudiler”, **Siyonizm ve Irkçılık**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982), 251.

1975 yılında Birleşmiş Milletler kararı ile Siyonizm “ırkçılık” kategorisine alınmıştır. Bu durum karşısında Yahudilerden ciddi tepkiler gelmiştir.⁵⁰

Burada bahsedilmesi gereken son bir konu da Siyonizm ve antisemitizm kavramları arasındaki ilişkidir. Hermann’ın aktardığı üzere antisemitizm, Siyonizm’i besleyen kavramdır. Çünkü değişik toplumlarda oluşan antisemitik duygular, Yahudileri dışlamayı beraberinde getirir. Dolayısıyla toplumla entegre olamayan Yahudi halkı bir araya gelme ve kendi devletini kurma yoluna gidecektir. Toplumlarındaki “öteki” den kurtulmak isteyen antisemitikler Siyonizm’i bir kurtuluş olarak görmüş, Siyonistler de amaçlarına ulaşmak ve Yahudilerin İsrail topraklarına göçünü sağlayabilmek için antisemitizme ihtiyaç duymuşlardır.⁵¹

Öte yandan özellikle günümüzde antisemitizm ve antisiyonizm kavramları birbirinin yerine kullanılır olmuş, anlam karmaşası giderek artmıştır.

2.4. Müslümanlar ve Antisemitizm

Yahudiler, uzun yıllar boyunca Müslümanların egemenliği altında yaşamışlardır. Bu süreçler Hristiyan egemenliği altında olduğu gibi uç noktalarda kötü ve iyi süreçler yerine daha stabil bir durum oluşturmuştur.

Yahudilerin İslamiyetle bu etkileşimleri farklı dönemlerde farklı parametreleri içerisinde barındırmıştır. Dolayısıyla ilk etapta bu dönemlerden bahsetmek akabinde ise Müslüman antisemitizminin şekillendiği temellere vurgu yapmak daha anlaşılır olacaktır.

2.4.1 Erken Dönem İslam Öğretisi

Klasik İslam Dönemi olarak adlandırılan, birinci dönem İslam Öğretisi, İslamiyetin doğuşundan başlar ve Avrupa istilasıyla beraber yavaş yavaş otoritenin sarsıldığı Endülüs Emevileri dönemine kadar gider.

Müslümanların Yahudilerle ilk teması Hicret’ten sonra Medine’de gerçekleşmiştir. Bu dönemde Medine’de yaşayan üç Yahudi kabile vardır. İlk etapta bu kabileler işbirliği içerisinde bulunmuşlar, İslam Peygamberi’ni varlıklarına bir tehdit olarak görmemişlerdir. Nitekim bugün “çok hukukluluk” tartışmaları çerçevesinde yeniden

⁵⁰ Gary V. Smith, “Siyasal Siyonizm: Bir Yahudi Eleştirisi”, **Siyonizm ve Irkçılık**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982), 237.

⁵¹ Klaus J. Herrman, “Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler”, **Siyonizm ve Irkçılık**, (Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982), 228–236.

anılan ve tarihe “Medine Vesikası” olarak geçen belge bu dönemde ortaya çıkmıştır. Hicret’le aynı yılda (622) imzalandığı düşünülen Medine Vesikası’nın dayandığı esas ilke “sizin dininiz size, benim dinim bana” ilkesidir ve o dönemki toplumsal yapıyı oluşturan Yahudiler, Müşrik Araplar ve Müslümanlar arasındaki mutabakat temelinde şekillenir.⁵²

Peygamberin ölümünden sonra İslam’ın siyaset anlayışında iki dönüşüm gerçekleşti. Birinci ayrım coğrafi bir nitelik taşımaktaydı. Fethedilmiş ve egemenlik altına alınmış topraklar *Dar-ül İslam* olarak, diğer topraklar ise *Dar-ül Harp* olarak değerlendirildi. İkinci ayrım ise toplumsal boyutta gerçekleşti. Bir kutsal kitaba sahip (Ehl-i Kitap) topluluklar *Zimmi* statüde, İslam’ın üstünlüğü ve egemenliği altında tolere edilmiş bir statü kazandılar.⁵³ “Korunan azınlık” anlamına gelen *zimmi* statüdekilerin, mal ve can güvenlikleri sağlanmaktaydı. Fakat bu Yahudilere özgü bir uygulama değildi, *zimmi* olarak tanımlanan grupların hepsine uygulanan bir muameleydi.⁵⁴ Böylece gayrimüslimler kendi dinlerini değiştirmeden, İslam devletinin korumasından yararlanan *zimmi* statüsüne yerleşmişler ve kendilerine tanınan özgürlükler değişmezken, “sözleşme”nin yerine bir “tabiiyet” durumu baş göstermiştir. Gayrimüslimlerin kendi mahkemelerinde, kendi hukuk sistemlerinin gereklilikleri doğrultusunda davalarına bakabilme teamülü, *zimmi* hukukun bir parçası olmuş ve Osmanlı Devleti’nde de bu gelenek devam etmiştir.⁵⁵ Müslümanların, Hristiyanların olduğu gibi “doğru İsrail (!)’e, doğru inanışa” sahip olduklarına ve bunun kabul edilmesine dair bir zorlamaları yoktur.

Bu dönemde, İslami toplum kuralları çerçevesinde yaşayan diğer azınlık grupları gibi, Yahudiler de iç ve dış gelişmelerden etkilenmişlerdir. Fakat asıl önemli olan, Hristiyan antisemitizmine hakim olan olumsuz bütün atıflara (ihanet, Yahudi komplosu korkusu, ritüel cinayet, vb.) İslami söylemde rastlanmamasıdır. Çünkü Yahudilik Müslümanlar için, Hristiyanlıkta olduğu gibi nefret, korku veya kıskançlık üzerinde değil, tamamen küçümseme üzerinde temellenmekteydi. Fakat

⁵² Ali Bulaç, “Medine Vesikası ve Yeni Bir Toplum Projesi – Tarihsel ve Sosyal Çevre”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık Cildi** ed: Yasin, Aktay (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004): 507

⁵³ Raphael Israeli, “Anti-Jewish Attitudes in the Arabic Media, 1975–1980”, **Anti-Zionism and Antisemitism in the Contemporary World**, ed. Robert S. Wistrich (London: Macmillan Pres, 1990): 103.

⁵⁴ Chanes, age, 41.

⁵⁵ Bulaç, agm, 509.

bu durum, Haçlı ve Moğol istilasından sonra en önemli istila olarak görülebilecek Avrupa istilasından sonra değişecektir. Bu tarihten itibaren Müslüman toplum, gayrimüslimleri küçümsenecek bir varlık olmaktan çıkarıp, tehdit unsuru olarak görmeye başlayacaktır.⁵⁶ Yine antisemitizm olgusuyla da yavaş yavaş etkileşim içerisine girilecektir.

2.4.2 Osmanlı Devleti’nde Modernleşme-Batılılaşma ve Gayrimüslimler

Gayrimüslimlerin ayrı bir değerlendirmeye tabi tutulması temelinde şekillenen *zimmi* statü anlayışı, Osmanlı Devleti’nde karşımıza *Millet* sistemi olarak çıkmaktadır. Din ve mezhep temelinde örgütlenmiş cemaatlerin, kendi dini yönetim mercileri ile hukuk sistemleri çerçevesinde ve bütün cemaatten sorumlu bir dini lider etrafında toplanılmasını öngören bu uygulamada, sorumlu liderler devlet tarafından atanmış ve bu topluluklar Ermeni Milleti, Rum Milleti ve ya Yahudi Milleti olarak anılmışlardır.⁵⁷ Dolayısıyla Osmanlı’da Yahudiler böyle bir sistem içerisinde yaşamaktadır.

1453 yılında Fatih Sultan Mehmet’in İstanbul’u fethetmesiyle büyük bir Rum nüfus Osmanlı egemenliği altına girdi. Bu durum, Rum nüfusun sahip olduğu ve Hristiyanlık öğretisinin bir getirisi olan geleneksel antisemitik mitler, yavaş yavaş Müslüman toplum üzerinde de etkili olmaya başlamıştır.⁵⁸ Bunun yanında asıl olarak antisemitizm olgusunun Osmanlı Devletinde başlayıp Cumhuriyet Türkiye’sinde devam eden serüveni modernleşme ve batılılaşma kavramlarıyla paralel ilerleme gösterir.

Batı ve batılılaşma kavramı pek çok muallâk tanımı içerisinde barındırır. Fakat özetle söylemek gerekirse, Batı dendiğinde, Avrupa kültürünün esas alındığı bir reform süreci anlaşılır.

Nitekim Osmanlı tarihinde batılılaşma, modernleşme ve reform olarak adlandırılabilir. Süreç 1792 yılında III. Selim zamanında oluşturulan “Nizam-ı Cedid” ile başlamıştır. Batılı öğelerin benimsendiği bu süreçte başta ordu ve eğitim sistemi olmak üzere bir çok kurum batılı normlar temelinde değişikliğe uğramıştır. Arapçanın yanında Türkçe yavaş yavaş bilim dili haline gelmeye başlamış, matbaa

⁵⁶ Lewis, age, 131–135.

⁵⁷ Taha Akyol, **Medine’den Lozan’a- Çok Hukuklu Sistemin Tarihteki Deneyleri** (İstanbul: Milliyet Yayınları, 1996), 25.

⁵⁸ Lewis, age, 130.

güçlendirilerek kitap basımları yaygınlaştırılmıştır. Bunun yanında Avrupa’da daimi elçiliklerin kurulmasıyla Batı etkisi daha kolay bir şekilde Osmanlı Devleti’ne girmeye başlamıştır.

Akabinde II. Mahmut dönemi gelmektedir. Bu dönemde Yeniçeri Ocağı tamamıyla kaldırılmış, yerine Asakir-i Mansure-i Muhammediye adlı yeni ordu kurulmuştur. İlk posta teşkilatı, ilk nüfus sayımı ve vergilendirme bu dönemde yapılmış, *Takvim-i Vekayi* adlı resmi bir gazete yayınlanmaya başlamıştır.

Modernleşme ve batılılaşma hareketleri için bir dönüm noktası olarak kabul edilen Tanzimat Fermanı ise, 8 Kasım 1839’da Sultan Abdülmecid döneminde ilan edilmiştir. En önemli getirisi kişisel haklar düzleminde olmuş, Şer’i hakların yanında Batıdan ithal edilmiş laik haklar da yürürlüğe girmiştir. Bunun yanında pratik faydaları da görülen bu ferman ile başlayan süreç, vergi toplama yöntemi batılı ögelere göre düzenlenmiş, ilk kâğıt para basılarak bankacılık sisteminin temelleri atılmış, halk temelli bir ordu kurulmuş ve Osmanlı toplumu Batının roman, edebiyat ve sanatsal öğeleriyle de tanışmıştır. Sultan Abdülaziz dönemine rastlayan Islahat Fermanı (1856) ise Tanzimat Fermanı’nı tekrarlar bir nitelikte olmuş, yalnızca kişisel haklar bağlamında yenilikler sunmuştur. Bu dönemde Osmanlı Medeni Kanunu denebilecek Mecelle yürürlüğe girmiştir. Artık Kuran’a atıf yapmayan bu düzenlemede, zimmileri vatandaş statüsüne getiren haklar vurgulanmış, *milletlerin* sahip oldukları haklar da tek tek teyit edilmiştir. Lewis’e göre bu durum toplumda hoşnutsuzluk yaratmış, ticari ortamda rakip olarak gördükleri Yahudilerden kurtulmak ve tepkileri kendilerinden uzaklaştırmak isteyen Hristiyanların kışkırtmasıyla da bu hoşnutsuzluktan daha çok Yahudiler etkilenmiştir.⁵⁹

Anayasal hareketler ise II. Abdülhamit döneminde gerçekleşmiştir. 1876 yılında ilan edilen Kanun-i Esasi ilk anayasa olarak tarihe geçer ve I. Meşrutiyet Devri’ni başlatır. Zimmilere verilen vatandaşlık statüsü 1876 Kanun-u Esasi’de de teyit edilmiş, din temelli millet sisteminin yerini, din farkı gözetmeyen “vatandaşlık” temelinde şekillenen bir sistem almıştır. Bu durum beraberinde bir Yargı Birliği’ne geçiş sürecini de getirmiştir.⁶⁰ Böylece *kanunların şahsiliği* değil, *kanunların mülkiliği* ilkesi benimsenmiş, ülke içerisinde yaşayan uyrukların aynı kanuna tabi

⁵⁹ Lewis, age, 146.

⁶⁰ Akyol, age, 28.

olması sağlanmıştır. Bu amaçla daha 1879'da Nizamiye mahkemeleri kurulmuş ve özellikle ticari ve cezai konularda hukuksal birliğin sağlanması için önemli adımlar atılmış olsa da, tam bir birlik için, gayrimüslimlerin 1925 yılında Lozan Antlaşması'nın aile ve şahıs hukuku alanında verdiği haklardan feragat etmeleri beklenmektedir.⁶¹

Fakat kısa bir süre sonra padişah II. Abdülhamit anayasayı yürürlükten kaldırır ve istibdat dönemi başlar. Bu dönem ciddi anlamda siyasi muhalefetin örgütlendiği bir dönemdir. Temmuz 1908'de Kanun-i Esasi yeniden yürürlüğe girer ve II. Meşrutiyet Devri başlar.⁶² II. Meşrutiyet'in ilamını sağlayan muhalif grupların başında kuruluşu Tanzimat dönemine kadar giden Jön Türk (Genç Osmanlılar) Hareketi vardır.

Bu süreçten sonra Cumhuriyet döneminde de sürececek olan Batılılaşma ve modernleşme hareketleri ve pek tabi tartışmaları günümüze kadar devam etmektedir.

Bu modernleşme hareketleri çerçevesinde vuku bulan Jön Türkler ve Abdülhamit'in tahttan indirilmesi gibi olaylarda Yahudilerin yer alması daha sonraki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde işleneceği üzere toplumdaki huzursuzluğu artırmıştır.

2.4.2.1 Osmanlı'da Batılılaşma Tartışmaları

Bölümün başında da belirttiğimiz üzere batılılaşma kavramının kendisi sorunlu bir kavramdır. Genel geçer bir yargı olan Greko-Hristiyan kültürün “Batı” olarak sayılması kısmen doğru fakat eksik bir tanımlamadır. Tunaya'nın tanımıyla “Batılılaşmak, çağdaş bir toplum ve hürriyetçi esaslara dayanan bir Devlet kurmak üzere girişilmiş teşebbüsler ve gerçekleştirmelerdir”.⁶³

18.yy'da Osmanlı topraklarında başlayan batılılaşma hareketleri pragmatik bir amaç doğrultusunda gerçekleşmiştir. Batıya karşı duyulan bir hayranlık değil, tamamıyla bir zorunluluk etrafında şekillenmiştir. Batıdan her türlü pratik uygulama alınırken – özellikle Hukuk sisteminde- edebiyat, sanat, felsefe gibi düşünsel alanlara daha geç nüfuz edilmiştir.⁶⁴

⁶¹ Yuda Reyna, Ester Moreno Zonana, **Son Yasal Düzenlemelere Göre Cemaat Vakıfları** (İstanbul: Gözlem Yayınevi, 2003), 37–38.

⁶² Mehmet Ali Kılıçbay, “Osmanlı Batılılaşması”, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.1 s.5 (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 147–152.

⁶³ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri**, (İstanbul: Arba Yayınları, 1996), 18.

⁶⁴ İlber Ortaylı, “Batılılaşma Sorunu”, **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.1 s.5 (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 136.

Yine, Batılılaşma hareketlerinin kökenini III. Selim'e kadar dayandıran fakat gerçek anlamıyla bir batılılaşmadan söz etmek için Tanzimat sonrasını ele almamızı öngören Timur'a göre, Osmanlı batılılaşması tamamıyla batıdan taklit edilmiş bir uygulama olmuş ve toplumun gerçeklerinden kopuk kalmıştır. Zaten Tanzimat ve Islahat Fermanları da Mısır'da ayaklanma çıkaran Mehmet Ali Paşa'ya karşı yardım umdukları Avrupalıların tabir-i caizse gözünü boyamak üzere yapılmış bir çalışmadır. Reformu yapanlar da, reform karşıtı olarak atfedilenler de aynı şer'i hükümler altındaki kimselerdir.⁶⁵ Timur bu görüşünün hemen akabinde reform yapan Tanzimatçıların kendilerinin bile bu düşünceye inanmadığını söylemektedir. Fakat Tunaya bunun tam tersi bir ifade kullanmış ve bu kesimin ne kadar İslamcı kalsalar da batılı düşüncelere samimiyetle inandıklarını vurgulamaktadır.⁶⁶

Osmanlı'da ilk yapılan reformlar genellikle devletin ve dolayısıyla padişahın otoritesini güçlendirmek amacıyla kullandığı bir araçtır. Bireysel özgürlüklere etki edici bir tarafı yoktur.⁶⁷

Timur ayrıca iki noktada Tanzimatçıların batılılaşma anlayışının fire verdiğini vurgular. Bunlardan ilki, Milli Kurtuluş Savaşı'nda batının bir uygarlık modeli olarak değil, ülkeyi yok etmek isteyen emperyalist güçler olarak görülmesidir. Nitekim bu durum Tanzimat diplomasisinin çöküşü olmuştur. Yine Kemalist dönemde Tanzimatçıların ıslahatçı düşüncelerinden farklı bir yol izlenir ve şeriat tamamıyla kaldırılır. Oysa Tanzimatçıları ikili bir yol izleyerek hem şeri kuralları muhafaza ediyorlar hem de batılı öğeleri topluma yerleştirmeye çalışıyorlardı.⁶⁸

Kılıçbay'ın dile getirdiği eleştiri ise Kanun-i Esasi üzerinde odaklanmaktadır. Muadillerinden farklı bir anayasal hareket olarak nitelendirilen Esasi, bir siyasi doktrin temelinden yoksundur ve ulusalcı fikirlerin hüküm sürdüğü bir çağda Osmanlıcılık idolünü savunarak toplumu bir araya getirecek bir ideolojiden yoksun kalmıştır. Yine metin milli egemenlik temeline dayanmamakta, güçler arası dengeyi önemsememekte, yalnızca padişahın yetkilerini biraz kısıtlamaktadır. Toplum-birey

⁶⁵ Taner Timur, "Osmanlı ve Batılılaşma", **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**, c.1 s.5 (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 139-141.

⁶⁶ Tunaya, **age**, 4.

⁶⁷ Tunaya, **age**, 4.

⁶⁸ Timur, **agm**, 146.

dengesinden çok, monark-siyasal elit dengesini önemsemekte bu sebeple de Magna Carta türü bir belge olmaktan öteye gidememektedir.⁶⁹

2.4.2.2. İttihat ve Terakki Partisi

İttihat ve Terakki geleneğinin temelini oluşturan Jön Türk Hareketi'nin kökeni 1860'lara kadar gitmektedir. Bu tarihlerde Paris ve Londra'da eğitim gören ve batılılaşma yanlısı "Genç Türkler veya o dönemde Genç Osmanlılar", 1864 yılında Hurriyet (Hürriyet) isimli bir gazete etrafında toplanmaya başladılar. Bu grubun başını çekenler arasında Ziya Gökalp ve Namık Kemal de vardı. Jön Türkler ilk etapta edebi bir topluluk görüntüsü vermekteydi. Fakat ilerleyen dönemlerde Osmanlı yönetiminin daha meşruti ilkeler benimsemesi yönünde çalışmalar yürüten siyasi bir kimlik kazanacak ve İttihat-Terakki'nin temelini oluşturacaktır.⁷⁰

1906–1918 yılları arasında aktif siyasette yer alan İttihat ve Terakki Partisi'nin temelleri 1889 yılında atılmıştır. Mekteb-i Tıbbiye'de bir grup öğrenci "İttihad-ı Osmani (Osmanlı Birliği) adı altında gizli bir cemiyet kurmuş ve Abdülhamit'e karşı bir muhalefet hareketi başlatmışlardır. İstibdat Rejimini eleştiren bu cemiyet aynı yıl Paris'te kurulan İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşir ve bu adı kullanmaya başlamıştır.⁷¹ Birkaç yıl sonra Abdülhamit tarafından etkisiz hale getirilen İttihat ve Terakki, 1906 yılında Selanik'te yeniden kurulacak, üyeleri de "ittihatçı" olarak anılacaktır. 1908 yılında II. Meşrutiyet döneminin başlaması ve "Hürriyet" in ilanı ile İttihat ve Terakki Partisi iktidar sahnesine çıkarmış, fakat dönemin koşulları ilk beş yılda partiyi zayıflatmış ve muhalif güçler baş göstermeye başlamıştır. Hatta iktidarı bir süreliğine kaptıran İttihatçılar, daha sonra bir askeri darbeye geri almışlardır. Böylece bizzat kendilerinin başlattığı hareketi yine kendi elleriyle tek parti rejimine çevirmişler, Mondros Mütarekesinin ardından da dağılmışlardır. Mustafa Kemal döneminde İttihatçılar bir kez daha görülmüş fakat CHF' ye katılmak istememiş ve muhalif kanatta yer almışlardır. Daha sonraki tarihlerde ise İzmir suikastına karıştıkları gerekçesiyle yargılanmış ve aforoz edilmişlerdir.⁷²

⁶⁹ Kılıçbay, **agm**, 151.

⁷⁰ E.E. Ramsaur, **Jön Türkler ve 1908 İhtilali**, (İstanbul: Sander Yayınları, 1972), 20.

⁷¹ M. Şükrü Hanioglu, **Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889–1902)**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1985), 173.

⁷² Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye'de Siyasal Partiler- İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Parti'nin Tarihi**, c.3 (İstanbul: İletişim Yayınları, 2000), 27–31.

İttihat ideolojisi, Türkçülük, Turancılık, Osmanlıcılık ve İslamcılık bağlamında özellikle de Ziya Gökalp'in etkisinde gelişmiştir.⁷³

2.5. Türkiye’de Gayrimüslim Azınlıklar ve Antisemitizm

Bu bölümde artık Türkiye özelinde Yahudi algısı üzerine bir irdeleme gerçekleştirilecektir. Bu analiz için de Türkiye’de gayrimüslim azınlıklar açısından milat kabul edilen birkaç önemli olaya değinilmesi, hem genel çerçeveyi göstermekte yararlı olacaktır, hem de Yahudi topluluğun bu genel çerçeve içinde hangi noktalarda farklılaştığının anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Yalnız bu anlatımlar özetle yapılacağından, en temelde Tek Parti Dönemi ve Çok Partili Dönem olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaya çalışılmıştır.

Türkiye’de antisemitizm tartışması yapılırken tüm gayrimüslimleri kapsayacak şekilde bir anlatıma gidilmesi, aslında Yahudi topluluğun durumunun diğer gayrimüslimlerle ilgili olan gelişmelerden etkilenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Türkiye’de gayrimüslim azınlıklar toplum içerisinde her zaman güvenilmeyecek gruplar olarak yerlerini almışlardır. Özellikle Kurtuluş Savaşı’nda Yunanistan’la yaşanan savaşlar, ülkedeki Rum nüfusun aleyhine olmuştur. Yine Millet-i Sadıka olarak anılan Yahudiler de bu durumdan nasibini almış, öteki olmaktan kurtulamamıştır. Ayrıca sekülerleşme sürecine rağmen, İslam Türkiye’de her zaman belirleyici bir unsur olmuştur. Osmanlı döneminde “millet sistemi” uygulamasında görülen Müslüman ve gayrimüslim ayrımı, Cumhuriyetle birlikte de “Türk vatandaşı” olgusunun Müslüman olmak üzerinden tanımlandığı bir hal almıştır. Yine gayrimüslim azınlıkların her zaman etnik bağları bulunan ülkelerle -ki bu Rumlar için Yunanistan, Yahudiler için İsrail ve Ermeniler için Ermenistan’dır- iletişim halinde olduğu inancı Türkiye gündeminde her zaman sıcaklığını koruyan düşüncelerdir.⁷⁴ Böyle bir tabloda Toktaş’ın tezi, Türkiye’de antisemitizm olgusunun bulunmadığı ve Yahudilerin olumsuz etkilendiği durumların (Vatandaş Türkçe Konuş, Varlık Vergisi, vb.) tüm gayrimüslim azınlıkları olumsuz etkilediği yönündedir. Yalnızca Trakya olaylarını doğrudan Yahudilerin maruz kaldığı bir durum olarak aktaran yazar, bu olayda da döneme hâkim olan Nazi etkisini sebep gösterir. Antisemitizm konusunda bir alan araştırması yapan yazarın bulguları

⁷³ Tunaya (2000), *age*, 371–398.

⁷⁴ Şule Toktaş, “Perceptions of Anti-Semitism among Turkish Jews”, *Turkish Studies*, s.2 (2006): 203–204.

ışığında Türkiye’de yaşayan Yahudi azınlığın antisemitizm algısına bakıldığında, Türkiye’de antisemitizmi bir devlet politikası olarak algılamadıkları gözlenmektedir. Bireysel bazda bir antisemitizm hâkimdir ve bu olgu da Hristiyanlıkta olduğu gibi dini referanslarla değil, İsrail-Filistin çatışması ve köktendinci İslamiyet’in doğuşuyla alakalıdır. Özellikle Yahudi ileri gelenleri Türkiye’de antisemitizmin varlığını reddeder ve tamamıyla Arap Dünyası’nın etkisi olarak nitelendirir.⁷⁵

Yine bu görüşe paralel bir duruş sergileyen Bali ise, Türkiye’deki antisemitizmin kökenlerini Arap Dünyası’yla ilişkilendirir. Özellikle İslamcılar açısından, daha sonra ayrıntılı olarak da işlenecek olan II. Abdülhamit’in tahttan indirilmesinde Yahudilerin parmağı olduğu motifi ve popüler antisemit yayınların etkisi önemli unsurlardır.⁷⁶ Bu konuda eser veren ender yazarlardan biri olan Landau ise, özellikle 1950 sonrası İslamcı yayınlarda Yahudi karşıtı öğelerin artışına dikkat çeker. 1970 yılına gelindiğinde ise bu karşıtlık, antisyonist figürlerle birleştirilmiş ve daha grifit bir hal almıştır. Başta Siyon Önderlerinin Protokolleri olmak üzere popüler antisemit yayınların etkisine değinen yazar, Tanyu ve Kutluay’ın eserleriyle birlikte antisemitizmin teorik temellerinin güçlendirilmesi üzerinde de ciddiyetle durur.⁷⁷

Bugün Türkiye’de yaşayan Yahudi nüfusun % 98’ini oluşturan Sefarad Yahudileri⁷⁸ daha önce de bahsedildiği üzere 1492’de Kral Aragonlu Ferdinand ile Kraliçe Kastilyalı İsabella’nın, tarihe “Kovma Fermanı”⁷⁹ olarak geçecek belgeyi ilanı sonucu İspanya’dan Osmanlı Devleti’ne göç etmişlerdir. II. Beyazıt’ın izniyle Osmanlı topraklarına yerleşmişlerdir. Hatta bu dönemde Beyazıt’ın sarf ettiği şu sözler önemlidir; “*Bu nasıl bir hükümdardır ki (Ferdinand için konuşuyor), kendi ülkesini fakirleştirirken, benim ülkemi zenginleştiriyor.*”⁸⁰ Çünkü özellikle matbaa

⁷⁵ Toktaş, **agm**, 203–223.

⁷⁶ Rıfat Bali, **Musa’nın Evlatları Cumhuriyet’in Yurttaşları**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005), 310- 316.

⁷⁷ Jacob M. Landau, “Muslim Turkish Attitudes Towards Jews, Zionism and Israil”, **Jews, Arabs Turks**, (Jerusalem: The Magnes Press, The Hebrew Univesity, 1993), 77–86.

⁷⁸ İspanya’dan göç eden Yahudilere Sefarad adı verilir ve bu topluluk Ladino adı verilen bir dil konuşurdu. Doğu Avrupa’dan göç eden Yahudiler ise Aşkenaz diye isimlendirilir ve Almancaya yakın Yidiş diye adlandırılan bir dil kullanırlardı. Bu kesim Yahudi nüfusun %1’ini oluşturur.

⁷⁹ “... Krallık sınırları içinde yaşamakta olan Yahudiler’in, karılarının, çocuklarının ve hizmetkarlarının, yaşları ne olursa olsun ... Katolikliği kabul etmelerini istiyoruz... iyice düşündükten ve salım kafa ile mütalaa ettikten sonra emrediyoruz ki; krallığımızda yaşamakta olan tüm Yahudiler kovulsun ve bir daha hiç dönmesinler...”(Güleryüz, 2003: 13)

⁸⁰ Naim Güleryüz, “İber’den Günümüze Türk Yahudileri’nin 500 Yıllık Geçmişi”, **Görüş Dergisi**, TÜSİAD, Eylül, (2003): 13.

başta olmak üzere birçok yeniliğin bu grupla birlikte Anadolu'ya getirildiği gözlenmektedir.

“Sizi sürgün edip sığındırdığım ülkenin mutluluğu için çalışınız; onun yükselmesi için Allah dua ediniz, çünkü o (memleket) barış ve rahat içinde yaşarsa; siz de barış ve rahat içinde yaşarsınız (Ermiya 29:7)” ve daha önce değinildiği üzere *“ Memleketin yasası yasadır”* (Ghitin 10:2; Nedarim 29:1) ilkesini benimseyen Yahudiler, daha 1492’de sundukları sadakat yeminini, 1892’de 400.yıl kutlamaları çerçevesinde Sultan Abdülhamit’e sundukları duayla da tekrarlamışlardır⁸¹ Bu dönemde Siyonist faaliyetlerin fikir babası olan Theodor Herzl’in Filistin topraklarındaki talebinin Osmanlı Yahudilerinde rahatsızlık yarattığının da hatırlatılması gerekir. Bu bağlılık dolu mesajlar T.C’nde de devam etmiştir. 1992’de İspanya’dan göçün 500. yılı vasıtasıyla etkinlikler düzenlenmiş, sadakatler dualarla tekrar sunulmuştur. Yine aynı şekilde Cumhuriyet’in 75. yılının kutlandığı 1998 yılında da özel bir dua sunulmuştur.⁸²

2.5.1 Tek Parti Dönemi

1923’te yeni kurulan genç cumhuriyet, her ne kadar Osmanlı mirasını elinden geldiğince reddetse de, Osmanlı Millet Sistemi’yle bir devamlılık arz eden, toplum içerisinde “din” temelli bir ayırım gözetmekten geri durmamış, bu doğrultuda Lozan’da resmi azınlık olarak yalnızca gayrimüslimler tanınmıştır. Üstelik bu gayrimüslim tanımından da en temelde üç büyük cemaat olan Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler anlaşılmıştır. Ayrıca 1915 Ermeni Tehciri ve 1923 Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi, nispeten homojen bir toplum oluşturma projesi içinde Yahudilerin önemli bir azınlık grubunu oluşturmaları söz konusudur. Kaldı ki Yahudi cemaati de her daim misafir olarak görülmüş, İspanya’dan göç ettiklerinde sığınacak bir liman olmuş bu toprakların kurallarına “sadık” olmaları beklenmiştir. Nitekim Yahudilik öğretisi de bu doğrultudadır.

2.5.1.1. Lozan Antlaşması ve Azınlıkların Statüsü

Lozan’da “Azınlıkların Korunması” başlığı altında şekillenen, 37–45. maddeler arasını kapsayan bölümde belirtildiği üzere, Türkiye’de azınlık olarak kabul edilen tek grup gayrimüslimlerdir. Ve genel geçer bir yanlışlık olarak karşımıza çıktığı üzere

⁸¹ Avram, Galanti, **Türkler ve Yahudiler**, (İstanbul: Gözlem Basın-Yayın A.Ş.), 39.

⁸² Hahambaşılık Genel Sekreteri Yusuf Altıntaş ile Görüşme (Altıntaş görüşme, 25.04.2008).

bu gayrimüslim tanımını yalnızca Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerden ibaret değildir. Başta Süryani ve Keldaniler olmak diğer gayrimüslim grupların azınlık haklarını kullanamaması Lozan antlaşmasını ihlal etmek olacaktır. Uygulamadaki bu eksiklik 2004 yılı AB uyum çalışmaları çerçevesinde giderilmeye çalışılmaktadır.

83

Lozan görüşmeleri sırasında kimlerin azınlık olarak tanımlanacağı konusunda tartışmalar olmuştur. Böyle bir atmosferde hazırlanan Lozan Antlaşması'nın "Azınlıkların korunması" başlıklı bölümü kabaca şu maddeleri içermektedir.

Madde 37; 38–44. maddeler arasında tanımlanacak olan azınlıkların sahip olduğu hakların korunması yönündedir. Bu maddelerin kapsadığı hükümler temel yasalar olarak tanımlanır ve hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik ve hiçbir resmi işlem bu hükümlere aykırı ya da bunlarla çelişir olamaz. Hiçbir kanun, hiçbir yönetmelik ve hiçbir resmi işlem söz konusu hükümlerden üstün sayılamaz.⁸⁴

Madde 38'de vurgulanan Türk hükümetinin dil, soy ya da din ayrımı yapmaksızın, Türkiye'de oturan herkesin hayatlarını ve özgürlüklerini korumayı tam ve eksiksiz olarak sağlamayı yükümlenir ilkesi genel bir bireysel hak tanımlamasıyla örtüşür. Nitekim hemen ardından gelen 39.mad bir öncekini tamamlar nitelikte olup, Müslüman olmayan Türk uyruklarının, Müslümanların yararlandığı aynı siyasi haklardan ve yurttaşlık haklarından yararlanırlar ilkesini beraberinde getirir. Bu maddenin hemen devamında yer alan *Devletin dili Türkçe olmasına rağmen, Türkçe'den başka bir dil konuşan Türk uyruklarına, mahkemelerde kendi dillerini sözlü olarak kullanabilmeleri bakımından uygun düşen kolaylıklar sağlanacaktır* hükmünün ise, maddenin hemen başında belirtilen gayrimüslim uyruklar, nitelendirmesiyle sınırlandırıldığı görülür.

Antlaşmanın 40 ve 41.maddeleri hayır ve eğitim kurumlarının durumuyla ilgilidir. Gayrimüslim cemaatler özellikle giderlerini *kendileri ödemek üzere, her türlü hayır kurumlarıyla, dinsel ve sosyal kurumlar, her türlü okullar ve buna benzer öğretim ve eğitim kurumları kurmak, yönetmek, denetlemek ve buralarda kendi dillerini serbestçe kullanmak ve dinsel ayinlerini serbestçe yapmak konularında* Müslümanlarla eşit statüde olacaklardır. Madde 41'de ise gayrimüslimlerin yoğun

⁸³ Oran, age, 70–71.

⁸⁴ Reyna, Zonana, age, 55.

olarak yaşadıkları bölgelerde ilkokullarda cemaatin anadilleriyle eğitim yapmasına izin verilecek –tabi bu durum Türk dilinin öğrenilmesi zorunluluğunu etkilemeyecek- , bunun yanında yine azınlıkların yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde, cemaat eğitim, din ve hayır işlerinde kullanılmak üzere, devlet bütçesi, belediye bütçesi ve ya öteki bütçelerden fon alabilecekti.

Madde 42’de yer alan Müslüman-olmayan azınlıkların aile durumlarıyla kişisel durumları konusunda, bu sorunları söz konusu azınlıkların gelenek ve görenekleri uyarınca çözümlenmesine elverecek bütün tedbirleri almayı kabul eder. Bu tedbirler de belirli kıstaslarla belirlenmiş cemaatlerin özel komisyonları tarafından sağlanır. Yahudiler bu haklarından 1925 yılı itibariyle feragat etmişlerdir. Rumlar ve Ermeniler ise 1926 yılında feragat edeceklerdir. Ancak 42.md’nin devamında *Türk hükümeti, söz konusu azınlıklara ait kiliselere, havralara, mezarlıklara ve öteki din kurumlarına tam bir koruma sağlamayı yükümlenir. Bu azınlıkların Türkiye’deki vakıflarına, din ve hayır işleri kurulması için, bu nitelikteki öteki özel kurumlara sağlanmış gerekli kolaylıklardan hiçbirini esirgemeyecektir* ibaresi vardır.⁸⁵

Hemen madde 43 kişisel haklar alanına dönüp, yasalar önünde eşitlik ilkesi vurgulanırken, madde 44 ise antlaşmanın uluslararası niteliğine vurgu yapıp, sözleşmenin MC garantisi altında yapıldığını içerir.⁸⁶

45. madde ise, *bu kesimdeki hükümlerle, Türkiye’nin Müslüman-olmayan azınlıklara tanınmış olan haklar, Yunanistan’ca, kendi ülkesinde bulunan Müslüman azınlığa tanınmıştır* ibaresi yer alır. Bu mütekabiliye ilkesi tamamen iyi niyet çerçevesinde değerlendirilmelidir.

2.5.1.3. “Vatandaş Türkçe Konuş” Kampanyası

Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren Türkçe’nin özellikle azınlık nüfus içerisindeki nadir kullanımı tartışma konusu olmuştur. Bu durumdan en çok etkilenen de Ermeni ve Rum nüfusun büyük oranda ülkeyi terk etmesiyle belirli bir nüfuz edinen Yahudi cemaatiydi.

Özellikle *Cumhuriyet* gazetesinde Yunus Nadi’nin yazılarında vurguladığı üzere *sadakatli* bir millet olan ki öyle olması gereken Yahudilerin, İspanyolca’ya ikame

⁸⁵ Zeynep, Aydın, “Lozan Antlaşması’nda Azınlık Statüsü-Farklı Kökenlilere Tanınan Haklar”, **Ulusal, Ulusal üstü ve Uluslararası Hukukta Azınlık Hakları**, (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2002), 214.

⁸⁶ Reyna, Zonana, age, 67–68.

olarak Fransızca'yı seçmiş olmaları ve Türk diline gereken önemi vermemeleri eleştirildi. Nitekim başta Haydarpaşa-Kadıköy Yahudi cemaati olmak üzere birçok Yahudi kuruluşundan bu Türkçe konuşma kampanyasını destekler nitelikte uygulamalar geldi. Fransızca yayınlanan *Stamboul* gazetesi de birlik ve bütünlük açısından gerekli olan Türk dilinin kullanımı mevzusunu destekler nitelikte yayınlar yaptı. Bu arada gerek 1927 yılında yapılan Türk Ocakları 4. Kurultayında ele alınan konulara bakıldığında, gerekse 15 Ekim 1927 tarihli CHF kurultayında çıkan kararnamede Türk dili ve Türk kültürünün önemi vurgulanmış, hatta Fırka'ya girebilmek için Türk kültürünü kabul etmek şart koşulmuştur.⁸⁷

Asıl önemli gelişme ise Dar-ül Fünun Hukuk Fakültesi Talebe Cemiyeti'nin 13 Ocak 1928'de düzenlenen yıllık kongresinde, "Vatandaş Türkçe Konuş!" olarak sloganlaşan, azınlıklara Türkçe konuşma zorunluluğu getiren kampanya başlatılması kararının alınmasıdır.⁸⁸ Hatta Türk Ocaklarıyla ortak yürütülecek bir kampanya çerçevesinde umuma açık yerlerde kampanya içerikli tabelalar asılmasına ve halkı bilinçlendirmek için toplantılar düzenlenmesine karar verildi. Özellikle *Alliance* okulları vasıtasıyla Fransızcanın Yahudiler tarafından eğitim dili olarak benimsenmesi, toplumun bakış açısına göre minnet duyması gereken bir cemaatten beklenmeyecek davranışlardı. Fakat bu tavır azınlıkların tepkisiyle sonuçlandı. Levhalar söküldü, hatta afişlerin altında inatla farklı dillerde konuşuldu, bazen büyük arbedeler yaşandı. Bu olaylara karışan kişilerin yakalanması durumunda "Türklüğü Tahkir" suçundan davalar açıldı.⁸⁹ Fakat bir süre sonra bu davalardan tutuklananlar o kadar arttı ki, bu maddeden dava açılması yasaklandı. Bunun akabinde kampanya da gücünü yitirmeye başladı ve nihayet Nisan sonlarına doğru tam anlamıyla son buldu. M. Kemal'in 17 Şubat 1931'de Adana'da yaptığı konuşmadaki "*Milletin çok bariz vasıflarından birisi kıymetli esaslarından birisi dildir. Türk milletindenim diyen insan her şeyden evvel ve behemehâl Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan, Türk harsına, camiasına mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz!*" sözleri Yahudi cemaati tarafından bir ikaz olarak görülmüş ve İzmir Yahudi Cemaati toplu olarak Türkçe konuşma kararı

⁸⁷ Rıfat Bali, **Bir Türkleştirme Serüveni** (İstanbul: İletişim Yayınları,1999),132.

⁸⁸ Bali, 1999,135.

⁸⁹ Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. Cemil, Koçak, "Aynı Karanlık Yüzü", **Tarih ve Toplum**, Bahar 2005.

almıştır.⁹⁰ Görüldüğü üzere Babil Talmudu'nda yer aldığı üzere *Devletin Yasası (uyulması gereken)* yasadır.

2.5.1.4. 1930'lu ve 1940'lı yıllar

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Yahudilerin kültürel alanda karşılaştığı en büyük sorun yukarıda da değindiğimiz üzere dil sorunuydu. Siyasi arenada ise Serbest Fırka deneyimi önemli bir mihenk taşıdır.

Bilindiği üzere 1930 yılı belediye seçimlerine M. Kemal'in izniyle Fethi Okyar'ın 12 Ağustos 1930'da kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası da katıldı. Fethi Okyar azınlıklardan aday gösterdi. Bu arada SCF'nin ırk ve din ayrımı gözetmeyen bir program izleyeceği açıklandı. Bu durum çeşitli kırılmalara neden oldu. Çünkü SCF özellikle Yahudilerin oylarını topladı. Bu durum bazı kesimlerce garipsendi. Çünkü Rumlar ve Ermeniler gibi *bir* husumet beslemesi için sebebi olmayan Yahudilerin muhalif kanatta yer almaları anlaşılır bir durum değildi. Ve bu seçim sonuçları Türkleştirme baskılarının bir dışa vurumu olarak algılanması gerekirken, Cumhuriyet'e ihanet olarak algılandı. Nihayetinde cemaat liderleri hükümete karşı, olayların bireysel girişimler olduğu ve topluluğun genel görüşlerini yansıtmadığı yönünde, bir nevi savunma konumunda açıklamalar yapmak durumunda kaldılar.⁹¹

1935'te meydana gelen bir olay ise cemaat ve toplum arasındaki bağların nasıl pamuk ipliğine bağlı olduğunu gösterir niteliktedir. Balat semti her zaman farklı grupları bünyesinde barındıran kozmopolit bir görünüm sergilemiştir. Yahudilerin bu dönemde yalnızca Yahudi esnaftan alış-veriş yaptığına dair şikâyetler gelir. Aslında bu iddiaları olumlayacak durumlar mevcuttur. Yahudilerin gerek kapalı bir cemaat yapısına sahip olmaları gerekse *kaşer* adı verilen “bazı yiyeceklerin hazırlanma usullerinin dine uygunluğu” manasına gelen dini denetimlere tabi tutulması geleneği bu davranışı açıklar nitelikte olacaktır. Fakat basının tepkisi çok büyük olmuştur. Bu olayla ilgili çıkan yazılarda ise en çok vurgulanan nokta yine Yahudilerin misafirlik halleri ve minnet duymaları gereken konumlarıydı. Bu tepkiler üzerine zaten hemen Yahudi cemaatinden dostluk ve kardeşlik mesajları gelmiş, minnetler bir kez daha yinelenmiştir.⁹²

⁹⁰ Bali, 1999, 156–157.

⁹¹ Bali, 1999, 186–187.

⁹² Rıfat Bali, (2005), 163–170.

Fakat Yahudilik olgusunun evrenselliği üzerinde verilebilecek örnek olaylardan birisi Struma Gemisi olayıdır. II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği ve Romanya'da ırkçı politikaların ayyuka çıktığı bir dönemde, Aralık 1941'de Struma Gemisi, 769 yolcusuyla Filistin'e gitmek üzere yola çıktı. Geminin durumu çok kötüydü ve Boğaz'ın yakınında motoru bozuldu. Hücumbotlar eşliğinde Sarayburnu açıklarına kadar getirilen gemideki yolcuların inmesine izin verilmedi. Bu Yahudilerin asıl amacı demiryolu ile Filistin'e gitmekti. Fakat İngiltere bu duruma pek yanaşmıyordu. En azından gemideki çocuklar için izin çıkarılmaya çalışıldı fakat daha bu süreç sona ermeden ve gemiye yeterli teçhizat sağlanmadan Karadeniz'e çıkarıldı. Kısa bir süre sonra da bir Rus denizaltısı tarafından batırıldı. Bu olaydan yalnızca bir kişi kurtuldu. Geminin Sarayburnu'nda demirli olduğu süre boyunca İstanbul Yahudi cemaati kıyıda ateşler yakıp birlikte olduklarını göstermeye çalıştılar. Bunun yanında gemiye özellikle yiyecek içecek başta olmak üzere birçok temel ihtiyaç ulaştırdılar ve karşılıksız bile kalsa diplomatik ilişkilerde bulunup gemideki Yahudilere yardım etmeye çalıştılar.⁹³

i)Trakya Olayları (1934)

Trakya Olayları, 1930'lu yıllarda bu bölgede yaşayan Yahudilere karşı yerel halktan gelen tepkileri içermektedir. Bu olayların daha iyi anlaşılabilmesi için dönemin basın hayatına bakmak gerekmektedir. Bu dönemde iki isim ve yayımladıkları iki dergi ön plana çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, Nihal Atsız ve Edirne'de yayınladığı *Orhun* dergisiydi. Atsız'a göre Türklerin komünistler ve Yahudiler olmak üzere iki tane düşmanı vardı. Yahudileri öldürmek yerine korkutmak da en iyisiydi.⁹⁴

Diğer önemli oluşum Cevat Rifat Atilhan ve *İnkılap* dergisiydi. Derginin çıkış yeri İzmir'di. Daha sonraları adı *Milli İnkılap* olarak değişen dergi, Almanya'daki muadilleriyle de ilişki içerisinde bulunup kapsamında antisemitik yazılara yer vermiştir. Daha sonra da ayrıntılı olarak değinileceği üzere Atilhan'a göre Yahudiler hiçbir zaman gerçek Türk olamayacaklardır. Çünkü Türklük ancak kan bağıyla kazanılan bir durumdur.⁹⁵

⁹³ Bali, 2005, 181- 209.

⁹⁴ Soner Çağaptay, **İslam, Secularism, and Nationalism in Modern Turkey – Who is a Turk?** (London, NewYork: Routledge, 2006), 142.

⁹⁵ Çağaptay, age, 143.

Bunu yanında belirtilmesi gereken diğerk bir durum bu iki yayının da Rum nüfusun göç etmesi sonucu boşalan ekonomik hayatta Yahudilerin söz almaya başladığı bölgelerde yayınlanmış olmasıdır. Nitekim 1934 yılında Çanakkale başta olmak üzere birçok ilde Yahudiler boykot edilmeye başlandı. Dükkânlara, evlere ve şahıslara fiziksel saldırılar düzenlendi. Birçok Yahudi İstanbul’a göç etti.⁹⁶

ii) 20 Kur’a İhtiyatlar Olayı

II. Dünya savaşının bütün şiddetiyle devam ettiği günlerde Nazi ordularının Yunanistan’ı da işgal edip Türkiye sınırlarına dayanmaları Türk hükümetini hayli rahatsız etti. Böyle bir ortamda hükümet sivil halkı İstanbul’dan çıkarıp, Anadolu’ya göndermeye başlamış, yabancı uyruklu mürebbiyeleri de muhtemel beşinci kol faaliyetlerine karşın sınır dışı etmişti. Bu önlemlere paralel olarak ihtiyatlar da silah altına alınmaya başlıyordu. Aslında bu durum savaş tehdidi altındaki bir ülkenin yapması gereken en doğal uygulamalardan birisiydi. Fakat Türkiye’deki uygulamayı istisna kılan tarafı yalnızca gayrimüslimleri kapsamasıydı.⁹⁷ Vitali Hakko ihtiyat olarak askere alınmasını anlattığı anılarında bu ayrıma değinmiştir:

“ ...Üçüncü askerliğim için, bu kez Selimiye Kışlası’na gönderiliyorduk. Çoğul konuşuyorduk, çünkü askere çağrılmamıştık, askerden yeni dönmüş olmamıza rağmen birçoğumuz evlerimize haber veremedi, birer suçlu, birer kaçak gibi işyerinden alınıp askere sevk edilmiştik. Yaş-baş gözetmeden birkaç sınıf birden askere alınmıştı, ama bu kez farklı bir durum vardı: Aramızda hiçbir Müslüman Türk yoktu. Doğrusu bu da hepimizin kafasında bir yığın soru oluşturunuyordu... ”⁹⁸

Aslında Vitali Hakko’nun sorularının üç ana temeli olabilirdi. Bunlardan birincisi, gayrimüslim vatandaşları ticaret alanından uzaklaştırmak ve Müslüman bir burjuvazinin doğmasını sağlamak olabilirdi. İkinci olarak gayrimüslim vatandaşlara güvenilmediğinden ve savaşa girilmesi halinde beşinci kol faaliyetleri yürütebilecekleri inancı dolayısıyla böyle bir uygulama yapılmış olabilir. Üçüncü olarak ise Nazilerin Hariciye Nezareti’nden böyle bir talebi olmuş olabilir. Türkiye’deki azınlıklar içerisindeki Yahudi nüfusu düşünülürse pek de uzak bir ihtimal değildir. Fakat hükümetin açıklamalarından ikincisinin daha belirleyici

⁹⁶ Çağaptay, age, 143.

⁹⁷ Rıfat Bali, *Devlet’in Yahudileri ve Öteki Yahudi* (İstanbul: İletişim Yayınları, 2007), 299.

⁹⁸ Bali, 1999, 414.

olduğu söylenebilir.⁹⁹ Dolayısıyla azınlıkların “yabancı” ve “içerdeki düşman” olarak görülmesi zihniyeti bir kez daha yansıtılmıştır.

2.5.1.5 Varlık Vergisi

İktisadi hayatta Cumhuriyet’in ilk yıllarından itibaren “Türkleştirme” çabası baş göstermiştir. İzmir İktisat Kongresi’ne çağrılmayan azınlık mensubu vatandaşlar, bazı mesleklerin de yalnızca “Türk”lere ait hale getirilmesiyle ekonomik hayattan ciddi bir tasfiye yaşamışlardır. Varlık vergisi uygulaması ise büyük oranda gayrimüslim azınlıkları hedef almış ve ciddi bir servet el değiştirmiş, Müslüman kesime geçmiştir.

Varlık Vergisi, savaş yıllarının getirdiği ekonomik zorluklara bir çıkış noktası bulmak adına başlatılan arayışların adı olmuş, ancak uygulama aşamasında azınlıklara yönelik bir tasfiye olmaktan öteye gidememiştir.

1942 yılının yaz aylarından itibaren Ankara hükümeti olağanüstü kazançları vergilendirmek amacıyla bir arayış içine girmişti. Bu arada Başbakan Refik Saydam’ın aniden vefat etmesi üzerine dönemin Dışişleri Bakanı Şükrü Saraçoğlu başbakan olarak atanır. Saraçoğlu’nun ilk yaptığı iş iktisadi tedbirler paketi hazırlamaktır. Bu paketin ana hedefini de varlık vergisi oluşturur. Bu amaçla İstanbul Defterdarlığı’na atanan Faik Ökte, daha koltuğuna oturmadan önce Ankara’dan gelmiş olan direktifleri görür. Buna göre kendisinden *piyasada acilen tetkikat yapıp, kimlerin fevkalade kazanç elde ettiğinin tespiti ve özellikle ekalliyetlerin ayrı bir cetvelde gösterilmesi* istenmektedir.¹⁰⁰

Bu gelişmelerin akabinde Varlık Vergisi Kanunu 11 Kasım 1942 günü TBMM’de çok az tartışılarak kabul edilir. Kanun, ertesi gün Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girer. Verginin toplanması işini her ilin en yüksek mülki amirinin emri altında toplanmış ve kati kararlar verme yetkisini elinde bulunduran komisyonlar yürütecektir. Bu komisyonların kimlerin ne kadar vergi vereceğini belirlenmesinden sonra listeler ilan edilir ve mükelleflerin 15 gün içinde borçlarını ödemeleri istenir. Her geciken gün için belirli oranlarda faiz alınacaktır. Bu süreç içerisinde vergilerini

⁹⁹ Bali, 1999, 421.

¹⁰⁰ Ayhan Aktar, **Varlık Vergisi ve Türkleştirme Politikaları** (İstanbul: İletişim Yayınları, 2006), 141–144.

ödeyemeyenlerin malları haciz edilir, bir ay içerisinde ödeyemeyenler ise bedenlen çalışmak üzere Aşkale’de demiryolu inşaatına sevk edilir.¹⁰¹

Bu arada Türkiye’de görevli olarak bulunan bir New York Times muhabiri, şahit olduğu Varlık Vergisi uygulaması üzerine bir hafta sürecek bir yazı dizisi yayınlar. Bu durum Türk hükümeti tarafından şiddetle eleştirilir. Varlık Vergisi’nin hukuken tasfiyesi de 15 Mart 1944 günü çıkarılan bir kanunla gerçekleşir.¹⁰²

Varlık Vergisi uygulaması sona ermiştir fakat etkileri ağır olmuştur. İlk olarak gayrimüslim vatandaşların “yabancı” olarak nitelendirildiği bir kere daha ispatlanmış oldu. Bunun yanında gayrimüslimler açısından ise devlete karşı olan güvenlerinin tam anlamıyla yok oluşu gerçekleşti ve özellikle Yahudi nüfustan yeni kurulan İsrail’e büyük göçler başladı.

2.5.2 Çok Partili Dönem

Demokrat Parti (DP) döneminde azınlıklarla ilgili herhangi bir hukuksal düzenleme yapılmamakla birlikte uygulamada nispeten daha ılımlı olunduğu gözlenir.

Demokrat Parti döneminde nispeten daha ılımlı uygulamalar göze çarpsa da, 6–7 Eylül gibi bir olayın yine bu dönemde yaşandığı unutulmamalıdır.

2.5.2.1. Demokrat Parti ve 6–7 Eylül Olayları

Ülkenin milli davası Kıbrıs, 1950’li yıllarda İngiltere’nin adadan çekilmesiyle daha da içinden çıkılmaz bir hal almıştı. Gerginleşen Türk-Yunan ilişkilerinin gölgesinde, Türkiye ülkedeki Rum azınlığı hep bir baskı unsuru olarak gördü. Özellikle Kıbrıs Rumlarının lideri konumundaki Makarios’un aynı zamanda Kıbrıs başpiskoposu olup, dini bir niteliğe sahip olması, Türkiye’de Patrikhane üzerinde yoğun baskılara temel teşkil ediyordu.

Bu atmosfer içerisinde Kıbrıs’ın geleceğini konuşmak üzere Türk ve Yunan delegeleri, Eylül 1955’te Londra’da bir araya geldi. Bu görüşmeler devam ederken 6 Eylül 1955’te *İstanbul Ekspres* gazetesi Selanik’teki Atatürk’ün evinin bombalandığına dair bir haber yayınladı. Bunun üzerine İstanbul’da başta Rumlar

¹⁰¹ Aktar, age,148–149.

¹⁰² Aktar, age,153.

olmak üzere azınlıkların dükkânlarına, kiliselerine, mezarlıklarına hatta canlarına karşı iki gün sürecek bir saldırı hareketi başladı.¹⁰³

Bu karışıklıklar sona erip, sular durulduğunda ortaya çıkan manzara içler acısıdır. Yaralanma sonucu bir papaz ölür, 73 kilise, bir sinagog, sekiz ayazma, iki manastır, iki mezarlık, 21 fabrika, 26 okul, beş spor kulübü, 1004 ev, 4348 dükkân, 27 eczane ve laboratuvar, 110 kahve-lokanta-otel tahrip edilir.¹⁰⁴ Bu zararların beyanı ve geri ödeme süreci ise Türk ve Yunan mercileri arasında spekülasyonlara neden olmuştur.

1960 Darbesi'nden sonra kurulan Yassıada mahkemesinde, DP iktidarının yargılandığı davalardan birisi de 6-7 Eylül olaylarına aitti. Hatta bu dava sırasında Patrik Athinagoras şahit olarak dinlenmiş, fakat devrik başbakan aleyhinde konuşmamıştır.¹⁰⁵

Dolayısıyla 6-7 Eylül olaylarında hükümetin yönlendirmesinin olabileceği her zaman gündemde kaldı. Nitekim olayın üzerinden geçen uzun yıllar ve yayınlanan anılar bu iddiadaki gerçeklik payını artırdı. 6-7 Eylül olayları sonucunun bu kadar ağır olacağı kestirilemeyen, manipüle edilmiş kitlelerin bir ürünüydü.

2.5.2.2. 1960 Darbesi Ortamı ve Altı Gün Savaşının Yansımaları

1960 darbesinin ardından Yahudi toplumu karışık duygular içerisindeydi. Bir yandan 6-7 Eylül olaylarına göz yuman Demokrat Parti'nin lağvedilmesi iyi bir durum olarak nitelendirilirken, bir yandan askeri yönetim ve hemen darbenin akabinde herkesin servet beyanında bulunma zorunluluğu akıllara Varlık Vergisi uygulamasını getirmişti. Üstelik diğer azınlık gruplarına göre Yahudiler Demokrat Parti'ye daha yakındı. Ayrıca darbenin doğurduğu milliyetçi ortamda beklenmedik bir gelişme olmuş ve Vatandaş Türkçe Konuş kampanyası yeniden gündemde yer bulmaya başlamıştır.¹⁰⁶

1961 Genel Seçimlerinde Azınlıklar genelde Demokrat Parti'nin halefi olan Adalet Partisi'ne oy verdiler. Bu durumun temelinde yatan iki neden vardı. Birincisi azınlıkların CHP'nin Tek Parti rejimi dönemindeki ayrımcı politikalarının halen

¹⁰³ Bu konuda daha çok bilgi için bkz; Dilek, Kurban, **6-7 Eylül Olayları**, İletişim Yayınları.

¹⁰⁴ Elçin, Macar, **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2003), 197.

¹⁰⁵ Macar, age, 198.

¹⁰⁶ Rıfat N. Bali, **Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri – Devlet'in Örnek Yurttaşları (1950-2003)** (İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009), 79-92.

hafızalarda bulunmasıdır. Diğer bir neden ise AP'nin serbest piyasa ekonomisini destekleyen bir söylem içerisinde olmasıdır.¹⁰⁷ Dolayısıyla bu durum CHP'lilerin tepkisini çekmiştir.

Bu atmosfer içerisinde 1967 yılında vuku bulan Altı Gün Savaşları, Türkiye'deki antisemitizmi derinden etkilemiştir. Mısır, Ürdün ve Suriye'nin oluşturduğu ittifak güçlerine karşı İsrail'in yer aldığı savaş İsrail'in galibiyetiyle sonuçlandı. Bu durum hem Müslümanlar için kutsal bir mekân olan doğu Kudüs'ün kaybedilmesi, hem de Arap ordularının İsrail ordusu karşısında savaşı kaybetmesi İslam dünyasında önemli bir dönüm noktası oldu.¹⁰⁸

Bu durum sağ kesimin antisemitizmine hız kazandırdı. Yahudi toplumunda ise İsrail'e göçler artmıştır.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Bali, 2009, 102–108.

¹⁰⁸ Bali, 2009, 121.

¹⁰⁹ Bali, 2009, 122–126.

3. NECİP FAZIL KISAKÜREK VE BÜYÜK DOĞU GELENEĞİ

3.1. Çileli İnsan: Necip Fazıl

Necip Fazıl Kısakürek, 26 Mayıs 1904'te Çemberlitaş'ta bir konakta doğmuştur. 1916'da hayatında önemli bir role sahip olan dedesi vefat etmiştir. Bu ölümden kısa bir süre önce de kız kardeşini kaybetmiş olan Necip Fazıl, zor günler geçirmiştir. Bu iki ölüm Necip Fazıl'ın varlık-yokluk irdelemesini beraberinde getirmiştir. 1916'da Mekteb-i Fünun-u Bahriye-i Şahane'ye girmiş ve 1920 yılında mezun olmuştur. Okul hayatı boyunca yazın dünyasından geri kalmamış, birkaç yazısı dergilerde yayınlanmıştır. Okulu bitirdiğinde annesi ve babası boşanmış olduğundan, anneannesi ve dayısı ile birlikte yaşamaya başlamıştır. 1923 yılında şiirleri dergilerde daha çok yer almaya başlamış, Ahmet Hamdi Tanpınar başta olmak üzere birçok entelektüelden olumlu eleştiriler almıştır.¹¹⁰

Cumhuriyet'in ilanından bir yıl sonra dönemin Milli Eğitim Bakanlığı (Maarif Vekâleti) tarafından Avrupa'ya eğitim için gönderilecek öğrencilerin seçildiği sınavda başarılı olan Necip Fazıl, Paris'e yükseköğretim için gönderilmiştir. Yazarın Paris'te geçen hayatı kendisi tarafından şu şekilde aktarılmaktadır: “ Paris hayatım, benim de kendi kendimi arayışımın müthiş helezonları ve korkunç girinti ve çıkıntıları arasında, nefis cesareti bakımından hayal yakıcı bir tablo çizdi.”¹¹¹ Paris yaşantısı, kadını, kumarı, içkisiyle ve özetle bohem hayatı nedeniyle Necip Fazıl'ın daha sonraki “nefs muhasebeleri” yazılarında birçok defa atıfta bulunacağı bir dönem olacaktır. Dönüşünde, İş Bankası'nda göreve başlamıştır. Aynı zamanda, Cumhuriyet gazetesinin edebiyat bölümünde yazan Necip Fazıl, 1928 yılına gelindiğinde şiirleriyle tanınmaktaydı.¹¹²

Hayatında dönüm noktası olacak kişi olan Abdülhakim Arvasi ile tanışması ise 1934 yılında gerçekleşmiştir. Onunla tanışana kadar geçen hayatını boşa geçmiş sayan Necip Fazıl, Arvasi'nin Eyüp Sultan'daki dergâhına devam ederek öğretilerini benimsemiştir. Kendi deyimiyle yol göstericisini bulmuştur. 1938 yılında İş Bankası'ndaki görevinden istifa eder ve “dava” sı uğruna aksiyon adamı olmaya

¹¹⁰ Fahrettin Altun, “Necip Fazıl Kısakürek'in YakınTarih Görüşü Hakkında Bazı Değerlendirmeler”, **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 156.

¹¹¹ Necip Fazıl Kısakürek, **O ve Ben**, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006), 63.

¹¹² Altun, **agm**, 157.

karar verir ve sahaya iner. Bu kararı verişî Necip Fazıl tarafından şu şekilde aktarılmaktadır:

“ Ne olacak senin halin böyle?...Dolap Beygiri gibi, yok müfettiş yok müdür diye dolanıp duracak mısın? Efendi Hazretleri gibi bir kurtarıcıya kavuşturdu seni Allah..Çık bu hesap makinesinin, sek sek oyunun içinden; içtimai memuriyetin neyse ona atıl ve ne olacaksan olmaya bak! Batında olmazken bari zahirde bir şey olmaya çalış!.. Davanın, cemiyet planına bağlı sözcüsü, fikircisi, aksiyoncusu.”¹¹³

Necip Fazıl bu tarihten itibaren 1983’de vefatına kadar geçen süre zarfında yayın hayatında yer almıştır.

3.1.1. Necip Fazıl ve Düşünce Dünyası

Necip Fazıl, muhafazakârlık, İslamcılık ve milliyetçilik ekseninde bir geçiş figürüdür. Özellikle batılılaşmayla birlikte Türk toplumunun kendi özüne yabancılaştığını düşünür ve modernleşme eleştirisi, CHP ve komünizm eleştirisinden hemen sonra yazılarında yer bulur.¹¹⁴

Necip Fazıl, ideolojisini *İdeolocya Örgüsü* adlı eserinde toplamıştır. İlk etapta *Büyük Doğu* Dergisi’nde tefrika edilmiş olan bu yazılar, ilk olarak 1955 yılında kitap olarak derlenmiştir.

Necip Fazıl, *İdeolocya Örgüsü*’nde Müslümanlığı bir ideoloji olarak sunmaktadır. “İnsan, toplum ve devlet birbirinden ayrı olarak nitelendirilemez” ilkesini savunmaktadır. Onun yazılarında Batı maddeciliği sembolize ederken, Doğu ruhun temsilcisidir ve bu iki kavram aslında birbirinden tamamen ayrı değil, aksine birbirini tamamlayan kavramlardır.¹¹⁵

Necip Fazıl’a göre devletin ve medeniyetin gerileme ve çöküşünün ilk nedeni geleceği düşünen, ileri görüşlü aydın bir kesimin olmayışıdır. Bu durumu anlatmak için Gök Türk Kitabeleri’ndeki şu sözleri kullanır; “ Türk milleti, tokluğun kıymetini bilmezsin. Acıksan tokluk düşünmezsin. Bir doyarsan açlığı düşünmezsin.”

¹¹³ Kısakürek, 2006, 171.

¹¹⁴ Murat Güzel, “Necip Fazıl Kısakürek”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce 5- Muhafazakârlık**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2003), 337.

¹¹⁵ Abdurrahim, Karadeniz, “Büyük Doğu’nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü”, **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 16.

Dolayısıyla “çöküşün” ilk şartı olarak görünen bu durum, aynı zamanda “diriliş”imizin de ilk şartıdır.¹¹⁶

Çöküşün ikinci nedeni Kanuni dönemindeki şatafatın maneviyatın önüne geçmesi ve hatta kapitülasyonlara kadar giden bir zayıflığın baş göstermesidir. Üçüncü etken ise, kaba softa ve yobaz tipidir.¹¹⁷

Necip Fazıl’a göre bu çöküşten kurtulabilmek için bir inkılâp şarttır. Fakat bu inkılâp Tanzimat, Meşrutiyet ve Cumhuriyet gibi batılı değerleri övmek için yapılmış bir hareket olmamalıdır. Bunlar bireyleri İslamiyetten uzaklaştırmaktadır. İşte *Büyük Doğu* hareketinin siyasi boyutu bu noktada başlar. Amaç ilk etapta ferdin dünyaya bakışını değiştirmektir. Necip Fazıl’ın öne çıkardığı ve bu amaçla bireyin hayatında yer etmesi gereken sufilik, Kemalist seçkinlerin dolduramadığı metafizik boşluğa denk gelmektedir.¹¹⁸

Değişime fertten başlanır, daha sonra cemiyete en son kertede ise *Başyücelik Devleti*’ne ulaşılır. Necip Fazıl *İdeolocya Örgüsü* kitabında “yüce fert, yüce cemiyet, Yüceler Kurultayı ve Başyüce” kavramlarını ayrıntılı bir şekilde işlemektedir. Dolayısıyla yönetimin hiyerarşik yapılanmasını ayrıntılı bir şekilde anlatan Necip Fazıl, İslami bir devlet modeli çizmektedir.¹¹⁹ Başyücelik Devleti milli iradeyi yansıtan değil onu eğiten ve yönlendiren bir konumda formüle edilmiştir.¹²⁰

3.1.2. Necip Fazıl’ın Basın Hayatı

Necip Fazıl birçok yerde köşe yazarlığı yapmış olmakla birlikte, bizzat yayınladığı süreli yayınlarla da yayın hayatında yer almıştır. Bunlardan ilki 1936 yılında yayınlanan *Ağaç Dergisi*’dir. 1943 yılında yayın hayatına başlayan ve 1978’e kadar kesintilerle de olsa yayın hayatına devam eden *Büyük Doğu Dergisi* ve 1947 yılında kısa bir süre yayınlanan mizah dergisi *Borazan* Necip Fazıl’ın diğer yayınlarıdır.

Bu bölümde ilk etapta *Ağaç Dergisi* ve *Borazan* hakkında kısaca bilgi verilecektir. Akabinde ise *Büyük Doğu* dergisi daha ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

¹¹⁶ Karadeniz, **agm**, 17.

¹¹⁷ Karadeniz, **agm**, 20.

¹¹⁸ Burhanettin Duran, “Kısakürek’in siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme”, **Hece Dergisi** Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı, s.97 (2005): 76.

¹¹⁹ Karadeniz, **agm**, 22.

¹²⁰ Duran, **agm**, 81.

3.1.2.1 Ağaç Dergisi

1935 yılında Necip Fazıl'ın *Tohum* adlı oyunu İstanbul'da ilk olarak sergilenmiştir. *Tohum* konu itibariyle Kurtuluş Savaşı yıllarında Batı'nın makineleşmesi karşısında ruhsal bir dirilişi anlatmaktadır. Necip Fazıl'da spirüalist ve mistik dünya görüşüne bağlı aynı zamanda sanata estetik ağırlık veren sanatkârları bir araya getirme fikrini doğurmuştur.

Resim 3.1: Ağaç ve Borazan Dergileri Örnekleri¹²¹

Dolayısıyla *Ağaç* Dergisi bu şartlar altında 14 Mart 1936'da ilk sayısını çıkarır. Derginin çekirdek kadrosunda Necip Fazıl'ın eğitim hayatından da tanıdığı Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Kudsi Tecer bulunmaktadır.¹²²

Ağaç Dergisinin ilk altı sayısı Ankara'da çıkmış, daha sonra İstanbul'a aktarılmıştır. Dergi haftalık olarak yayınlanmaktadır ve yazar kadrosu olarak dergide yer aldığı belirtilen yazarların aslında tümünün yazısı yoktur. Dergide nispeten sürekli yazıları görülenler; Ahmet Kudsi Tecer, Ahmet Hamdi Tanpınar, Mustafa Şekip Tunç, Abdülhak Şinasi Hisar, Burhan Toprak başta olmak üzere Cahid Sıtkı Tarancı, Sait Faik, Ziya Osman Saba, Falih Rıfkı Atay sayılabilir. Dergi, toplamda 17 sayı

¹²¹ <http://www.necipfazil.com/dergigazete.htm>, [06.04.2010].

¹²² Orhan Okay, *Necip Fazıl Kısakürek*, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987), 14.

yayınlanmış ve Necip Fazıl'ın aktardığı üzere ekonomik sebepler ve okur ilgisizliğinden dolayı kapatılmıştır.¹²³

Necip Fazıl'a göre derginin felsefesi, dünya ve sanat görüşü şu şekilde şekillenmektedir;

“ Dünya görüşünde, alelade ilmihal bilgisi dışında bir iman arayışı, sanatta ise hem fildişi kulesine kapanacak kadar ferdiyetçi, hem de daha sonra bu kuleyi yıkıp kalabalıklara karışacak kadar cemiyetçi, fakat ne olursa olsun formda estetiği, muhtevada derinliği muhafaza etmek”.¹²⁴

3.1.2.2. Borazan Dergisi

Borazan Dergisi 1947 yılında Necip Fazıl editörlüğünde çıkan ve yalnızca üç sayı yayınlanmış mizah dergisidir. 14 Kasım 1947'de *Büyük Doğu* Dergisinin toplatılması ve yayın hayatına bir süre ara vermesi sonucu boşluğu doldurmak üzere yayınlanmıştır. Hatta bu durum Necip Fazıl tarafından şu şekilde aktarılmıştır: “Ziyafet masasına prens gelir gelmez, yaver temsil mevkiini terk etti.”.¹²⁵ Nitekim 26 Aralık 1947'de *Büyük Doğu*'nun yeniden yayınlanmaya başlamasıyla *Borazan*'ın yayın hayatı sona ermiştir. 1948 yılında *Borazan*'ın yeniden yayınlanacağını ilan eden yazılar *Büyük Doğu* dergisinde duyurulsa da, devamı gelmemiştir.

Borazan haftalık olarak yayınlanmış ve dönemin *Markopaşa* ve *Karakedi* gibi mizah gazeteleri arasında yerini almıştır. Yazılar genellikle siyasi ve sosyal hiciv içeriklidir ve imzasız olmalarına rağmen Necip Fazıl'a ait oldukları bellidir.

3.2. *Büyük Doğu* Dergisi

Büyük Doğu Dergisi, 17 Eylül 1943 – 5 Haziran 1978 yılları arasında toplamda 35 yıllık kesintilerle dolu çalkantılı bir yayın hayatına sahiptir. Dergi çeşitli zamanlarda çeşitli sebeplerle kapatılmış, fakat her defasında yeniden sürekliliğini sağlamıştır. Dergi toplamda 16 devre olarak yayınlanmıştır.¹²⁶ Nitekim *Büyük Doğu*'nun nasıl bir atmosfer içerisinde yayın hayatına başladığını keşfetmek için dönemin iktidarına ve basın hayatına kısaca bir göz atmak gerekecektir.

¹²³ Şehsuvaroğlu, *age*, 70.

¹²⁴ Okay, *age*, 14.

¹²⁵ Okay, *age*, 19.

¹²⁶ *Büyük Doğu* Dergisi'nin 2.devresi kapatılıp geri açıldığından dolayı bazı kaynaklarda 2.devre devam ettirilmiş, bazılarında ise 3.devre olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla bazı kaynaklarda *Büyük Doğu* 15 devre olarak görülmektedir. Fakat bu araştırmada 16 devre üzerinden işlenecektir.

3.2.1 Milli Şef Dönemi ve Türk Basını

1935 yılında Türkiye’de ülke genelinde yayınlanan günlük gazetelerin sayısı 38, günlük olmayan gazetelerin sayısı 78’dir.¹²⁷

2. Dünya Savaşı’yla birlikte Türkiye ekonomisi zor dönemler yaşamaya başlamıştır. Türk dış politikası, Fransa ve İngiltere’den yana bir duruş sergilese de, Sovyetlere ve Almanlara dönemin konjonktürü dolayısıyla mesafeli davranmaktaydı. Dolayısıyla basının da bu üç görüş etrafında dengeli bir yayın yapması beklenmekteydi. Bu arada 1938 yılında kurulan Türk Basın Birliği, CHP’nin basın üzerindeki kontrolünü iyice artmıştır.¹²⁸ 1939–1945 yılları arasında basında, Milli Şef ile ilgili olarak yayınlanacak haberlerin tekeli Anadolu Ajansı’ndadır. Hatta bu haberler kimi zaman Cumhurbaşkanlığı tarafından dikte ettirilmiştir. Kısaca kendi adına para bastıran İnönü hükümeti, nam-ı diğer Milli Şef dönemi otoriter bir yapıya sahiptir. Basın iktidarın ve rejimin varlığını sürdürmesinde bir araçtır. Dolayısıyla 4. güç olarak basının iktidarın güdümünde olması pek normaldir.¹²⁹

Hatta bizzat Necip Fazıl’ın kendisi bu kısıtlamalardan nasibini almış, Şükrü Saraçoğlu kabinesinden, “Ahlakımız” adlı yazısından dolayı çalıştığı *Son Telgraf* gazetesine uyarı gelmiştir. Bu telgraf, gazetelerde son günlerde dinden bahseden yazılar gözlemlendiğiyle başlar ve bunlardan kaçınılmasını belirten açık ifadelerle son bulur.¹³⁰

Daha önce bahsedildiği üzere, 2.Dünya Savaşı’nda denge politikası izleyen Türkiye, aslında bitarafıktan çok müttefikler yanında yer alan politikasını, Almanların sınırlarına yaklaşması sonucunda bitarafılık olarak nitelendirmiş, “tarafli tarafsızlık” politikası izlemiştir. Dış politikada yaşanan bu önemli gelişmeler bir anlamda, “iç politika dış politikayı belirler” ilkesini tersine çevirmiştir.

Güvenir’e göre, iktidar, basın yayınlarının dış politikaya uygun olmasına özen göstermiş, aksi durumlarda basın üzerinde baskı kurmaktan geri durmamıştır. İktidarın basını güdümü altına alma yollarının başında, basın mevzuatını baskıcı bir

¹²⁷ Orhan, Koloğlu, **Türk Basını-Kuvayi Milliye’den Günümüze**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993, 73.

¹²⁸ Koloğlu, **age**, 80.

¹²⁹ O. Murat Güvenir, **Siyasal İktidarın Basını Denetlemesi ve Yönlendirmesi–2. Dünya Savaşı’nda Türk Basını**, (İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:31,1991),31.

¹³⁰ Necip Fazıl Kısakürek, **Vesikalar Konuşuyor – Dedektif X Bir**, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009), 7.

şekilde düzenlemesi gelir. Hemen ertesinde gazeteci-milletvekillerinin etkisi, Anadolu Ajansı'nın tek yetkili kurum olarak atanması ve özellikle savaş boyunca nelerin yayınlanıp, nelerin yayınlanmaması konusunda basına verilen talimatlar ile bilindiği üzere değişen dış politikanın yönlendirici etkisi iktidarın basın üzerindeki etkisini belirleyici öğelerdir.¹³¹

Bu dönemde *Cumhuriyet* ve *Tasvir* gazeteleri Almanya; *Vatan* ve *Tanin* gazeteleri demokrasiler olarak tanımlanan ve İngiltere ve Fransa; *Tan* gazetesi ise Sovyetler yanlısı bir duruş sergilemenin Türkiye'nin çıkarına olacağını düşünmekteydi. Bu görüş ayrılıklarından dolayı gazeteler arası polemikler had safhadaydı ve “iç huzurun sağlanması için” yayınlanacak gazete haberlerine kısıtlama getiriliyordu.¹³² İşte, *Büyük Doğu* Dergisi böyle bir dönemde yayın hayatına başlamıştır.

1944 yılına gelindiğinde toplu kapatmalar başlamıştır. Bu kapatmalar ilk etapta Almanlarla müttefiklik yapıp, Orta Asya Türklerini kurtarma emelinde olan Turancılara karşı başlamış olan bir kovuşturmadan esas almıştır. Fakat daha sonra dini yayınların da yavaş yavaş yayın hayatına girmesi –özellikle de bunların başında Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* gelmektedir- kovuşturmanın ve kapatmaların bu yöne kaymasına neden olmuştur.¹³³

Görüldüğü üzere yayın dünyası oldukça zor şartlar içerisindeydi. Özellikle sol görüşlü yazarlar için durum sıkıntılı bir hal almaktadır. Nazım Hikmet'in hapisane süreci, Sabahattin Ali'ye yapılan suikast, Tan Matbaası baskını, Serteller olayı hep bu dönemde yaşanmaktadır. Yine bu dönemde Türkçülük ideolojisi taşıyan dergilerin de arttığı gözlemlenmektedir.¹³⁴

3.2.2 *Büyük Doğu* Dergisi'ne Genel Bir Bakış

Büyük Doğu Dergisi'nin 1. devresini 17 Eylül 1943–5 Mayıs 1944 yılları arasındaki dönem oluşturmaktadır. Bu devrede haftalık olarak yayınlanan dergi toplamda 30 sayıdır. Dergi Cuma günleri yayınlanmaktadır ve bu özellikle vurgulanan bir durumdur. Bu devrede dergi ilan kabul etmez.

¹³¹ Güvenir, age, 37.

¹³² Koloğlu, age, 81.

¹³³ Koloğlu, age, 82.

¹³⁴ Ali Haydar Haksal, *Necip Fazıl ve Büyük Doğu Irmağı*, (İstanbul: İnsan Yayınları, 2007), 134–135.

Yukarıda da daha ayrıntılı değinildiği üzere *Büyük Doğu* Dergisi'nin yayın hayatına başladığı dönem çalkantılı bir dönemdir. Necip Fazıl bu dönemde komünizm karşıtı ve özellikle *Büyük Doğu* Dergisi temelinde Alman faşizmine karşı bir duruş sergilemiştir. Bu karşı duruş dergi kapaklarında dahi görülmektedir. Bu durum derginin 2. sayısında “Hainleri Toplayalım” başlığı altındaki yazıda da açıkça görülmektedir.

“Hain Kimdir? Tarifini yaparken bile ürperdiğimiz şekilde doğrudan doğruya düşman hesabına sayısı tek de olsa vazife yapanlar bir tarafa Nazi veya (Nazimtrak), faşist veya (Faşitimtrak) her tavır sahibi, resmen ve alenen bir vatan hainidir. (Komünist) veya Komünistimtrak her temayül sahibi de yine resmen ve alenen bir vatan hainidir.”¹³⁵

Dergisinin ilk sayısında “*Büyük Doğu*’nun” ne anlam ifade ettiği şu şekilde anlatılmıştır;

- BÜYÜK DOĞU, bir mefkûrenin ismi...
- BÜYÜK DOĞU, doğuş hadisesinin ismile beraber şarka da işaret... Şu kadar ki, BÜYÜK DOĞU’nun işaret ettiği Şark, Türk vatanının sınırları dışında her hangi bir coğrafya pılanını kucaklamıyor.
- BÜYÜK DOĞU, kendisini mekân çerçevesinde değil, zaman çerçevesinde gerçekleştirecek bir dava...
- Biz, BÜYÜK DOĞU’yu Türk vatanından başlayarak güneşin doğduğu istikameti yalayan bir madde zemininde aramıyoruz.
- Biz, BÜYÜK DOĞU’yu, yalnız Türk vatanının bugünkü ve yarınki sınırlarile çevrili bir ruh zemininde arıyoruz.
- Biz, bütün millet kadromuzla beraber, Türk vatanının sınırları içinde, bir şey olmaya, bir oluşa varmaya, bir varışı oldurmaya muhtacız; işte bu oluşun ismi, bizce, BÜYÜK DOĞU...
- Eğer birgün Türk vatanının sınırları içinde, sadık rüyalarımızın müjdesini eşya ve hadiselere sinmiş görürsek karşımızda billurlaşacak manzaranın topyekün ifadesi şu olacaktır: BÜYÜK DOĞU...
- Öyleyse BÜYÜK DOĞU, çizmeli ayaklarla dışımızdaki iklimlere doğru bir yolculuk olmak yerine, rüzgârdan hafif topuklarla içimizdeki iklimlere doğru bir sefer...
- Doğudan gelmiş, Doğuyu örnekleştirmiş, Batıya doğru yürütmüş, sonra kala kalmış, doğan Batının saldırıları önünde Doğuyla beraber gerilemiş, geriledikçe gerilemiş, fakat uçuruma düşmemiş, bir şahlanışta kendisini mekân çerçevesinde kurtarabilmiş, her istikamette yeni örnekler aramaya çıkmış, amma zaman çerçevesinde bir türlü kurtarıcısını bulamamış bir millet olmak şuuruna sınıksız bağlıdır.

¹³⁵ Necip Fazıl Kısakürek, “Hainleri Toplayalım”, **Büyük Doğu Dergisi**, c.1, s.2 (1943): 8.

- Kavramak lazımdır ki, bir zamanlar Doğunun teknesinde yoğrulan ve kendi teknesinde Doğuyu yoğuran şahsiyet hamurumuz, Doğunun zaafında biz ve bizim zaafımızda Doğu mecalden düşerken kurtlanmaya yüz tuttu ve o gün bugün, kendi öz cevherile yabancı cevherler arasındaki bilgisiz ve ölçüsüz katışmalar yüzünden hayatiyetini kaybetti, durdu.
- Zira Tanzimattan bugüne kadar, içimizle dışımız arasındaki mahsup sırrına bir türlü eremedik gitti.
- BÜYÜK DOĞU, o mefkurenin ismidir ki, kökümüzle birine ve dallarımızla öbürüne ilişik olduğumuz Doğu ve Batı dünyaları arasındaki mahsup sırrını ruh ve kafa ağlarında örgüleşmiş bulacak ve Türk milletini, alacağı vereceğı ortasında, tam bir asliyet ve şahsiyet ahengine ermiş görecektir.¹³⁶

Resim 3.2 Büyük Doğu Figürü¹³⁷

Necip Fazıl *Büyük Doğu* dergisinin çıkış sebebini, ülkedeki düşünce ve ideoloji bakımından eksikliğin bir nebze hizmet etmek olarak görür. Aynı zamanda böyle bir ortamda zaten “yeni” bir ideoloji, fikirlerin açıkça ifşa edilebileceğı yeni bir platform zaruri bir ihtiyaçtır. Necip Fazıl bu düşüncesi, kendisiyle 1941 yılında yapılan bir röportajda şu şekilde tasvir eder:

¹³⁶ “Büyük Doğu’ya Doğru - İdeolocya Örgüsü”, **Büyük Doğu Dergisi**, c.1, s.1 (1943): 2.

¹³⁷ **Büyük Doğu Dergisi**, s.5 (1954):12.

“Ben de muhteris bir sanatkâr olmak itibariyle bu misyonu kahramanca kabul etmeye ve bu uğurda savaşımaya karar verdim. Bunun için her şeyden evvel, yepyeni bir dünya görüşü ve cemiyet sistemi telakkisi lazımdı. Günü geldiği zaman mücadele görülecektir. Bu telakkinin ismini (Büyük Doğu) koydum.”¹³⁸

Dolayısıyla *Büyük Doğu*, *Ağaç* dergisinin sadece sanatla meşgul olan duruşundan ileri giderek, kültür, siyaset, gündelik hayat gibi daha farklı alanlara da yönelmektedir.¹³⁹Yine *Büyük Doğu* adı farklı bir gelişme sonucunda kazanılmıştır. 1937 yılında *Ulus* Gazetesi, Cumhuriyetin 15. yıldönümü için bir marş müsabakası açmıştı. Bu yarışma sonunda kazanacak eser Cumhuriyet’in yeni marşı olacaktı. *Ulus* Gazetesi baş muharriri Falih Rıfkı Atay, bu marşı yazma teklifini Necip Fazıl’a götürdü ve ortaya Büyük Doğu Marşı çıktı. Fakat o sıralarda Mustafa Kemal’in rahatsızlanması nedeniyle marş kendisine takdim edilemedi ve *Büyük Doğu* dergisine ilham kaynağı oldu. İşte *Büyük Doğu* dergisinin 4. cildinde yayınlanan ve aslında Türk Marşı olarak yazılan şiir şöyledir;

Tanrının, alnından öptüğü millet!
Güneşten başını göklere yükselt!
Avlanır, kim sana atarsa kement,
Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebed.

Tanrının alnından öptüğü millet!
Güneşten başını göklere yükselt!

Yürü, altın nesli fatih, Oğuz’un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.
Nur dolu elinden tut, kılavuzun!
Fethine çık, (doğru), (güzel), (sonsuz) un!

Yürü, altın nesli fatih, Oğuz’un!
Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!
Babamın külleri, sen, kara toprak!
Şahid ol ey kılıç, kalem ve orak!

¹³⁸ Yedigün Dergisi, 21 Temmuz 1941, Konuşan,; Hikmet Münir Ebcioğlu,; Aktr, Suat Ak, **Necip Fazıl Kısakürek ve Büyük Doğu-Sistem Karşısında Gerçek Muhalefet**, Rasyo Yayınları, İstanbul 2009.

¹³⁹ Haksal, **age**, 125.

Doğsun BÜYÜK DOĞU, benden doğarak!

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!

Babamın külleri, sen, kara toprak!¹⁴⁰

Necip Fazıl ilk baskısı 1962 yılında çıkan ve şiirlerini topladığı “Çile” adlı eserinde *Büyük Doğu* Marşı’na farklı bir şekilde yer vermektedir. Aynı zamanda şiir 1938 yılında yazılmış olarak imzalanmıştır. Bu versiyonuyla şiir şu şekildedir;

Allahın seçtiği kurtulmuş millet!

Güneşten başını göklere yükselt!

Avlanır, kim sana atarsa kement,

Ezel kuşatılmaz, çevrilmez ebet.

Allahın seçtiği kurtulmuş millet!

Güneşten başını göklere yükselt!

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz’un!

Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.

Nur yolu izinden git, KILAVUZ’un!

Fethine çık, doğru, güzel, sonsuzun!

Yürü altın nesli, o tunç Oğuz’un!

Adet küçük, zaman çabuk, yol uzun.

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!

Babamın külleri, sen, kara toprak!

Şahit ol, ey kılıç, kalem ve orak!

Doğsun BÜYÜK DOĞU, benden doğarak!

Aynası ufkumun, ateşten bayrak!

Babamın külleri, sen, kara toprak!¹⁴¹

Şiirin ilk halinde Tanrı sözcüğü geçerken, ikincisinde Allah ifadesi kullanılmıştır. Yine ilkinde “Nur dolu elinden tut kılavuzun” ibaresi geçerken, ikincisinde “nur yolu izinden git kılavuzun” olarak değişmiştir. Tanrı yerine Allah sözcüğünün kullanılması dönemlerin değişen şartlarıyla açıklanabilir. Tek Parti döneminde ezanın

¹⁴⁰ *Büyük Doğu Dergisi*, c.1, s.4 (1943): 12.

¹⁴¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009), 396.

Türkçeleştirildiği ve dini öğelerin toplumsal hayattan gerektiğince soyutlandığı bir dönemde, hele ki Türk Marşı olarak tasarlanmış bir metinde böyle bir kullanım yanlış algılanabilir. Yine bu metin yazıldığı dönemde hayatta olan kılavuz Mustafa Kemal'in elinden tutup ilerlemek kastedilirken, daha sonraki versiyonlarında artık somut olarak dünyada yer almayan kılavuzun izini takip etmek kastedilmiş olabilir. Yalnız bu ifadenin her ne kadar Türk Marşı olarak tasarlanmış bir metin içerisinde geçse dahi, Necip Fazıl'ın düşünce dünyası düşünüldüğünde, kastedilen kılavuzun Hz. Muhammed olabileceği de akla gelmektedir. Necip Fazıl'ın bu yorumu destekler nitelikteki sözlerine *Ben ve O* adlı eserinde rastlanmaktadır.

“O zaman kimse bana bu kılavuz kimdir diye sormamıştı. Sorsalardı, Mücerret Kılavuz...Millet öncüsü... diyecektim ve yalan olmayacaktı. Halbuki “kılavuz” bende, majüskülle yazılı müşahhas bir delaletti; ve isteyen, onu, istediğine yakıştırmakta serbestti. Benim “kılavuz”um, zaman ve mekan boyunca tek rehber, Kainatın Efendisi...”¹⁴²

Necip Fazıl, bu sözlerin hemen akabinde devam eder ve *Büyük Doğu* Marşı'nın yarım kalan bir proje olmasının yanı sıra, yayınlanacak olan *Büyük Doğu* dergisine adını verdiğini ve ilham kaynağı olduğunu belirtir. Birkaç kere yazılacağı söylenen akrostiş ise “Beklediğimiz” başlığı altında 16. sayıda yayınlanacaktır.

Bir ışık nurunu ruhlara saçtı.
Ümit belirince goncalar açtı.
Yüreklere aydına çoktan muhtaçtı.
Ülkümüz ileri koşmak güneşe,
Kavuşmak içleri yakan ateşe.

Duygumuz hız alır engin denizde.
O deniz köpürür içlerimizde
Gelecek her yarın dünden ıraktır.
Uzun yolculuk var görünen izde. ¹⁴³

Birinci Devre'nin öne çıkan önemli tartışmalarından birisi de, derginin ilk sayısından itibaren yayınlanmaya başlayan “Nefs Muhasebesi” bölümüdür. Bu bölümde dönemin bir çok aydınına uygulanan bu anket çalışmasına enteresan kılan ise “Allah'a İnaniyor musunuz?” sorusu ile başlayan bir dizi sorudan ibaret olması ve dönemin atmosferinde ve dini öğelerin geri planda olduğu bir dönemde bir inanç tartışmasına gitmiş olmasıdır.

¹⁴² Kısakürek, 2006, 172.

¹⁴³ N. Diniz, “Beklediğimiz”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.2, s.16 (1943): 13.

Bu ankete katılanlar arasında, Falih Rıfkı Atay, Hüseyin Cahit, Peyami Safa, Orhan Seyfi Orhon, Halit Ziya Uşaklıgil, Yunus Nadi gibi dönemin önde gelen aydınları yer almaktadır. Necip Fazıl'ın, bizzat kendisinin de katıldığı bu anket birkaç sayı devam etmiş ve sonunda bizzat yazarın kendisi tarafından sonuç niteliğindeki bir raporla sonlandırılmıştır.¹⁴⁴

Necip Fazıl'ın yazılarında kullandığı mahlaslar çok çeşitlidir. Ne-Fa-Ka, Hi-Ab-Kö, Ha-A-Ka, Adı Değmez, Neslihan Kısakürek, Ahmet Abdülbaki, Nüktedan, Dedektif X Bir, Prof. Ş.Ü, Mürid, Bankacı, Be-De, Ozan, Ozanbaşı, Hikmet Sahibi Abdi'nin kölesi bunlardan birkaç tanesidir.¹⁴⁵

Daha önce bahsettiğimiz düşünce dünyasının temel kavramlarından olan Batı ve Doğu üzerinde kafa yoran Necip Fazıl'a göre, tüm insanlığın temeli Doğu'dan doğmuştur. Bu fikrin temelinde de dini referanslar, yani peygamberlerin hayatları yatar. Batı ise özellikle Rönesans ile birlikte müspet ilimler alanında gelişme göstermiştir ve en önemli öge olan ruh üzerinde çalışmaktan vazgeçmiştir. Bu durum batı için eleştirilecek bir nokta teşkil etmektedir.¹⁴⁶

Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* geleneğinde dış politikada İngiliz dostluğu aşikârdır. Dergide yayınlanan birçok yazı bu durumu destekler niteliktedir.¹⁴⁷ Bu görüşe Abdulhakim Arvasi'nin öğretilerinde de rastlanmaktadır. “Bunu kendiler bilmesede de İslam âlemine en yakın ecnebi ırk İngilizlerdir” demeci vardır.¹⁴⁸

Necip Fazıl'ın Tek Parti rejimi ve İnönü'nün bünyesinde vuku bulan “Milli Şef”lik unvanı üzerinde ciddi eleştirileri vardır. Necip Fazıl bu esnada özellikle Celal Bayar'dan medet ummuş, muhalif hareketi geliştirmek istemiş, fakat bir netice sağlayamamıştır. Nitekim bu muhaliflik ve eleştiri ortamı *Büyük Doğu* dergisinin ilk kapatılma deneyimiyle son bulur. İlk etapta bazı sayılardaki dini propagandaya atıf yapılmış, tam kesin kapatılma kararında ise Bakanlar Kurulu tarafından “Allah'a itaat etmeyene itaat edilmez” ifadesiyle hükümete itaatsizliği teşvik ettiği gerekçesiyle verilmiştir.

¹⁴⁴ “Nefs Muhasebesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.1, s.1, s.2, s.3 (1943): 4.

¹⁴⁵ İbrahim Çelik, “Necip Fazıl Albümü”, *Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı*, s. 97 (2005), 652.

¹⁴⁶ “Her şey Doğudan Geldi”, *Büyük Doğu dergisi*, c.1, s.2 (1943): 4. ; “Batı Nedir”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.1,s.3 (1943): 2.

¹⁴⁷ Nizamettin Nazif, “Dost İngilizlere”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.2, s.22 (1944): 4. ; Reşat Ekrem Koçu, “Yine İngiliz Dostluğu”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.2, s.22 (1944): 14.

¹⁴⁸ Kısakürek, 2006, 196.

Bu olayın ardından Necip Fazıl, Güzel Sanatlar Akademisindeki öğretim görevliliğinden ayrılır ve daha önce yaptığı askerliğinin geri kalanını tamamlamak maksadıyla Eğridir'e gönderilir.

Gönüldaşlarımızdan Nejat Tolgar'ın kalemiyle:
Büyük Doğu ve mücadeleye ettiği yedi başlı ejderha

Resim 3.3 Büyük Doğu Algısı¹⁴⁹

¹⁴⁹ *Büyük Doğu Dergisi*, s.51 (1951):12.

3.3 Büyük Doğu Cemiyeti (1949–1951)

1944’de ilk kapatılma deneyiminden sonra dergi, 2 Kasım 1945’de yeniden yayınlanmaya başlar. Bu devre yeniden 1. devre olarak adlandırılır. Toplamda 72 sayı yayınlanan bu devre, akabinde 15 sayı yayınlanmıştır. Daha önce de değindiğimiz üzere bazı kaynaklarda bu iki devre tek olarak sayılmaktadır. Fakat bu çalışmada ayrı iki devre olarak sayılacak ve 72. sayıdan sonraki sayılar üçüncü devre olarak kabul edilecektir.

Necip Fazıl bu dönemde ciddi bir eleştiri ortamı yaratır. Nefs Muhasebesi’ni CHP’liler için öngören yazar, aynı zamanda yeni kurulan Demokrat Parti’nin muhalefetini ve yine dönemin yazın dünyasının muhalefetini gerçek muhalefetin ortaya çıkması önündeki engel olarak görür.¹⁵⁰

Nitekim bu eleştirilerin bedeli Necip Fazıl’a döner ve gerek 53. sayıda tefrika edilemeye başlayan “Sır” piyesi gerekse 58. sayıda “Başımızda Kulak İstiyoruz” manşetli yazıdan dolayı Necip Fazıl yargılanır. Burada hem devlet başkanına hakarettten, ki İnönü’nün duyma problemine atıf vardır, hem de CHP’nin toplumun sorunlarına uzak kalmasından dolayı bir tutum söz konusudur.

Resim 3.5: “Başımızda Kulak İstiyoruz”-*Büyük Doğu* 58. sayı

Necip Fazıl bu davalardan beraat eder ve *Büyük Doğu* 1947 yılında yeniden yayınlanmaya başlar. Fakat bu sefer de Rıza Tevfik imzalı “Abdülhamid’in Ruhaniyetinden İstimdat” şiiri nedeniyle eşi Neslihan Kısakürek ile birlikte tutuklanır.

¹⁵⁰ “Nefs Muhasebesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.1, s.1 (1945): 4.

Dolayısıyla Necip Fazıl böyle bir ortamda, yani muhalefetin gerekliliklerinin yerine getirilemediği bir ortamda muhalif bir oluşumun eksikliğini gidermek için, 1943 yılında başlayan *Büyük Doğu* Hareketini bir cemiyet adı altında toplamak ister. Ve bu alanda çalışmalara başlar. Bu anlamda ilk girişim Derginin 11 Mart 1949’da yayınlanmaya başlayan 4. devresinin 7. sayısında “Tarihi Sual” başlığı altında vuku bulur. Bir nevi davet niteliği başlayan yazı, taraftarların nabzını yoklar niteliktedir.

“Hükümete başvursak...Kanun yoluyla (Büyük Doğu) isimli, siyasi,içtimai, fikri ve harsi bir cemiyet teşkili için müsaade almaya teşebbüs etsek...İş ve fikir planımızı programlaştırıp versek, müsaadeyi almaya da muvaffak olsak. Farz bu ya!

Kendisine en titiz, en ince, en sıkı şartlar altında aza kabul edecek ve dünyanın en nazık müessesesi halinde atomdan Kaf Dağı’na doğru büyüyecek olan böyle bir cemiyete, her şartına peşinen baş eğerek iştirak edecek kaç kişi vardır?

Lütfen büyük doğucular bu tarihi suale cevap versinler ve zerrece Necip Fazıl’a sevgileri varsa, kendilerini sarıh adresleriyle belli etsinler...¹⁵¹

Bu çağrı derginin gelecek sayılarında da birkaç kez yayınlanmıştır. Bu arada cemiyetin yayınlanan amblemi cemiyet içinde bazı hiziplere neden olmuştur. “Cemiyet” kelimesini vurgulayan “C” harfi komünizmin orak sembolüne benzetilmiş ve Necip Fazıl eleştirilmiştir.

Resim 3.6: Büyük Doğu Cemiyeti Amblemi

Bu yoruma sahip olanları “gafil” olarak nitelendiren Necip Fazıl, Bu düşüncüyü güdenlerin dergiyi bir daha ellerine almamalarını salık verir.¹⁵²

¹⁵¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Büyük Doğu Cemiyeti*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009), 7.

Bu tartışmalar ışığında Cemiyet, 28 Haziran 1949'da resmen kurulur. Ve daha önce cemiyete katılacaklarını beyan etmiş okurlara, üyelik beyannamesi gönderilir.

Necip Fazıl başını çektiği oluşumun Parti olarak anılmamasının bir eksiklik barındırmadığını ve her partinin bir siyasi cemaat anlamına geldiğini ifade eder. Bunun yanında “parti” kavramının yüklendiği anlamlara nazaran cemiyet kelimesini tercih ettiğini belirtir.

Nitekim Cemiyetin Ana Nizamnamesi, 1 Temmuz 1949'da *Büyük Doğu* Dergisi'nin 17. sayısında yayınlanır. Buna göre, siyasi, harsi ve ahlaki *Büyük Doğu* cemiyeti merkezi İstanbul olmak üzere kurulmuştur. Amacı; belli başlı bir ruh tamamlığına, ruhun ahlakta ve dünya görüşünde ana dayanağına bağlı Türk ferdini yetiştirmek, erginleştirmek ve kadrolaştırmaktır. Bu yolda dokuz kutuplu bir inanış sistemi vardır. Bunlar; Ruhçuluk, Ahlakçılık, Milliyetçilik, Cemiyetçilik, Şahsiyetçilik, Keyfiyetçilik, Nizamcılık, Müdahalecilik, Sermaye ve Mülkiyette Tedbircilik'dir. Bunların yanında elbette cemiyetin karşı durduğu mevzular da mevcuttur. Her türlü Allahsızlık, her türlü ahlaki kayıtsızlık, bütün derece ve istihaleleriyle materyalistlik ve komünistlik, kozmopolitlik, başıboş fertçilik, teftişsiz ve murakabesiz taklitçilik, fikir ve ilimde posacılık ve kışkırcılık, sahte ve köksüz inkılâpçılık, züppe garp hayranlığı ile bütün ahlak dışı tecellileriyle eyyam güderlik ve içtimai adaletsizlik *Büyük Doğu*'nun haz etmediği durumlardır.¹⁵³

Bunun yanında *Büyük Doğu*'ya üye olmak içi maddi şartlar yanında (erkek olmak, 22 yaşını doldurmuş olmak vb.) manevi şartlar da (her bakımdan üstün ahlak, *Büyük Doğu* geleneğini içselleştirmek vb) aranmaktaydı.

Yine Cemiyet hiyerarşik bir düzen içerisinde teşkilatlanmış ve en üst düzeyde Büyük Divan görevlendirilmiştir. Açılacak şubelerde düşünülerek oluşturulan teşkilat yapısında Necip Fazıl başta olmak üzere, Ömer Karagül ve Şükrü Uzer kurucu üye ilan edilmişlerdir.¹⁵⁴

Bu arada daha önce üye olacaklarını ilan edenlerin sayısı onbinlere ulaşırken, üyelik taahhütnamelerini doldurup gönderenlerin sayısı 9300'lerde kalmıştır. Birkaç kez bu durumu eleştiren yazılar yazan Necip Fazıl, bu “ilkler”in başvuru sürecini de birkaç kez

¹⁵² Kısakürek, 2009, 11.

¹⁵³ “*Büyük Doğu* Beyannamesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.17 (1949): 1.

¹⁵⁴ Kısakürek, 2009, 20–34.

uzatmasına rağmen bir sonuç elde edememiştir. Dolayısıyla bu durum Necip Fazıl'ın kitlesine olan inancını derinden sarsmıştır. Yaklaşık % 60'lık bu firenin sebebini, kendisine muhalif grupların bir oyunu olarak gören Necip Fazıl'a göre bu gruplar;

“Başta Cumhuriyet Halk Partisi olmak üzere, güya birbirlerine muhalif partilerin bazı önde gelen şahısları; Yahudi, Mason, Dönmeler; Komünistler ve söz konusu sınıflardan maddi çıkar sağlayan günübirlikçi kimseler...”¹⁵⁵dir.

Nitekim bu gelişmeler üzerine Necip Fazıl, “Bütün Tahlil Raporu” adlı bir yazı kaleme alır. Bu yazıda hakkındaki iddialara değinen Necip Fazıl, aslında iyi bir Müslüman olmadığı ve İslami öğeleri yalnızca dergisinin satışını artırmak ve toplumda yer edinmek için kullandığı iddiaları karşısında basit bir insan olduğunu vurgulayan bir sonla noktalan yazısını yayımlar.¹⁵⁶ Akabinde ise Ömer Karagül ile Anadolu Seyahatlerine çıkacağını bildiren bir yazı yayımlar ve 25. sayıda derginin 4. devresine son verir.

1949 Ağustosunu son günlerinde başlayan Samsun, Sivas, Malatya, Maraş, Adana, Kayseri, Ankara ve Eskişehir'i kapsayan Anadolu gezisi çeşitli temaslar ve konferanslarla vuku bulur. İstanbul'a dönüşten bir müddet sonra da 14 Ekim 1949'da derginin 5.Devresi yayınlanmaya başlar. Bu arada Necip Fazıl hakkında birkaç davadan yargılanma süreci devam etmektedir. Hatta tutuklanma kararı çıkmıştır. Yine *Büyük Doğu*'nu dağıtımı üzerindeki baskıdan dolayı birkaç bayi üyeliğini feshetmiştir. Böyle bir ortamda dağılmadan endişelenen Necip Fazıl, birkaç yazısında daha üyelik çağrısında bulunur. 30 Aralık 1949'da 12. sayıda yayınlanan “Topyekün Davet Ediyoruz” başlıklı yazıda:

“Ey ne adını, ne yüzünü bilmediğimiz, şimdi bu satırları okuyan sevgili iman sahibi! Bizden olduğun halde bize gelmezsen, yarın Allahın divanında, isminle ve cisminle senden davacı olmak için gereken imkânı vermesi için Allah'a yalvaracağız!!!Davet ediyoruz, buyurunuz!!!”¹⁵⁷

Üyelerini *Gönüldaş* olarak nitelendiren *Büyük Doğu* Cemiyeti, ilk Umumi İdare Heyeti'ni dokuz kişilik bir ekip olarak belirlemiştir. Bunlar ilk başta Necip Fazıl olmak üzere, Haluk Nur Baki, Ömer Karagül, Şakir Üçışık, Muhip Üçışık, Cemal Bilgin, Said Çekmegil, Ziya Uygur ve adı açıklanmayan bir kişidir.¹⁵⁸ Şakir ve Muhip Üçışık Abdulhakim Arvasi soyundan gelmektedir.

¹⁵⁵ Ak, **age**, 48.

¹⁵⁶ Necip Fazıl Kısakürek, “Bütün Tahlil Raporu”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.23 (1949): 1.

¹⁵⁷ Kısakürek, 2009, 90.

¹⁵⁸ Kısakürek, 2009, 97.

Bu arada 7 Şubat 1950’de Cemiyet’in ilk şubesi Kayseri’de faaliyete başlamıştır. Burada bir açılış konuşması yapan Necip Fazıl’ın 1950 seçimlerine girmeyi amaçladığı da ortaya çıkar. İstanbul’a döner dönmez tutuklanan Necip Fazıl “Türklüğe Hakaret Davası”ndan ve Cumhuriyet Halk Partisi’nin altı okunu altıparmak şeklinde tasvir eden yazısından dolayı tutuklanarak cezaevine girer.¹⁵⁹ Nitekim *Büyük Doğu* cemiyetinin seçimlere girme hayalleri de son bulur. 1950 seçimlerini Demokrat Parti kazanır ve 15 Temmuz 1950’de iktidarın çıkardığı af vesilesiyle Necip Fazıl serbest kalır. Dergi de 18 Ağustos’da yayınına kaldığı yerden devam eder.

1950 senesindeki en büyük gelişme Cevat Rıfat Atilhan’ın *Büyük Doğu* kadrosuna katılmasıdır. Bu durum Necip Fazıl tarafından şu şekilde ilan edilmiştir; “Kıymetli muharrir ve “Türk Muhafazakârlar Partisi” Reisi Cevat Rıfat Atilhan, her bakımdan (Büyük Doğu) fikir, dava ne hareket birliğinin kadrosuna iltihak etmiştir.”Hemen akabinde de Cemiyet’in Umumi Heyeti Kadrosu şu şekilde açıklanmıştır:

Necip Fazıl Kısakürek, Cevat Rıfat Atilhan, Abdurrahim Zapsu, Ömer Karagül, Celalettin Sığındere, Şükrü Çelikalay, Şakir Üçışık, Haluk Nurbaki, Lütfi Bilgen.¹⁶⁰

Resim 3.7: *Büyük Doğu* Cemiyeti Kayseri Şubesi’nden bir görünüş

¹⁵⁹ *Büyük Doğu Dergisi*, s.16 (1950): 1.

¹⁶⁰ Kısakürek, 2009, 119.

Bu arada Necip Fazıl yeni bir Anadolu gezisine çıkar ve *Büyük Doğu* Cemiyeti'nin Kayseri şubesinin ardından sırayla Afyon, Kütahya, Soma ve Diyarbakır şubeleri açılır.

1951 yılı *Büyük Doğu* Cemiyeti için bir kurtuluş yılı olarak tasarlanmıştır. Hatta Necip Fazıl bu inancını, “1951 yılı, Cemiyetimizin, kanun yoluyla umumi taarruz devresi olacaktır” sözleriyle ifade etmiştir.¹⁶¹ Fakat umulan olmamış, iç hizipler baş göstermiştir. Necip Fazıl hakkında olumsuz propaganda yaptığı saptanan Cevat Rifat Atilhan ve DP'nin muhbiri olarak *Büyük Doğu* Cemiyeti'ne girdiği düşünülen Diyarbakır Şubesi sorumlusu Abdürrahim Zapsu cemiyetten ihraç edilmiştir.

Yine bu dönemde Necip Fazıl CHP, DP ve yeni kurulan Millet Partisi'nin ideolojik yapılanmaları arasında hiçbir fark olmadığını düşünür. Ona göre bu oluşum, üç farklı kola sahip tek bir bünyedir. Ve aynı zamanda Yahudi, Mason ve Dönmelerin kendisi hakkındaki hiziplerin merkezini teşkil ettiğini düşünür.

Böyle karışık bir dönemde asıl kopuş Kumarhane Hadisesi ile birlikte gelmiştir.

3.3.1 Kumarhane Hadisesi

Kumarhane Hadisesi olarak nitelendirilen olay, Necip Fazıl Kısakürek'in bir kumarhanede yakalanması olarak gazetelerde yer bulan olaydır. Necip Fazıl'ın anlatımına göre ise bu durum bir komplodan ibarettir. Necip Fazıl'ın o gün orada bulunmasının sebebi, Cemiyet binasını koruyacak bir güvenlik görevlisi adayıyla buluşmaktır.

Neticede Necip Fazıl bu olaydan dolayı yargılanır ve hüküm giyer. Necip Fazıl bu durumun haksız bir yargılama süreci olduğunu ve siyasi bir komplodan ileri gidemediğini Beyoğlu İkinci Sulh Ceza Yargıçlığı'na yazdığı dilekçede şu şekilde özetler;

(...) 1. Hakkımda, siyasi sebeplerden dolayı, ortada hiçbir fiil ve cürüm mevcut değilken, ancak (komplo) kelimesinin belirtilebileceği bir tertip yapılmış, ve sırf, bir lahza, içinde ben bulunduğum için, aslında kumarhane olan veya olmıyan, fakat zahirde her evden farksız bulunan ve o anda hiçbir kumar faaliyetine sahne teşkil etmeyen bir mesken basılmıştır. 2. İşin iç yüzü ve masumluğumun kat'iliği, yargıçlarınıza en riyaî delillerle isbat edilebileceği sırada, sahibi ve başmuharriri bulunduğum mecmua kanunsuz olarak neşirden men'edilmiş ve bana, yine kanunsuz olarak, Tevkihane yolu gösterilmiştir. 3. Yargıçlığınıza ise, duruşmada bulunmam ve kendimi müdafaa

¹⁶¹ Kısakürek, 2009, 182.

etmem için, icabında muhafaza altında olarak huzura davetimi düşünmek gibi bir mükellefiyetten kendisini azade görmüş; böylece İstanbul Adliye teşkilatı tarafından hürriyetim kaldırılmakla, ayrı. Fakat düğüm noktası teşkil eden bir adalet tecellisi mevzuunda, müdafaa ve delillerimin tezahürüne tamamen set çekilmiştir. (...)¹⁶²

Necip Fazıl, kumarhane hadisesinden sonra, tutuksuz yargılanmıştır. Hemen akabinde ciddi eleştiri özellikleri içeren 54. sayıdan dolayı yargılanmasını ciddi bir dille eleştiren bir yazı yayınladı. Bu yazılardan dolayı yargılandı ve 31 Mart 1951’de tutuklandı. Başbakan Menderes’e bu dönemde ilk defa temasa geçip durumun vehametini anlatan bir mektup yazdı ve yardım istedi.

Necip Fazıl’ın tutukluluk hali devam ederken, basında çıkan haberlerde *Büyük Doğu Cemiyeti*’nin Kütahya Şubesinden para topladığı ve bununla kumar oynadığı yönünde haberler çıkmaktaydı. Bunun üzerine polis merkezinde, *Büyük Doğu Cemiyeti*’nin mal varlığı üzerinde sorguya çekilen Necip Fazıl, tutukluluk hali devam ederken hiçbir beyanatta bulunmayacağını ifade eder ve beraat ettikten sonra açıklanan hesaplara bakıldığında Necip Fazıl cemiyetten alacaklı çıkmaktadır.¹⁶³

Beraatından sonra, Necip Fazıl *Büyük Doğu* için iki yol belirler. Bunlardan birincisi, Cemiyetin feshedilip yerine bir siyasi parti kurma yolunda ilerleme sağlanması, bir diğeri ise *Büyük Doğu Dergisi*’nin günlük gazete haline getirilerek yayın hayatına kazandırılmasıdır. Bu amaçlar doğrultusunda 12 Mayıs 1951’de Umumi İdare Heyeti’nin aldığı karar doğrultusunda, *Büyük Doğu Cemiyeti* feshedilir ve derginin 26 Mayıs’ta yayınlanan sayısında ilan edilerek herkese duyurulur.¹⁶⁴

Necip Fazıl’ın kaleminden *Büyük Doğu Cemiyeti*’nin feshedilecek noktaya gelmesinin nedenleri şu şekilde aktarılır;

“*Büyük Doğu Cemiyeti*’ni iki saik yıktı: Kadro zaafi ve kurmay heyeti yoksunluğu; ve “hürriyet” narasıyla gelen, Halk Partisi’ne taş çıkartacak derecede yalan-dolanda mütehassis tiplerce, sabık şair’i Müslümanların gönülden düşürmek için tertiplenmiş kumar komplosu...Dayandıkları ve faydalandıkları tek noktada, Müslüman geçinen içi geçmişlerin, küfürden gelen senetlere itibar açacak kadar, gaflette olması ve nihayet dön, dolaş, dava etrafındaki kadro zaafi...”¹⁶⁵

¹⁶² Kısakürek, 2009, 204.

¹⁶³ Kısakürek, 2009, 208.

¹⁶⁴ Kısakürek, 2009, .212.

¹⁶⁵ Ak, **age**, 78.

3.3.2 Malatya Hadisesi

Cemiyet'in feshinden sonra Necip Fazıl'ın daha önce de bahsedildiği üzere, amacı *Büyük Doğu*'yu günlük gazete haline getirmek ve *Büyük Doğu* hareketinin kanuni olarak partisini kurmaktır. Necip Fazıl bu şekilde davasına yeni bir ivme kazandıracağına inanmaktadır.

16 Kasım 1951'de *Büyük Doğu* "Hakka ve yeni bir dünya görüşüne bağlı Türklerin gazetesi" olarak Ali Rıza Cansu ortaklığında yayınlanmaya başladı. 27 Kasım 1951'de Necip Fazıl bu ortaklıktan ayrılmıştır fakat dergi yayınlanmaya devam etmiştir. Bu başarısız tecrübe ve partileşme sürecinin gerçekleşmemesinden dolayı, Necip Fazıl Menderes'den yardım ister ve başbakanın talimatı doğrultusunda kendisine örtülü ödenekten bir miktar tahsis edilir. Fakat bu kendi deyimiyle çok cüzi bir miktardır. Fakat yine de *Büyük Doğu*'yu günlük gazete olarak yayınlayan Necip Fazıl, 16 Mayıs 1952 – 19 Eylül 1952 yılları arasında yayınlanacak 122 sayılı bir devreye sahip olur. Görüşlerini İslami bir boyutta yansıtan gazete, Menderes'i kazanmak yönünde bir çabaya girer. Gazete, Menderes'in şahsiyetini, Demokrat Parti'nin ideolojik duruşundan ayırır ve bireysel olarak ulvi bir duruş kazandırır. Fakat *Büyük Doğu* gazetesinin özellikle CHP ve dönemin basını hakkındaki sert eleştirileri ve polemikler, kendisini destekleyen Demokrat Parti için bile fazla gelmeye başladığından, üstten gelen bir emirle gazete kapatılır. Bu arada da Malatya Hadisesi patlak verir.

Tarihte Malatya Hadisesi olarak anılan olay, özetle, 22 Kasım 1952'de Adnan Menderes ile yapılacak bir görüşme için Malatya'da bulunan *Vatan* Gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman'ın Hüseyin Üzmez adlı bir genç tarafından silahlı saldırıya maruz kalması olarak açıklanabilir. Bu hadisenin Necip Fazıl'ı ilgilendiren kısmı ise, sürekli Ahmet Emin Yalman'la polemiklere giren yazarın, *Büyük Doğu*'da yazdığı yazılar ışığında, özellikle Ahmet Emin'in dönme kimliği üzerinde atıflar yapması ve gazeteciyi vatan hainliğiyle suçlamasıdır. Çünkü zanlı Hüseyin Üzmez *Büyük Doğu*'daki bu yazılardan etkilendiğini ve bu saldırıyı gerçekleştirdiğini beyan etmiştir.¹⁶⁶

Bu arada özellikle basında çıkan haberler ışığında incelendiğinde görüldüğü üzere, olay adli bir vaka olmaktan çıkmış, ideolojik bir çatışma ortamı doğurmuştur. Ahmet Emin Yalman'ın bünyesinde şekillenen inkılâpçılık ve ilerleme anlayışı gericiler tarafından saldırıya uğratılmıştır. Bu durum, gericilerin kudretinin nerelere varacağını

¹⁶⁶ Ak, age, 82–84.

göstermektedir ve dolayısıyla bu saldırı yalnızca Ahmet Emin Yalman'ın şahsına yönelik bir durum değil, Türk modernliğine yapılmış bir darbedir.

Bu durum karşısında Necip Fazıl'ın yaptığı açıklamalar Hüseyin Üzmez ve olaya karışan birkaç kişinin *Büyük Doğu* hareketiyle ilgili herhangi bir bağlantılarının bulunmadığı, Cemiyet döneminde dahi üyeliklerinin bulunmadığı yönündedir. Bu olayın bu kadar abartılmasının arkasında kendisine muhalif grupların olduğunu söyleyen Necip Fazıl bu olaydaki konumunu; “O hadise ile ilgim yoktur. Mesela ben sinema gayri ahlaki bir müessesedir, diye yazsam, birisi de gidip (...) sinemasını yaksa, kabahat benim mi olur? Bu sinema yanmasında benim rolüm ne olursa, Malatya Hadisesinde de odur” sözleriyle açıklamış ve basının etkili üslubunu da “basın hükümeti” olarak tanımlama yoluna gitmiştir.

Bütün bu tartışmalar sürerken, Necip Fazıl'ın 54. sayı sebebiyle yargılamasından dolayı cezası kesinleşir ve 12 Aralık 1952'de Üsküdar Toptaşı Cezaevi'ne girer. Hapisteyken bir tutuklama kararı da Malatya Davası'ndan dolayı vuku bulur ve kendisi Malatya'ya sevk edilir. 9 Mart 1953'de de Ankara'ya sevk edilen Necip Fazıl, 2 Aralık 1953'de tahliye olur. Hapishane günlerine Cinnat Mustatili kitabında ayrıntılı olarak değinen Necip Fazıl, Cevat Rifat Atilhan'ın kendisi hakkındaki söylemlerine de Allah'a havale ettiğini söyleyerek karşılık verir.¹⁶⁷

3.4 Demokrat Parti ve *Büyük Doğu*

1945 yılında çok partili hayata geçen Türkiye'de, Milli Kalkınma Partisi başta olmak üzere yeni partiler kurulmaya başlandı. CHP'nin Tek Parti iktidarının tırpanlanmaya başladığı bu dönemde Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koraltan ve Fuat Köprülü liderliğinde Demokrat Parti oluşum içerisindeydi.

Bu arada Haziran 1945'de kurulan Demokrat Parti'nin talepleri içerisinde basın yasasıyla ilgili düzenlemeler de yer almaktaydı. Nitekim 1 Haziran 1946'da hükümete mahkeme kararı olmadan gazete kapatma yetkisi veren yasa kaldırılmış, gazete çıkarmada izin ve para yatırma zorunluluğuna da son verilmişti. Bu durum gazete sayısında ciddi bir artışa neden olmuştur.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Necip Fazıl, Kısakürek, **Cinnat Mustatili**, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006), 89. Ayrıntılı bilgi için bkz. Necip Fazıl Kısakürek, **Yılanlı Kuyudan- Hapishane Hatıraları**, (İstanbul: Akçağ Kitabevi, 1955).

¹⁶⁸ Koloğlu, **age**, 99.

Fakat DP'nin başlattığı basın özgürlüğü projesi, yine kendisi tarafından tırpanlanmıştır. Özellikle DP iktidarının ikinci yarısında baskı iyice artmış, 287 gazetecinin mahkûmiyeti ile sonuçlanan 2300 basın davası açılmıştır. Özellikle sol görüş üzerindeki baskısını artıran DP yönetimi, iktidar yanlısı haber yapmaları için birçok gazete ve dergiye örtülü ödenekten pay ayırmıştır. “Besleme Basın” olarak anılan bu grup Yassıada Davaları’nda görüşülecektir.¹⁶⁹

Necip Fazıl’ın ilk etapta Demokrat Parti ile teması Celal Bayar üzerinden olmuştur. Nitekim Celal Bayar’ın, DP’nin hedefi olarak açıkladığı “halk tefekkürüne dayanma” ilkesinin ancak İslami ruh ve ahlaktan başka bir temele oturtulamayacağını bilmesi gerektiğini düşünen Necip Fazıl, böyle bir ışık görmediği için yeni oluşumdan umudunu kesmiş ve Celal Bayar ile yollarını ayırmıştır. Necip Fazıl 1946 yılından itibaren Demokrat Parti’ye ciddi eleştiriler yöneltir. Demokrat Parti’yi CHP ideolojisinin bir temsilcisi olarak görür ve hiçbir şekilde muhalefet yapabileceğine inanmaz.¹⁷⁰

Nitekim Necip Fazıl’ın DP’nin muhalefetine olan inançsızlığı devam etti. 1950 yılında iktidara gelen DP’nin ilk icraatlarından birisi ezanın tekrar Arapça okunmasını sağlamak olmuştur. Fakat bu tutum Necip Fazıl tarafından, DP’nin dine karşı temayülü olarak değerlendirilmez. Bu “ne yaparsanız yapın” şeklindeki bir düşüncenin ürünüdür.

Fakat Necip Fazıl’ın DP hakkındaki fikirleri, Adnan Menders’in İzmir İl Kongresi’nde yaptığı konuşma sonrasında değişir. “Müjdeler Olsun!” başlığıyla 9 Şubat 1951 sayılı *Büyük Doğu* Dergisi’nde yer verdiği konuşma metni şöyledir;

“Şimdiye kadar baskı altında bulunan dinimizi baskıdan kurtardık. İnkılap softalarının yaygaralarına ehemmiyet vermeyerek ezanı Arapçalaştırdık. Mekteplere din dersini kabul ettik. Radyo’da Kuran okuttuk. Türkiye bir Müslüman devletidir ve Müslüman kalacaktır. Müslümanlığın bütün icapları yerine getirilecektir.”¹⁷¹

Necip Fazıl bu sözlerden çok memnun kalmış ve Menderes’in şahsına olan bakışı değişmiştir. Fakat dönemin medyası bu konuşmaları gericilik olarak nitelendirmişlerdir.

¹⁶⁹ Koloğlu, **age**, 104.

¹⁷⁰ Burhanettin, Duran, **Transformation Of Islamist Political Thought In Turkey From The Empire To The Early Republic (1908-1960): NecipFazıl Kısakürek’s Political Ideas**, (Doktora Tezi, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001), 270.

¹⁷¹ Necip Fazıl Kısakürek, “Müjdeler Olsun”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.47 (1951): 2.

Daha önce de birkaç yerde değinildiği üzere Menderes ve Necip Fazıl ilişkisi inişli çıkışlı bir süreç içerisinde devam etmiştir.¹⁷²

Tahliyesinin ardından, Necip Fazıl 23 Nisan–9 Temmuz 1954 yılları arasında yayınlanacak olan derginin 7. devresini yayınlamaya başlar. Necip Fazıl bu dönemde Demokrat Parti yönetimine eleştiriler yöneltirken, yine de kurtuluşu DP’de aramaktan vazgeçmez, 1954 seçimlerinde DP’nin tekrar iktidar olmasını iyi bir haber olarak nitelendirir.

1955 yılında özellikle parti içi ihtilaflar dolayısıyla zor durumda kalan Başbakan Menderes ile görüşmek için birçok defa girişimde bulunan Necip Fazıl, bu isteğine muvaffak olmuştur. İki saat süren görüşmede *Büyük Doğu*’nun tekrar yayınlanması kararlaştırılır ve bunun için Menderes’ten hatırı sayılır bir ödenek için taahhüt alınır. Fakat bu arada 6–7 Eylül olayları patlak verir ve derginin yayınlanması projesi ertelenir.¹⁷³

Necip Fazıl, 1955 yılı boyunca Menderes’e birçok kereler mektup yazar. Bu mektuplarında, Menderes’in şahsını diğer DP’nin geri kalanından ayıran Necip Fazıl, Başbakanı kendi partisi içerisindeki hizipler ve özellikle basın hayatındaki muhalifler konusunda uyarır. Toplum düzeninde, özellikle ahlak konusunda ciddi sorunların bulunduğunu da bildiren Necip Fazıl, *Büyük Doğu*’nun tekrar yayınlanması için yardım talebini de yineler. Bu girişimler 1956 yılında neticelenir ve daha önce vaat edilen kadar olmasa da 30 bin liralık bir fon Necip Fazıl’a bağlanır.¹⁷⁴

30 Mart – 5 Temmuz 1956’da ancak 92 sayı yayınlanabilen gazete, gerek yeterli desteğin gösterilmemesi, gerekse sıkıyönetim kuralları dolayısıyla bu devrede kısa bir yayın hayatına sahip olmuştur.¹⁷⁵

Bu arada Fuat Köprülü hakkındaki yazılarından dolayı yargılanan Necip Fazıl 24 Haziran 1957’de Toptaşı Cezaevi’nde mahkûmiyet sürmeye başlar. Bu süreç zarfında tevkifinin haksızlığı üzerinde Menderes’e mektuplar yazar, 25 Şubat 1958’de de cezası son bulur.

1959 yılı başlarında, Mükerrer Sarol’un da desteğini alan Necip Fazıl *Büyük Doğu*’yu yeniden yayınlamaya başlar. Bu arada bir uçak kazasından şans eseri yara almadan

¹⁷² Alaattin Karaca, **Necip Fazıl Adnan Menderes İlişkisi – Mektuplarla Belgelerle**, (Ankara: Lotus Kitabevi, 2009), 20–21.

¹⁷³ Ak, **age**, 110.

¹⁷⁴ Karaca, **age**, 34.

¹⁷⁵ Karaca, **age**, 121.

kurtulan Menderes için Necip Fazıl derginin ilk sayısında şöyle bir yazı yayınlar: “Eğer ölseydin, icabında seni tenkit, doğruyu daima sana takdim ve seni yalnız hakka tevcih gayesiyle çıkmaya hazırlanan Büyük Doğu, ana rahminden geriye döner ve Türk milletinin encamiyle birlikte karanlıklara gömülmeyi tercih ederdi.” Bu yazısında Menderes hakkındaki düşüncelerini heyecanlı bir dille anlatan Necip Fazıl, başta basına ve CHP’ye olmak üzere yayınladığı ciddi eleştiri yazıları yüzünden hakkında birçok davanın açılmasına neden olmuştur. Bu davalar yavaş yavaş sonuçlanmaya başlar ve hakkındaki hapis kararı 30 yıla ulaşır.¹⁷⁶

Bu arada birçok kez Menderes’e ulaşmaya çalışan Necip Fazıl, bir netice elde edemez. Menderes bu dönemde uçak kazasının etkisiyle ruhsal olarak ciddi bir çöküntü içerisinde. Ve yine muhaliflerinin çoğu hapishanede olduğu için basın affı yoluna gidemez, bu durum da Necip Fazıl’ın özgürlük anlamında son umudunu yok eder. *Büyük Doğu* Dergisi yayın hayatına bir kez daha ara verir.

1960 yılında ise Demokrat Parti gerilemeye başlar. Gerek üniversite gençliğinin sıkıntıları, Harp okulu öğrencilerinin yürüyüşü ve gerekse CHP’nin yürüttüğü muhalefet DP’yi zor durumda bırakmaktadır. Bu esnada ihtilaldan birkaç gün önce, Menderes ile görüşme fırsatı bulan Necip Fazıl, siyasi ortam konusunda Menderes’i uyarır ve şu sözleri sarf eder: “Çengiler gibi tef ve zil çalarak bir ihtilal geliyor! Eğer hiçbir şey yapılamayacaksa bir (Vaykavnt) uçağına atlayıp 40–50 kişilik bir kadro halinde kaçıktan başka çareniz kalmamıştır.”¹⁷⁷

Nitekim 27 Mayıs günü yönetime el koyan Ordu, zaten kapalı olan *Büyük Doğu*’nun kapatıldığını ilan etmiştir. Bu arada Necip Fazıl, tebdili kıyafet ile Ankara’dan İstanbul’a geçer.

3.4.1. 1960 Darbesi ve Yassıada Örtülü Ödenek Davası

1960 darbesinin ardından kurulan Yassıada İhtilal Mahkemesi’nin gördüğü davalardan birisi de örtülü ödenek davası idi. İddianamede yer alan şekliyle durum, Başbakan Menderes’in tasarrufu altında bulunan “örtülü ödeneği” kendi şahsi harcamaları için kullandığı yönündeydi. Bu davada en önemli başlıklardan birisi de hükümeti öven dergi ve gazetelere ayrılan fon olarak karşımıza çıkmaktadır.

¹⁷⁶ Karaca, **age**, 123.

¹⁷⁷ Ak, **age**, 116.

Bahsi geçen gazete ve dergilerden birisi de *Büyük Doğu*'dur. *Büyük Doğu* hükümetten, Necip Fazıl'ın söylemiyle 140 Bin Lira, mahkeme iddianamesine göre ise 147 Bin Lira almıştır. Adnan Menderes de durumu kabul etmiştir. Mahkeme sırasında *Büyük Doğu*'nun yazılarını olumlu bulup bulunmadığı sorulan Menderes, zararlı gördükleri anda yardımı kestiklerini fakat daha sonra Necip Fazıl'ın tekrar başvurduğunu dile getirmiştir. Bu mevzu üzerine şahit olarak çağırılan Necip Fazıl aldığı yardımları kabul etmiş, sebebini de şu şekilde açıklamıştır.

“Ben örtülü ödenekten methiyeci, kasideci, eski Roma cenazelerinde ölü arabaları arkasındaki cenaze ağlayıcıları gibi vicdan kiracısı olarak para almadım ve bunlardan hiçbirisini yapmadım. 1943'den 1960'a kadar taştan taş vurulan, zindandan zindana süründürülen mukaddesatçı, milliyetçi, Anadolucu, ahlakçı bir idealin himayesi yolunda para aldım ve bu bir fikir karşılığıdır.”¹⁷⁸

Necip Fazıl'ın eşi Neslihan Kısakürek de bu davada şahit olarak dinlenmiştir. Necip Fazıl'ın Fuat Köprülü'ye hakaretten hapiste bulunduğu zaman Neslihan Hanım'a 3000 Lira yardım yapılmıştır. İfadesinde buna yer veren Neslihan Kısakürek başka para almadığını beyan etmiştir. Bu haber Yassıada Davaları yayınında savcı tarafından Necip Fazıl'ın Atatürk'e hakaretten dolayı tutuklu bulunduğu yıllarda eşine yardım yapıldığı şeklinde aktarılmış, hükümetin Atatürk düşmanı bir duruş sergilediğinin ispatı olarak gösterilmiştir. Akabinde Neslihan Kısakürek, verdiği ifadenin yanlış aktarıldığını ve eşinin Atatürk'e hakaretten hiç yargılanmadığını aktarmıştır. Nitekim Necip Fazıl da tutuklu bulunduğu Toptaşı Cezaevi'nden buna yakın bir beyan vermiştir.

1960 darbesi sonucu Atatürk'e hakaret davasından yargılanan Necip Fazıl tutuklanır ve 18 Aralık 1961 yılına kadar cezaevinde kalır. Daha sonra tahliye edilir.

3.4.2 İhtilalin Ardından

Tutukluluk halinin son bulmasından itibaren Necip Fazıl, Çetin Emeç vasıtasıyla *Son Posta* Gazetesi'nde 10 Ocak–12 Haziran 1962 tarihleri arasında devam edecek olan “Çerçeve Yazıları” köşesini hazırlamaya başlar.

Bu arada 27 Mayıs 1960–15 Ekim 1961 tarihleri arasında iktidarda kalan ordu yönetimden çekilmiş, Anayasa halkoyuna sunulmuş ve kabul edilmiştir. CHP, YTP, AP ve CKMP'nin katıldığı seçimler 1965 yılına kadar koalisyonlar dönemini başlatmıştır. Bu dönemde sıkıyönetim ilkesi gereğince var olan “Tedbirler Kanunu” vesilesiyle devrimi eleştiren yazılar yazmak yasaktı. Necip Fazıl ilk etapta darbenin sonuçları

¹⁷⁸ Ak, *age*, 122.

üzerinde yoğunlaşmış, daha sonra yasağın kalkmasıyla birlikte 27 Mayıs sürecini irdeleyen bir yazı kaleme almıştır. Darbeyi beyhude bir çaba olarak görmüş ve getirilerinin olumsuzluğundan bahsetmiştir.

Bu arada emekli bir general olan Ragıp Gümüşpala tarafından 11 Şubat 1961’de kurulan Adalet Partisi Necip Fazıl’ın gözünde, fikri bir bilince sahip olmayanlar tarafından kurulmuştur. Bu inancının Gümüşpala ile yaptığı görüşmelerde daha çok perçinlendiğini aktaran Necip Fazıl, 1964’de Gümüşpala’nın ölümünün ardından, başkanlık için Saadettin Bilgiç’i destekler. Fakat başkanlığı Süleyman Demirel kazanır.¹⁷⁹

Necip Fazıl, başkanlık seçimi ardından yayınladığı “Kimdir Bu Adam?” başlıklı yazısında, Demirel’in Mason kimliği üzerinde durur. Bu tartışmalar çerçevesinde Ankara Mason Derneği’nden, kendileriyle herhangi bir bağlantısı olmadığına dair belge alan Demirel’e yanıtı ise şu şekilde olacaktır;

“Sizin mason olmadığınıza dair Mason Kulübünden belge almanız, iffetli bir kadının randevu evinden orayla münasebeti olmadığına dair vesika almasından farksızdır ve masonlukla münasebetsiz olmadığına değil, aksine, tam ve kurmayca bir alakanız bulunduğuna delildir.”¹⁸⁰

Aralarındaki münasebet bu kadar gergin başlamışken, 1965 seçimleri öncesinde Necip Fazıl ve Süleyman Demirel bir araya gelir. Bu görüşme sonrasında Necip Fazıl’ın AP’ye bakışı değişir ve daha sonraki *Büyük Doğu* sayılarında AP lehine yazılar yazar. Fakat bu durum fazla uzun sürmez. Seçimlerin ardından özellikle liderlik vasfı konusunda Başbakanı eleştirmesi dolayısıyla dergi hakkında soruşturma açılır. Takibat Nurculuk ve Nurculara ait yazılar sebebiyle de derinleştirilmiştir.

AP’nin ilk üç yılını başarısız bulan Necip Fazıl parti içerisinde bir reform hareketi yaratmaya çalışır. Fakat başarılı olamaz. 1969 seçimlerinde iktidara gelen AP içerisinde, Necip Fazıl’ın muhafazakâr ilkeleri AP içerisinde temsil ettiğine inandığı için güven beslediği grup olan Saadettin Bilgiç etrafında toplanan grup ise kendilerinden beklenen başarıyı gösteremezler ve Necip Fazıl’ın gözünde eriyip giderler.

Kısaca Necip Fazıl AP’den ve Süleyman Demirel’den beklediği potansiyeli göremez. Ona göre Demirel;

¹⁷⁹ Jacob M. Landau, *Türkiye’de Sağ ve Sol Akımlar*, Çev: Erdiñ Baykal, (Ankara: Turhan Kitabevi, 1979), 25–28.

¹⁸⁰ Dedektif X Bir, “Kimdir Bu Adam”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1964), 10.

[“Türk’ün büyük tarihi oluşuna ters yönde, karanlık ve milliyetsiz sermaye emrinde ve topyekün palyatif tedbirler peşinde, en zengin fırsatları harcıyıcı ve her kıymeti başıboş zümresine bağışlayıcı, istimrarcı, gözbağcı, manada işportacı, işde karaborsacı, kelamda mugalatacı, İslam Bey köylü, fakat islama zıt davranıcı, Anadolu asıllı, fakat Anadolu aslına yabancı” bir siyasetçidir.]¹⁸¹

3.5. Büyük Doğu (b.d) Fikir Kulübü

1949–1951 yılları arasında faaliyet gösteren *Büyük Doğu* Cemiyeti göstermiştir ki, bir cemaat bilinci oluşturmanın en temel taşlarından birisi, ilk etapta kültürel bir oluşumun sağlanmasıdır. Bu bilinçle, *Büyük Doğu* geleneğinin siyaset dışı oluşumu olarak nitelendirilebilecek olan Büyük Doğu (b.d) Fikir Kulübü, 1965 yılı başlarında merkezi İstanbul’da olmak suretiyle kurulur. İlk şubesi Kayseri’dedir.¹⁸²

Fikir kulübünün amacı, bir aydınlar egemenliği ortamı yaratmak olup, mücadele içerisinde bulunacağı gruplar başta Batı’dan devşirilme grup olarak nitelendirilen maddeciler, komünistler, sosyalistler; bunun yanında kozmopolitler, yobaz ve kaba softaların yanı sıra ırkçılar olarak sıralanmıştır.

Büyük Doğu fikir Kulübü, 1965 yılının Kasım ayında faaliyete geçmeyi hedefler ve “Davet” başlıklı yazıda vurgulandığı üzere, kulübün yalnızca bireysel düzlemde kalmaması gerektiği belirtilir, illere de bünyelerinde şube açmaları için çağrıda bulunulur. Bir şubenin açılabilmesi için 101 kişinin bir araya gelmesi gerekmektedir.

Nitekim beklenen gerçekleşir ve Kasım ayı itibariyle faaliyetlerine başlayan kulüp, her Cumartesi toplanmakta ve konferanslar verilmektedir. Bu arada *Büyük Doğu* Dergisi ise, gerek AP’nin tahkikatı gerekse mali sorunlar dolayısıyla Ocak 1966’da bir kez daha kendini fesheder.

Aynı yıl içerisinde kulübün Ankara şubesinin açılışı dolayısıyla Dil-Tarih Fakültesi Konferans salonunda yaptığı “Sahte Kahramanlar” adlı konuşmadan dolayı hakkında “din esasına dayalı cemaat kurmak” iddiasıyla kulübün kapatılması istenir.

19 Temmuz 1967’de yeniden yayınlanmaya başlayan *Büyük Doğu* Dergisinin ilk sayısında kulübün faaliyetleriyle ilgili tasarlanan plan yayınlanır. Buna göre amaç şube sayılarını artırarak ortamı bir “papatya tarlası” gibi kaplamaktır.

Yine 1967 yılının Kasım ayında faaliyetlerine hız verir. *Büyük Doğu* Cemiyeti’nin son dönemindekine benzer bir atılım planlayan Necip Fazıl için, durum evvelkinden pek de

¹⁸¹ Necip Fazıl Kısakürek, “Hadiselerin Muhasebesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, c.1, s.1 (1965): 8.

¹⁸² “*Büyük Doğu* Fikir Kulübü”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.2 (1965): 15.

farklı değildir. 1967 yılının sonuna doğru dergiyi kapatan Necip Fazıl, 1968 yılı içerisinde de kulübü faaliyet dışı bırakır.

3.6. Milli Selamet Partisi ve *Büyük Doğu*

Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* geleneğinin Milli Selamet Partisi (MSP) ile ilişkisi, MSP'nin de ilk teşkilatını temsil eden Milli Nizam Partisi döneminde başlar.

1969 yılındaki seçimlerde bağımsız olarak Meclis'e giren Necmettin Erbakan, AP'den ayrılan bir grubu da yanına alarak Milli Nizam Partisi'ni (MNP) kurmuştur. Necmettin Erbakan ile de yakinen tanışık olan Necip Fazıl, MNP'nin programının oluşmasında katkıda bulunmayı ve bu görüşlere sahip bir partiyi desteklemeyi borç olarak görür. Hatta Necmettin Erbakan'ın sarf ettiği “Yasalar izin verseydi de *İdeolocya Örgüsünü* kendi tüzüğümüz olarak ortaya koyabilseydik” sözü Necip Fazıl'ın çok hoşuna gider.¹⁸³ Zaten parti ile ilişkisi daha öteye gitmemiş, partinin ömrü de buna yetmemiştir. Parti 12 Mart Muhtırası'ndan hemen sonra kapanır.¹⁸⁴

Necip Fazıl 1971 Muhtırası'ndan önce siyasi ortam hakkında, özellikle Süleyman Demirel ve AP'nin ekonomik politikalarını eleştiren ve üniversite gençliği içerisindeki huzursuzlukların altını çizen yazılar yazar. Son olarak 1971 bütçe görüşmeleri hakkındaki yorumu ise böyle bir bütçenin ciddi anlamda bir kopuşa neden olacağı yönündedir ki nitekim 12 Mart Muhtırası'yla asker yönetime bir kez daha el koyar. Necip Fazıl muhtıra hakkında zaten olumsuz düşünürken, özellikle hükümeti kurma yetkisinin görece vasıfsız bulduğu Nihat Erim'e verilmesi ona göre tam bir fiyaskodur. Sıkıyönetim uygulamasının başlamasının ardından da 28 Nisan 1971'de derginin 15. devresine son verir.

Bundan sonra Almanya'da bir takım konferanslar veren Necip Fazıl 1973 yılında b.d Yayınları'nı kurar.¹⁸⁵

Muhtıradan sonraki ilk seçim 14 Ekim 1973'de yapıldı. Dönemin partileri CHP, Demokratik Parti, AP ve MNP'nin devamı olarak kurulan Milli Selamet Partisi'dir. Seçimlerde hiçbir parti tek başına iktidar olacak kadar yeterli oy alamaz. Ve 1980 yılına kadar sürececek olan bir koalisyonlar dönemi başlar.

¹⁸³ Haksal, *age*, 129.

¹⁸⁴ Landau, *age*, 268.

¹⁸⁵ Mustafa Miyasoğlu, “Üstadı Son Ziyaret”, *7 İklim Dergisi*, c.22, s. 230 (2009): 30.

MSP'nin seçimlerde 48 milletvekili çıkarmasını büyük başarı olarak nitelendiren Necip Fazıl, Milli Gazete'de yazdığı yazılarda MSP'nin hiçbir koalisyona katılmaması gerektiğini ve muhalefette kalarak bilinçli adım atmasının faydalarını belirtir. Fakat hükümette yer almak isteyen Necmettin Erbakan'ın Bülent Ecevit başkanlığındaki CHP ile koalisyon ortaklığına girişmesi, Necip Fazıl'a göre stratejik bir hatadır ve partiye hiçbir getirisi olmayacağı gibi, yıpranma ve aşınmalara neden olacaktır. Bundan sonra parti ve çalışmaları Necip Fazıl'ın eleştirileri oklarının hedefi olacaktır.¹⁸⁶

3.7 Derginin Kapanışı (1978) ve 12 Eylül

Necip Fazıl 1977 seçimleri öncesinde siyasi sahneyi pek de olumlu bulmaz. Dönemin siyasi partilerine, özellikle kendisini büyük bir hayal kırıklığına uğratmış olan MSP'ye bakışı tamamen olumsuzdur. Milliyetçi Hareket Partisi'ni ise yönlendirilmemiş güç olarak görmektedir.

Necip Fazıl'ın 1965 yılından itibaren fikri olarak desteklediği Milli Türk Talebe Birliği (MTTB), MSP'nin birlik üzerinde etkisini artırmaya başlamasıyla Necip Fazıl fikriyatından uzaklaşmaya başlamıştır. Bir zamanlar b.d Kulübü'yle ortak yürütülen konferanslar dönemi geride kalmış, özellikle Necip Fazıl'ın “düşman” gazetesine (Hergün Gazetesi) hem de MSP aleyhine demeç vermesi ipleri tamamıyla koparmıştır.¹⁸⁷

Necip Fazıl bu eleştiriler devam ederken, MTTB ve ülkücü gençlik arasında bir köprü kurulmasını temenni etmiştir. Oysa değindiğimiz noktalar vesilesiyle politize olan MTTB'den herhangi bir çaba gelmemiş, Necip Fazıl da bunun üzerine bütün ümidini ülkücü gençlik üzerinde kurmuştur. Alparslan Türkeş'in “İslam'a tabi bir milliyetçilik” ilkesi güttüklerini belirttiği konuşmayı da Necip Fazıl “Müjdeler Müjdesi” olarak nitelendirmiştir. Ülkücülerin İslami harekete yönelme stratejisi başta, ülkücülüğün Nakşibendilik veya Nurculuk gibi “bir İslami cemaat kimliği” olarak sunulmasıydı. Bunun yanında, “Türkler tarih boyunca İslam'ın kılıcı olmuşlardır” mitinden yola çıkan ülkücüler, bu misyonun kendilerinde olduğunu iddia etmekte, diğer İslami grupları

¹⁸⁶ Kenan Çağan, “Necip Fazıl'ın Siyasal Çizgisi'ndeki Evrimleler”, **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 132.

¹⁸⁷ Ak, **age**, 196.

pasiflikle suçlamaktadırlar.¹⁸⁸ MHP'nin kendisine biçtiği bu İslami kaftanın kabul edilme sürecinde de Necip Fazıl'ın söylemlerine müteşekkik kaldığı aşikârdır.¹⁸⁹

Büyük Doğu'nun 1971'de 15. devresini kapatan Necip Fazıl, birkaç kez dergiyi yeniden yayınlama girişiminde bulunmuş, fakat 1978 yılına kadar muvaffak olamamıştır. Bu arada "Raporlar" başlığı altında düşünce dünyasını kaleme alan Necip Fazıl'ın öncelikli hedef kitlesi gençlerdir. Zaten 1978 yılının Mayıs ayında tekrar yayınlanmaya başlayan derginin ömrü dönemin şartları itibariyle ancak 5 sayı olabilecektir.¹⁹⁰

Büyük Doğu Dergisi'nin son dönemini de kapatan Necip Fazıl, Raporlar'ı yayınlamaya devam eder. Bu arada asıl amacı bütün gençlik organizasyonlarını tek bir çatı altında toplamaktır. Fakat Ülkücüler ve Akıncılar arasındaki çekişmeler ve MTTB'nin ilgisizliği bu fikri bir hayal olmaktan öteye götürememiştir. Bu arada MSP'den kopan bir grup genç, *Akıncı Güç* isimli bir dergi çıkarır. Necip Fazıl ekolünü devam ettirdiklerini savunan bu gençleri Necip Fazıl, *Büyük Doğu*'nun devamı olarak kabul eder.¹⁹¹ Fakat ilerleyen yıllarda bu grup radikal bir yol seçecek ve illegal bir hüviyet kazanacaktır.

Necip Fazıl Raporlar 12'yi hazırladığı sıralarda 12 Eylül darbesi gerçekleşmiştir. Darbeden sonra evine kapanan Necip Fazıl, kendisini eserlerine adanmıştır. İktidarın sivillere bırakılmasının ardından parti kurmak isteyen Turgut Özal'a ise tavsiyelerde bulunmuştur.

3.8. Necip Fazıl'ın Ölümü

Necip Fazıl, 25 Mayıs 1983 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. Cenazesinde bando ve çelenk istemeyen, cenaze namazına katılmayacakları, kendi tabiriyle ölü simsarı imamları ve kadınları cenazesinde istemeyen Necip Fazıl'ın tek dileği ise şöyle olmuştur;

"Müslümanlardan, Eğer bu davada hizmetim geçtiğine inanan varsa, şunları istiyorum: Her ferdin, herhangi bir kıfayet hesabına yanaşmaksızın, benim için "Necip Fazıl"ın kaza borcuna karşılık" niyeti ile bir günlük (Beş vakit) namaz kılması ve yine birgün oruç tutması... Mevtanın ardından, onun için kaza namazı Şafii içtihadında caizdir ve aynı içtihat Hanefilerce de rahmettir. Her ferdin, en aşağı yüz Tevhid kelimesi okuyup sevabının mislini bana hediye etmesi."¹⁹²

¹⁸⁸ Tanıl Bora, Kemal Can, **Devlet, Ocak, Dergah – 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket**, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2004), 459.

¹⁸⁹ Bora, Can, **age**, 285.

¹⁹⁰ Ak, **age**,

¹⁹¹ Bora, Can, **age**, 467.

¹⁹² <http://www.haber7.com/haber/20090525/Necip-Fazilin-olum-aninda-son-sozu.php>, [10.10.2010].

4. BÜYÜK DOĞU DERGİSİ VE ANTİSEMITİZM

4.1 “Yahudi’nin Cihan Hâkimiyeti Ülküsü” ve Popüler Antisemit Yayınlar

Siyonizm *Büyük Doğu* Dergisi’nde ise özellikle Yahudilerin Filistin toprakları üzerindeki toprak talebi ve II. Abdülhamit’in bunu engellemesi üzerinden şekillenir. Bilhassa Siyonizm’in, Türkiye Yahudileri cephesinde pek taraftar toplamadığı bilgisinin yanlış olduğunu vurgulayan *Büyük Doğu*, tam tersine bu kadar stratejik bir ülkede yaşayan Türkiye Yahudilerinin Siyonist faaliyetlerini Meşrutiyet, Cumhuriyet gibi modernleşme hareketleri içerisinde sinsice gerçekleştirdiğini vurgulamaktadır.¹⁹³

Daha önce üzerinde konuştuğumuz Siyonizm algısını destekler nitelikte bir ifade kullanan *Büyük Doğu*, Siyonizm’i şu şekilde açıklamıştır;

“İsrail Savunma bakanı tek gözlü (Moşe Dayan), hortlamış bir Hitler’dir. Siyonizma ise, Yahudi aleyhtarı Naziliğin tersine dönmesinden başka bir şey değildir. Bu bakımdan İsrail’in akıbeti Hitler Almanyası’nın akıbetinden farksız olacaktır. İsrail, Yahudi ırkının yaşaması için öldürüyor, Hitler de Alman ırkının yaşaması, için Yahudileri öldürüyordu.”¹⁹⁴

Büyük Doğu, 1912 yılında Basel şehrinde düzenlenen Siyonist Kongre’deki başkan Volkon’un nutkunu yayınlar. Bu nutku yorumlayan Necip Fazıl, Filistin topraklarında kurulan İsrail Devleti’nin saksıya ekilmiş bir çınar ağacı olduğunu belirtir ve büyüdükçe saksıdan çıkarılacağını ve köklerinin tüm dünyayı saracağını iddia eder. Yahudi’nin Cihan Hâkimiyeti Ülküsü’ne bir kez daha atıf yapar ve bunun önündeki yegâne insanın Abdülhamit olduğu gerçeğini de bir kez daha vurgular.¹⁹⁵

Antisemitizmin en çok beslendiği noktalardan birisi de popüler yayınlar vesilesiyle tüm dünyaya yayılan komplo teorileridir. Siyonizm ülküsü doğrultusunda Yahudilerin tüm dünyayı ele geçirmek için çalıştıkları miti birçok eserde yer almıştır. Örneğin 1996 yılında *Milli Gazete* tarafından dağıtılan *Gizli Dünya Devleti*

¹⁹³ Rıdvan Balkır, “Yahudi Vatanı”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.1 (1969): 27–28,33.

¹⁹⁴ Hayri Melih, “Dünya Dönerken-Siyonizma”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.6 (1967): 16.

¹⁹⁵ Dedektif X Bir, “Siyonistlik”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.17 (1967): 6–7.

isimli kitapta, İsrail Devleti'nin kurulacak olan Büyük Yahudi İmparatorluğu'nun merkezi olacağı aktarılır ve tezin destek noktasını da dini referanslar oluşturur.¹⁹⁶

Bu çalışmada dünya çapında popüler üç esere kısaca değinilecek, bu kitaplardaki antisemitik öğeler incelenecektir. Bu üç eserin seçilmesindeki diğer bir etken ise gerek *Büyük Doğu* Dergisi'nde gerekse Necip Fazıl'ın yazılarında bu eserlere atıfta bulunulmasıdır.

4.1.1. Adolf Hitler: Kavgam (Mein Kampf)

Kavgam, Almanya'da Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi lideri ve II. Dünya Savaşı'nda Nazi Soykırımı'nın mimarı olarak tanınan Adolf Hitler'in Yahudiler hakkındaki düşüncelerini içeren kitabıdır.

Kitap ilk yayınlandığı 1943 yılında itibaren Türkiye'de baskısı yapılmış, 2005 yılındaki satış oranlarındaki yükselme dış basında da yankı uyandırmıştır.¹⁹⁷

Kavgam'da yer aldığı şekliyle Hitler, öğrenim yıllarını geçirdiği Viyana'da, ilk etapta Yahudileri ayrı dine sahip olan Almanlar olarak nitelendiriyordu. Fakat gözlemleri sonucunda, özellikle temelleri Viyana'da atılan Siyonizm hareketi sonrasında Yahudileri ayrı bir ırk olarak değerlendirmeye başladı.¹⁹⁸ Özellikle basının, siyasetin, edebi ve sanatsal yaşamın büyük kesiminin Yahudi nüfuzu altında olduğunu gözlemleyen Hitler'in nefreti daha fazla artmıştır. “Yahudi, özellikle bizim hafif fikirliler dediğimiz tiplere, çıkardıkları gazetelerle hitap eder.”¹⁹⁹

Hitler'e göre ırklar arası kaynaşmalar doğru değildir. Bu hem üstün ırkın niteliğini kaybetmesine, hem de fiziksel üstünlüklerin gerilemesine neden olur. Nitekim 1919 yılında kurulan Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi'nin 1923'de kapatılması ve akabinde 1926'da yeniden açılması sürecinde Hitler aktif olarak yer almıştır. Ayrıca bu süreçte ve sonrasında “ırkların birbirine karıştığı bir zamanda, kendi ırkının en iyi unsurlarını koruma işine kıskançlıkla önem veren bir devlet, bir gün dünyanın efendisi olacaktır” ilkesiyle hareket etmiştir.²⁰⁰

¹⁹⁶ Garry Allen, *Gizli Dünya Devleti- Dünyayı Kimler Yönetiyor*, çev. Hakkı Yavuz, Bayram Akça, (İstanbul, Milli Gazete Dağıtım, 1996), 31–32.

¹⁹⁷ Rıfat N. Bali, “Siyon Protokolleri Veya Yahudi Dünya'ya Hangi Yöntemlerle Hükmeder?”, http://www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/protokoller_birgun.pdf, [01.04.2010].

¹⁹⁸ Adolf Hitler, *Kavgam*, (İstanbul: Manifesto Kitap, 2005), 50–51.

¹⁹⁹ Hitler, *age*, 197.

²⁰⁰ Hitler, *age*, 543.

4.1.2. Henry Ford: Beynelmilel Yahudi (International Jew)

22 Mayıs 1920’de “Uluslararası Yahudi: Dünya Problemi” adlı Protokoller’den etkilenmiş bir makale, Henry Ford’un gazetesi olan *The Dearborn Independent*’de yayınlanmaya başladı. Yaklaşık 91 hafta süren yayın, aralıklarla 1927 yılına kadar devam etti. Bu makale yayınlanmaya başladığında *The Dearborn Independent*’in tirajı 72 Bin civarındaydı. Bu sayı 1922 yılında 300 Bin’e, 1924 yılında 700 Bin’ ulaştı ki bu rakam dönemin en çok satan gazetesi *Daily News*’den yalnızca 50 bin daha azdı.²⁰¹

Ford’un kitabında yer alan iddiaların başında Yahudilerin kendilerine duyulan nefretin farkında oldukları gelir. Yahudilerin Amerika’ya Kristof Kolomb ile birlikte geldiklerini düşünen Ford, bu toplumun ticaretteki başarısına vurgu yapar. Özellikle New York’u adeta bir Kudüs havasında benimseyen Yahudilerin, Amerika’nın özgürlük ortamından faydalandıklarının altını çizer ve Yahudilerin tüccar olmasının dünyanın dört bir yanına yayılmalarında belirleyici unsur olduğunu vurgular. Ford’a göre Almanya’daki Yahudiler kendilerini “efendi” olarak görüyorlardı fakat Alman toplumu onları misafir olarak görüyordu.²⁰²

Kitabında bu iddialara yer veren Ford, ayrıca Yahudi tüccarların ahlaksızlıkları üzerinde de durur ve Yahudinin Cihan Hâkimiyeti ülküsünden bahseder. Ford kitabını, Yahudilerin insanlığın geri kalanına bakışına değinerek sonlandırır. Yahudilere göre kendileri dışındaki toplumlar koyun sürüsünden farksızdır. Onları yönlendirecek olan Yahudilerdir ve gerektiğinde güç kullanmaları bile gerekebilir. Ford bu iddialarını Siyon Önderlerinin Protokolleri kitabındaki verilerle destekler.²⁰³ Ford’un kitabı İslamcı basında olduğu kadar Türkçü ideolojide de önemli bir yere sahip olmuştur.²⁰⁴

4.1.3. Siyon Önderlerinin Protokolleri (Protocols of Elders of Zion)

Protokoller Rusya’da ortaya çıkmış ve yazarının belli olmadığı bir metindir. Yıllardır popüler antisemit yayınların başında gelmiş, hatta birçoklarına ilham kaynağı olmuştur. Bu metin ileri sürülen iddialara göre Çarlık Rusyası döneminde

²⁰¹ Leonard Dinnerstein, **Antisemitism in America** (Oxford: Oxford University Press, 1994), 80.

²⁰² Henry Ford, **Beynelmilel Yahudi**, çev. A. Basad Kocaoğlu, (İstanbul: Okumuş Adam Yayınları, 2004), 7–62.

²⁰³ Ford, **age**, 62–105.

²⁰⁴ Bkz. Cemal Anadol, **Siyonizmin Oyunları- Yahudinin Cihan Hakimiyeti Ülküsü**, (İstanbul: Milli Kültür Yayınları, 1978).

bir araya gelen bir grup Yahudi liderin dünyayı nasıl istila edeceklerine dair aldıkları kararları içeren 24 adet protokolden oluşur.²⁰⁵

Bronner'in aktardığı üzere sonucunda *Protokollerin* ortaya çıktığı bir kongre hiçbir zaman olmamıştır. Hatta *Protokollerin*, Rus gizli servisinin hazırladığı bir metin olduğu iddiası bile geçerliliğini halen korumaktadır. 1905 yılından sonra tüm dünyaya yayılan ve milyonlarca baskısı yapılan *Protokoller*, *Komünist Manifesto* gibi antisemitizmin manifestosu ilan edilmiştir.²⁰⁶

Protokoller'e göre, en temelde, Yahudiler dünyayı ele geçirme planları yapmaktadırlar. Bunun için ilk etapta bulundukları yerlerdeki siyasi, kültürel ve ekonomik faaliyetlerde söz sahibi olurlar. Özellikle sinema dünyasına ve medyaya, hatta BM üzerinde hâkimiyet kurdukları vurgulanır.

Fakat belki de en önemlisi kapitalizm ve komünizm gibi dünyada hâkim olmuş iki büyük ideolojinin mucidi olarak görülürler ve bunların nihai amaçta bir araç olduğunu vurgularlar.

Protokoller Türkiye'de de 1930'lu ve 1940'lı yıllarda Nazi rejiminin de etkisiyle Kavgam ve Beynelmilel Yahudi ile birlikte yayınlanmış ve daha sonraları da yayımlanmaya devam etmiştir.²⁰⁷

4.2. Büyük Doğu ve Yahudilik

Büyük Doğu Dergisi'nin 16 devresi boyunca Yahudilik konusu hep işlenmiştir. Bu konu bazen Masonlukla ilişkilendirilmiş, kimi zaman da Dönmelik konusuyla başa baş gitmiştir. Ağırlıklı olarak Sultan II. Abdülhamit ve İttihat Terakki ile anılan Yahudiler, Arap-İsrail çatışmasında da farklı bir yönden ele alınmaktadır.

Bu bölümde ilk olarak Necip Fazıl'ın Yahudi algısı incelenecek daha sonra ise konu alt başlıklar halinde ayrıntılı bir şekilde irdelenecektir.

²⁰⁵ Rıfat N. Bali, "Siyon Protokolleri veya Yahudi Dünya'ya Hangi Yöntemlerle Hükmeder?", http://www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/protokoller_birgun.pdf, [15.04.2010], 3.

²⁰⁶ Stephen Eric Bronner, *A Rumor About the Jews – Reflections on Antisemitism and the Protocols of the Learned Elders of Zion*, (New York: St Martin Pres, 2000), 2–3.

²⁰⁷ Rıfat N. Bali, "Siyon Protokolleri veya Yahudi Dünya'ya Hangi Yöntemlerle Hükmeder?", 2.

4.2.1 Necip Fazıl'ın Yahudi Algısı

Necip Fazıl'a göre Yahudilerin en sevdiği meslekler: tüccarlık, bankacılık, aktörlük, avukatlık, doktorluk ve gazeteciliktir. Yahudiler genellikle şehir hayatı sürerler. Yazara göre birçok ünlü isim Yahudi'dir, fakat bunlar niteliksiz kimselerdir.

“Gerçekten Yahudi dehalarının hepsi (defetist)tir. En muhteşemleri bile... (Aynştayn)dan insanlığa kalacak şey, içinde hiçbir hakikat yaşamayan korkunç ızafilelik dünyası ile son intihar aleti olan atom bombasıdır. (Froyd) makeddesat hissini ve ruhi temelleri berheva etmeye baktı. (Şarlo), insanlığın sadece acıklı gülücünü gösteren bir deha... Marks ve ona bağlı komünist aksiyoncuları malum (...) Niçin Yahudiler arasında (Şekspir) veya (Dante) gibi, büyük ve ulvi tek bir şair yok? Onların işi gücü sadece akıl (...)”²⁰⁸

Necip Fazıl, yazılarında popüler antisemit yayınlara geniş yer vermiştir. Özellikle *Protokoller*'den bölümler yayınlayan Necip Fazıl'ın, bunların genellikle dünya hâkimiyeti vurgusu yapmasına veya modern kuramların yaratıcısı olan Yahudilerin bu suretle dünyayı karıştırdıkları yönünde bir izlenim bırakmasına dikkat eder. Üstelik *Protokoller*'i yayınlamasının, daha sonra Türk tarihinde değineceği noktalara temel teşkil ettiğinden bahseder.²⁰⁹

Necip Fazıl, Yahudilerin Almanya'daki durumunu ise daha farklı yorumlar. Ona göre Alman milleti ve Yahudiler hiçbir zaman kaynaşamazlar. Yahudiler Almanya'da önemli mevkileri ele geçirmişler ve özellikle bu mevkileri savaş yıllarında çok rahatlıkla kendi çıkarları için kullanmışlardı.²¹⁰

Yahudilerin Amerika'ya yerleşmesini ise Kristof Kolomb zamanına kadar götüren Necip Fazıl, bugünkü Amerika'da mal sahiplerinin büyük çoğunluğunu Yahudilerin oluşturduğunu ve hâkimiyetlerini buradan başlayarak tüm dünyaya ilerletecekleri savını ortaya atar. Ve özellikle ticaret hayatındaki yerlerine vurgu yapar. *Büyük Doğu*'da New York'u Yahudilerin kalesi olarak gösteren resimler yayınlar.²¹¹

Gerek Almanya, gerekse Amerika'daki Yahudilikle ilgili Prof. Ş.Ü mahlasıyla kaleme alınmış eserler, daha sonraki yıllarda Eşref Edip adıyla değiştirilmeden yayınlanacaktır.

²⁰⁸ Dedektif X Bir, “Vesikalarla Büyük İşşalarımız- Yahudilik”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.25 (1968): 6-8.

²⁰⁹ Necip Fazıl Kısakürek, *Yahudilik-Masonluk-Dönmelik*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006), 10-22.

²¹⁰ Prof. Ş.Ü, “Almanya'da Yahudi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.21 (1949): 2-3.

²¹¹ Prof. Ş.Ü, “Amerika'da Yahudi – Milyoner Fordun Fikirlerini Bugüne Tatbik”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.22 (1949): 2-4.

Necip Fazıl'ın Yahudi Meselesi olarak nitelendirdiği durum, Yahudilerin bir cihan hâkimiyeti ilkesi peşinde olmasıdır. Herzl'in düşüncelerinin izinden giden Yahudilerin beslediği asıl amaç dünya üzerinde Yahudiliğe muhalif olan tüm hükümetlerin devrilmesi yönündedir. Bu durum *Protokollerden* alıntılarla süslenmiş olan Ford'un kitabından şu şekilde aktarılmıştır:

“Yahudi iki türlü çalışır; ya doğrudan doğruya o rejimleri yıkmak yahut neticede kendi kavim hâkimiyetini kurmak için yeni rejimler tesis etmek... Mutlaka kavramak lazımdır ki, Yahudi, kendi ruhunda ve kendi ruhuna müsait olmayan her hükümet sisteminden nefret eder.”²¹²

İkinci amaç ise Filistin'de bir devlet kurulmasıdır. Bu noktada Yahudilerin Amerika'daki egemenliğine vurgu yapan Necip Fazıl, Henry Ford'un yazılarını aktardıktan sonra Yahudilerin “İsa'nın katili” olarak tanınmak istediklerini, bunun ileride kendilerini savunacakları vakit geldiğinde bir bahane olarak gösterilebileceğini söyler.²¹³ Bu yazı dizisinin bir benzeri de neredeyse ifadeler bile aynı olacak şekilde Rıdvan Balkır imzasıyla derginin 11. devresine denk gelen 1964 yılında yayınlanacaktır.²¹⁴

Necip Fazıl'ın, üniversiteler başta olmak üzere kiliselerin ve iş dünyasının Yahudilerin etkisinden kurtulmasını öngören Ford'un fikirlerini destekler nitelikteki yazısı şu şekildedir;

“Ford'un bu harikulade terkibine ilave edilecek tek unsur, çizgisi çizgisine aynı taktik ve manevrayı, Türk Cemiyet ve tarihine tatbik etmek zahmetinden ibarettir. Bu dini, vatani, ırki, içtimai ve ruhi vazifeyi ise inşallah (Büyük Doğu)nun yeni şekli içinde yerine getirmeye çalışacağız.”²¹⁵

Necip Fazıl'ın Yahudilerin Türkiye tarihindeki yerini irdelediği ve tam da bu gruba bakışının özetlendiği yazısı şu şekildedir;

“(…) Yahudi, bizim tarihimizde, Tanzimata gelinceye kadar, tesbih böceği gibi kendi içine kapanmış, sinmiş; ve iki büklüm bir mürai postu altında yalnız hasis menfaatlerine terkedilmiş vaziyettedir.

Vatka ki, bir şark ve garp hesaplaşması şeklinde zaaf tarihimiz başlar, Yahudi de artık garp iklimlerinde ele almaya başladığı gizli rollerin sinsi emriyle bizi içimizden öldürmeğe, hatta canlı canlı tefessüh ettirmeye memur olur.

²¹² Eşref Edip, “Yahudi Protokolleri, ”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.10 (1965): 10.

²¹³ Prof. Ş.Ü, “Yahudi Meselesi”; *Büyük Doğu Dergisi*, s.24 (1949): 2.

²¹⁴ Rıdvan Balkır, “Yahudi Hululü”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7-8 (1964): 8-9, 15-16.

²¹⁵ Prof. Ş.Ü, “Yahudi İşinde Netice”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.25 (1949): 2-4.

Sahte taklit planlarında avrupalulaşmak cereyanı bu memlekette Yahudi doğurdu. Yahudi korudu. Ahmak Osmanlı padişahlarına ve vezirlerine o korkunç borçları toka eden, Yahudi sermayesidir. Biraz sonra, hem de şark usluplu bir çatı altında (Düyunu Umumiye), binasını (Babıali)ye karşın yükselten, yine o... Farmasonluk, onun, Tanzimattan Cumhuriyet'e kadar burada ve her tarafta, buraya ve her tarafa göre ayrı ayrı çözücü ve zehirleyici usullerle işleyen, müthiş idare merkezi!...Meşrutiyet hareketini o destekleyecek hatta bizzat yapacak, Türk tarihinin en dirayetli ve faziletli Padişahı II. Abdülhamit hakkında, yokuşa iniş dercesine, baştan başa düzme ve yalan bir tarih tertip edecek, Selanik'ten İstanbul'a göç yolunu açacak, Şişli salonlarını kuracak, züppeler ve köksüzler muhitini besleyecek, iffetli Türk kadınıyla Türk delikanlısının bütün iman ve ahlak temelini dış dış kemirecektir. Hatta İstiklal savaşını bile belli başlı hadler içinde himaye edecek, savaş neticelendikten sonra, bazı kök kıymetlerimizi bize kendi ayağımızla ezdirmek için milletlerarası bir şebeke halinde çalışacak, sulh konferanslarının paravanaları arkasında saklanacak, bize toprak ve istiklal bağışlayacak, fakat yine bize kendi kendimizi feda ettirmek için elinden geleni yapacak; ve 27 yıl boyunca her gördüğünden gayet memnun ve mes'ut, ikinci dünya harbine kadar gelecek... Ve nihayet...

Nihayet, harp içinde, harbin, kefen bezi ticaretine kadar her nimetinden faydalandıktan sonra C.H.P ye karşı D.P muhalefetini destekleyecek, D.P iktidara geçip bu vatanın kendi kendini idrak etmesine istidad belirtici bir çığır açar açmaz da, daima elinde mücerred silah gibi muhafaza ettiği sihirli muhalefet ve ebedi tezat muvazenesi adına D.P. ye karşı hareket edecektir.

Nitekim aynen de böyle olmuş ve D.P. iktidarının başındaki öz ve temiz Türk çocuğu Menderes, bu vatanın maddi ve manevi kök davalarına el atınca, D.P. içindeki muhalefeti bizzat Yahudi nizamlamaya başlamıştır. Bütün Demokrat Parti kopuntularına iş gören parmak Yahudi'nindir."²¹⁶

Necip Fazıl, Ford'un "Beynelmilel Yahudi" kitabına birçok kereler atıf yapmıştır. Yine Ford'u ve yazdıklarını öven bir yazı ertesinde Necip Fazıl Yahudilerin dünya ticaretini ellerinde bulundurduklarını ve tüm dünyayı yönetme amacına yönelik çalışmalar içerisinde olduklarını vurgular. Dolayısıyla İsrail devleti bu amaç doğrultusunda kurulmuş göstermelik bir devlettir. Bunların yanında Yahudilerin kendilerine duyulan nefretin farkında oldukları, fakat dünyanın geri kalanının Yahudilerin kendilerine duyduğu nefretten habersiz olduğu vurgulanır ve başta Bolşevik Devrimi olmak üzere tüm dünyayı etkileyen siyasi gelişmelerde Yahudilerin parmağı olduğu imajı vurgulanır.²¹⁷ Nitekim dergide Karl Marks'ın kaleme aldığı Yahudilerle ilgili metinler tefrika edilir ve özellikle Marks'ın Yahudi

²¹⁶ Necip Fazıl Kısakürek, "Yahudi", *Büyük Doğu Dergisi*, s.32 (1956), 1 ve 5.

²¹⁷ "Yahudi", *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1965): 11.

toplumunun gösterdiği burjuva özellikler ve egoizm üzerinde yoğunlaşan fikirleri pek çok taraftar bulur. ²¹⁸

M. Raif Ogan ise *Büyük Doğu*'da ki yazılarında, Yahudiliğe atfedilen egoizm algısını farklı bir yönden ele almış ve bu durumu dini tarih içerisinde açıklayarak, Tevrat'ta Yahudilerin seçilmiş ırk olarak tanımlanmasının onların bugünkü egolarının açıklayıcısı olduğunu dile getirmiştir. ²¹⁹ “Yahudiler, Allahın en beğendiği ve dünya haklarına sultan ve hâkim olmak üzere seçtiği kavimdir.” alıntısı bu fikirleri destekler niteliktedir. ²²⁰ Yazı dizisini düşüncelerinin bir özetiyle sonlandıran Ogan, Yahudilerin bu Tevrat geleneğinden ötürü hiçbir milleti sevemeyeceklerini ve kendilerini üstün ırk olarak adlandırmaktan geri duramayacaklarını vurgular. ²²¹

Neslihan Kısakürek mahlasıyla yayınladığı yazıların başında Necip Fazıl, Türk tarihindeki Yahudi etkisini araştırır. Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlunu bir Yahudi olan Nurbanu Hatun ile evlendirdiğini vurgular. Necip Fazıl, daha sonra Osmanlı Sarayı ve akabinde Türkiye Cumhuriyeti üzerindeki Yahudi etkisi ve komplolarından bahseder. Sarı Selim olarak anılan II. Selim'in Nurbanu Hatun'un etkisinde kaldığını vurgular. Bu dönemde Süveyş Kanalı projesi Sokullu tarafından gündeme getirilmiş fakat Sultan Selim ve Yahudi yandaşları bu duruma karşı çıkmışlardır. Dolayısıyla tarihteki büyük bir gelişmeye imza atmak fırsatı kaçırılmıştır. ²²²

Büyük Doğu'da dile getirilen bir diğer konu da Yahudilerin Şiiliğin ve Aleviliğin kurucusu olarak görülmesidir. İslamiyet'in içine bu suretle fitne sokan Yahudi Ebn-i Sebe'dir. Bu şekilde Müslümanlardan öç almak istemektedirler. ²²³

Necip Fazıl'ın büyük bir heyecanla aktardığı diğer bir olay da dönemin et ihtiyacının karşılandığı Sütluçe Mezbahanesi'nde özellikle büyükbaş hayvanların Yahudi din adamları tarafından, o dinin gereklerine göre kesildiğidir. Yalnızca büyükbaş hayvanların etini yiyen Yahudilerin, şehir içinde herhangi bir karışıklığa mahal vermemek için böyle bir yol izledikleri ve tüm Müslümanların da bu duruma ister istemez maruz kaldığını vurgular. ²²⁴

²¹⁸ “Yahudi Karl Marks'ın Nazarında Yahudi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.12 (1965): 13.

²¹⁹ M. Raif Ogan, “Yahudi Nedir?”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.1 (1967): 15.

²²⁰ M. Raif Ogan, “Yahudi Yolu”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.2 (1967): 9.

²²¹ M. Raif Ogan, “Yahudi Bahsinde Hüküm”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.3 (1967): 7.

²²² Neslihan Kısakürek, “Yahudi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.5 (1967): 14.

²²³ Eşref Edip Fergan, “Yahudi Fitnesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.13 (1967): 8–9,18.

²²⁴ Dedektif X Bir, “Yediğimiz Etlere Kadar Hâkim Yahudi Eli”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.23 (1967): *Büyük Doğu Dergisi*, s.2 (1967): 9. 6–7.

Necip Fazıl'ın belirttiği nokta; para ve kapitalizminin kurucusunun Yahudiler olarak görülmesidir. Fakat ne tesadüftür ki bu sistemin açıklarının fark edilmesi üzerine daha sonra materyalizm ve komünizm ideolojileri ile bu sistemi yıkmak bu fikrin babası Yahudi Karl Marks ile yine Yahudilere mal olmuş ve daha sonra buna da darbe vuran bir başka Yahudi Bergson olmuştur. “Dolayısıyla sermayenin hem icatçısı, hem tahripçisi, hem de tahripçisinin tahripçisi” hep Yahudi olmuştur. Ve tarihte onu korkutan tek mana İslamiyet, onu korkutan şahıslar da II. Abdülhamit ve Hitler olmuştur.²²⁵

Neslihan Kısakürek imzasıyla yayınlanmış diğer bir yazı da Yahudilik üzerindeki önyargının en uç boyutunu yansıtmaktadır. İstanbul'un fethi sırasında çok az bir Yahudi nüfusun yaşadığını belirten yazı, bu dönemde Yahudilerin tek bir binada birkaç aile oturacak şekilde bir yaşama düzenine sahip olduğunu aktarmakta ve buralara “yahudhane” adını vermektedir. Bu düzen bugünkü apartman yaşantısına eşdeğer bir düzeni kastetmektedir ve *“böylece ev mefhumunu bozan, komşuluk zevkinin muhtaç olduğu küçük mesafeyi inciten ve insanları nefes kokularına kadar birbirine bitiştiren apartman icadı da gide gide Yahudi'ye dayanmaktadır.”*²²⁶

4.2.2 Cevat Rifat Atilhan

Cevat Rifat Atilhan, Türkiye’de antisemitik söylemin en önde gelen neferlerindendir. Osmanlı Ordusu’nda ve Kurtuluş Savaşı’nda görev yapmış olması, Filistin cephesinde savaşmış asker kimliği, onun bu duruşunu açıklar niteliktedir. Başta milliyetçilik, Türkçülük, İslamcılık olmak üzere çok farklı fraksiyonlarda düşünceler üretmiştir.

Cevat Rifat Atilhan’ın antisemitik söylemi, özellikle, siyasi oyunları ile Osmanlı Devletini yıkan Yahudi, Dönme ve Farmasonlar ile dünyaya hâkim olma ideolojisi taşıyan Siyonistler üzerinde yoğunlaşır. Hatta Hristiyan dünyasının antisemitik söyleminin temel taşlarından olan “Kan İftirası” söylemini de kullanan Cevat Rifat, Tek Parti döneminde milliyetçi düşünceye de yakın bir duruş sergiler. 1933–34

²²⁵ Necip Fazıl, “Dünyayı Yahudi Güdüyor”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.8 (1967): 3.

²²⁶ Neslihan Kısakürek, “Dünün Yahudhaneleri veya Bugünün Apartmanları”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.1 (1978): 13.

yılları arasında Milli İnkılâp dergisini yayınlayan Atılhan'ın Nazi dönemi antisemitik yayınlardan etkilendiği gözlemlenir.²²⁷

1946 yılından itibaren Türkçülük çizgisi, İslamcılık yönünde bir değişime uğrayan Atılhan, dönemin İslamcı söylemiyle ünlü dergileri *Sebilürreşad* ve daha önce belirttiğimiz üzere *Büyük Doğu*'da yazılar yayınlamaya başlar.²²⁸

Cevat Rıfat Atılhan, özellikle Kemalist Milliyetçi bakış açısıyla, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Yahudilerin asimilasyonu üzerinde yoğunlaşmış, yayınladığı Milli İnkılâp dergisiyle “Vatandaş Türkçe Konuş” kampanyasının en büyük destekçilerinden olmuştur. Türk ırkını yücelten mahiyetteki yazıları ırkçı bakış açısını göstermektedir. Bu anlamda Hitler'den etkilenen yazar, sosyalizm ve komünizmi de bir ulusu yok etmek üzere kurulmuş ideolojiler olarak görür. Ayrıca Muhafazakâr Milliyetçilik olarak tanımlanabilecek olan bir duruşa sahiptir. Aslında bu duruş *Büyük Doğu*'nun duruşuna paralel bir duruştur. Özellikle Yahudi ve Masonlar üzerinde yoğunlaşan fikirleri, Tanzimat döneminden itibaren ülkedeki yozlaşmanın Yahudilerin ve Masonların bir oyunu olduğu kanısı üzerinde yoğunlaşır. Zaten *Büyük Doğu*'da yayınlanan yazıları da bu grupların ülke ve İslam dini üzerindeki komplolarından oluşur. Atılhan'ın bu yöndeki fikirlerini içeren yazıları dergide, yazar ihraç edilene kadar devam etmiştir.²²⁹

Cevat Rıfat Atılhan'ın siyasi parti kurma denemeleri de olmuştur. 1945 yılında Nuri Demirağ ile birlikte Milli Kalkınma Partisi'ni kurmuştur. Daha sonra anlaşmazlıklar dolayısıyla partiden ayrılan Atılhan, 1947 yılında Türk Muhafazakâr Partisi'nin kuruluşunda yer almıştır. Milli İnkılâp Dergisi, Türk Muhafazakâr Partisi'nin yayın organı olmuştur. Parti, bilinmeyen bir nedenden ötürü feshedilmiştir. 1951 yılında da İslam Demokrat Partisi'ni kuran Atılhan, parti liderliğini kazanmıştır. Parti'nin gayr-ı resmi yayın organı olan *Büyük Cihad*, parti programı hakkında ahlak, gelenek, adalet ve özgürlük konularında hassas olunduğu yönünde açıklamalar yapmış, özellikle bu değerleri baltalayan komünizm ve masonluk gibi örgütlenmeleri en büyük düşmanları ilan ettiklerini belirtmiştir.²³⁰

²²⁷ Özen Karaca, “The Theme Of Jewish Conspiracy In Turkish Nationalism: The Case Of Cevat Rıfat Atılhan”, (Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), 69.

²²⁸ Rıfat N. Bali, “Cevat Rıfat Atılhan”, *Muhafazarlık*, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2003), 404–407.

²²⁹ Karaca, *age*, 71–76.

²³⁰ Karaca, *age*, 91–100.

4.3. Batılılaşma Olgusu ve *Büyük Doğu* Dergisi

4.3.1. Necip Fazıl ve “Batı” Algısı

Necip Fazıl’ın Batı ve Doğu ayrımında en temel farklılık batının madde dünyasına karşılık, doğunun mana dünyasını temsil etmesidir. Pratikte Batının teknik konulardaki ileri konuları örnek alınmasının, kültür alanında herhangi bir yozlaşmaya veya yabancılaşmaya neden olmadan tarihi seyrini devam ettireceğine inanmaktadır. Kısaca alınacak teknik ahlaklı bir teknik olacaktır.²³¹

Necip Fazıl, Batının modern ilkeleriyle kurulmuş bir devlet yapısını eleştirir. Onun sorguladığı devletin varlığı değil, işleyişidir. Dolayısıyla *İdeolocya Örgüsü* kitabında daha önce de bahsedildiği üzere yeni bir devlet tasarısı ortaya atar. Fakat yine de Necip Fazıl’ın modernlik olgusu ortada kalmıştır. Batı modernliğinin olgularına karşıdır, fakat bir yandan yobazlık ve bağnaz inanışa da karşıdır. Yine ölüm figürünü çok fazla kullanması onu modern insandan ayırmış ve fraksiyonunu muhafazakâr kesime yaklaştırmıştır. Ve bu modernleşmeden kaçış İslamcı düşüncenin en önemli tartışma noktalarından birisi haline gelmiş ve postmodern İslamcılar arasında sayılan İsmet Özel’in belirttiği üzere modernleşmeden kaçış gerçek bir modern görüntüye dönüşmüştür.²³²

Necip Fazıl’ın Batı üzerindeki en temel sorunsalı Rönesans dönemine rastlar. Ona göre Rönesansla birlikte madde dünyası üzerinde hâkimiyetini ilan eden Batı dünyası, Doğu üzerinde hâkimiyet kurmuştur. Dolayısıyla önemli olan Rönesans’ın bu kudretinin kaynağını çözümlemek ve bu durumu tersine çevirmek yönünde hamleler yapmaktır. Bu noktada asıl olan ise batının müspet ilimleri ile doğunun ilahi hikmetini yan yana getirmektir. Fakat burada bahsedilen hikmet, İslam dininin zararlı öğelerden arındırılmış halini kastetmektedir.

Bu düşüncenin sakıncalı tarafları vardır. Çünkü Necip Fazıl’ın bu sentezci Doğu-Batı anlayışında, oryantalist bakış açısının tipik izlerine rastlanmaktadır. Madde-ruh ayrımı, maddenin batıya, ruhun doğuya atfedilmesi, batının üstünlüğü ilkesi ve sentez figürü hep oryantalist bakış açısının öğeleridir. Bu bakış açısı İslamcılar tarafından da içselleştirilmiştir.

²³¹ Necip Fazıl Kısakürek, *Büyük Doğu’ya Doğru-İdeolocya Örgüsü*, (Ankara: Hilal Yayınları, 1959).

²³² Işık Yanar, “Necip Fazıl Düşüncesinde Doğu-Batı ve Modernleşme”, *Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı*, s.97 (2005): 44–47.

Yine değinmemiz gereken diğer bir sorunsal da “İslam kaynaklı müspet ilim” kavramı ile Batı’nın bilimini Doğu’nun ruhuna enjekte eden bir bilimsellik anlayışı arasındaki karmaşadır. İkincisinde ilk olarak akademik bir sorun vardır. Çünkü ilim aramanın dini bir emir olmasıyla, temelini Antik Yunan’a dayandırmak arasında ciddi bir çelişki vardır. İkincisi ise etiktir. Özellikle kitle imha silahları konusunda Müslüman dünyanın geri kalmış olması onun üstünlüğü olarak nitelendirilir. O zaman bilimsellik nasıl gelişecektir.²³³

Dolayısıyla Necip Fazıl, müspet bilimlerin İslami kaynaklarını aramak yerine, müspet bilimlerle İslamiyet arasında eklektik bir bağ kurmaya çalışmıştır. Nitekim bu konu hakkındaki tartışmalar güncelliğini korumaktadır.

4.3.2. *Büyük Doğu Dergisi, Batılılaşma ve Yahudiler*

Büyük Doğu Dergisi’nde batılılaşma tartışmaları genelde Meşrutiyetle başlayan, İttihat Terakki ile devam eden ve Cumhuriyet rejimi ile son halimi alan bir modernleşme sürecini kapsamaktadır. Bu süreçte etkili olduğu düşünülen Yahudiler ise her zaman eleştirilen bir grup olarak karşımıza çıkmıştır.

Özellikle bu modernleşme tartışmaları bağlamında II. Abdülhamit önemli bir figürdür. Çünkü padişah II. Abdülhamit, başta Yahudilerin Filistin’de toprak talebi olmak üzere birçok “zararlı” olayı bertaraf etmiştir. Ayıca Tanzimatla başlayan süreçte parmağı olan Yahudilerin ve muhalif grupların oyunları neticesinde tahttan indirilmiştir. Bu da onu bir kurban sınıfına yerleştirmiştir. II. Abdülhamit bahsedildiği gibi Kızıl Sultan değil, Ulu Hakan’dır.²³⁴ Bu noktada belirtilmesi gereken önemli bir dipnotta, Necip Fazıl’ın II. Abdülhamit hakkındaki tarihsel yaklaşımı, tarih yazımında önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmesi gerçeğidir. Çünkü resmi tarih yazımında Abdülhamit istibdat dönemi padişahı olarak olumsuz bir imaja sahipken, Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* onu ve faaliyetlerini yüceltir. Ve bu tutumunu da tarih yazımında bir yenilik olarak lanse eder.²³⁵

Büyük Doğu’nun II. Abdülhamit hakkındaki tutumu şu satırlarda gayet açıktır;

²³³ Alev Erkilet, “Büyük Doğu Nereden Doğar ?-İslamcılık, Doğu-Batı Sentezciliği ve Necip Fazıl”, **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 67-74.

²³⁴ Ayrıntılı Bilgi için bkz: Necip Fazıl Kısakürek, **Ulu Hakan II. Abdülhamit Han**, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006).

²³⁵ Hasan Korkut, “Necip Fazıl’da Tarih Yaklaşımı ve *Ulu Hakan Abdülhamit Han*”, **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 172-175.

“(…) Çok acayıptır ki, Sultan Hamide kızıl sultan, müstebit sultan, kanlı sultan falan filan unvanları verilerek, Tanzimat tarihi haricinde bir başkalık izafe edilmiştir. Bunlardan başka, cahil, ümmi, korkak, hilekâr, derras sıfatları da İkinci Hamidin şahsiyetinde cemolunmuştur. (...) Her ne kadar sultan Hamit, lehinde yazılmış bir tek satır tarih parçası bulmak mümkün değilse de bir gün gelecek ki bu parçalar, bu satırlar kendiliklerinden tebdili mevki eyliyeceklerdir.”²³⁶

II. Abdülhamit ve Yahudiler arasındaki bağlantı ise bizzat “Abdülhamit ve Yahudi” başlıklı yazıda açıkça ele alınmıştır. “Ulu Hakan II. Abdülhamit Han, Türkiye’nin en nazik ve paylaşılmaya müsait devresinde, Yahudi ve onun tesiri altında çalışanların tehlikesini sezmiş ve bu tesire 33 sene karşı koymuş, Tanzimattan bu yana ilk ve son mukaddesatçı devlet reisidir” sözleriyle giriş yapılan yazıda, çok kesin ifadelerle Abdülhamit’e muhalif olan grupların ya bizzat içerisinde veyahut arkasında mutlaka Yahudilerin olduğu vurgulanır. Hemen akabinde ise Yahudinin, böyle bir davranışta bulunmasının arkasındaki neden, kendisi bir birlik kuramamış olmasında ve kuranları da yok etmeyi amaç edinmiş olmasında aranır. Bu amaç doğrultusunda kullandıkları müesseseler, şu şekilde aktarılmıştır.

“Masonluk, Dönmelik, Kozmopolitlik, Batı emperyalizmasının türlü ajanlıkları, körü körüne batılılaşma cereyanları, taklit temayülleri, milli kökten soğutma psikolojisi, ahlak bozuculuğu, ruh pörsütücülüğü, ve daha neler ve neler vardır. Sahte İnkılaplar onların eseri, ruhi ve iktisadi ihtilaller onların veled-i zinalarıdır.”²³⁷

Nitekim II. Abdülhamit Yahudilerin bütün oyunlarını anlamış ve onlarla savaşmıştır. Özellikle Filistin topraklarından talep edilen Yahudi yurdu projesini geri çevirmesi onu bir kahraman yapmıştır.

Büyük Doğu Dergisi’ndeki metinlerde hep vurgulandığı haliyle, Abdülhamit’i tahttan indiren, onu eleştirenler *hep gayrimüslim tebaa ve gayritürk Müslüman Osmanlılar* olmuştur. Kısaca Masonluk teşkilatıdır diyebiliriz.²³⁸ Bu noktadan sonra hemen Tanzimat’a bakılacak olursa;

“(Tanzimatı Hayriye), Masonluk tesirine vücutlanmış bir hürriyet davasıdır. Bu hürriyet, bütünlük arzeden Osmanlı ümmetçiliğini yıkarak, parçalar halinde milliyetçiliğe yol açan, parça parça istiklal duygularını doğuran, ara sıra devlet

²³⁶ M. Sami Karayel, “Geçmişten Yapraklar- Sultan Hamit Müstebit midir?”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.16 (1943), 14.

²³⁷ “Abdülhamit ve Yahudi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.1 (1965), 10.

²³⁸ M. Sami Karayel, “Tarih ve Sultan Hamit”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.28 (1944), 14.

bünyesi için yer ve salahiyet veren, ecnebi sermaye emteasını Osmanlı İmparatorluğu içerisine akıtan bir devri hürriyet.” Olarak nitelendirildiği gözlemlenir.²³⁹

Görüldüğü üzere derginin muhtelif zamanlarında, II. Abdülhamit, Meşrutiyet, Tanzimat ve İttihat-Terakki üzerinden yayınlar yapılmıştır. Özellikle bu grupların Yahudilerle ilişkisine dikkat çekilmiş, bu bağlamda atılan her adım bir komplo olarak nitelendirilmiştir.

4.4. Masonluk ve *Büyük Doğu*

Büyük Doğu’da Masonluk, daimi olarak işlenen bir konu olmuştur. Genellikle iç siyasetle ilgili çekişmelerde bir koz olarak kullanılan Masonluk, karşıdaki kişiyi aşağılamak için bir araç teşkil etmiştir.

Masonluk kavram olarak da spekülasyona ciddi anlamda açık bir kavram olduğu için bu bölümde ilk etapta ana hatlarıyla Masonluğun tanımı ve Yahudilikle ilişkisi üzerinde durulmuş ve akabinde Masonluğun *Büyük Doğu* Dergisi’nde işlenişine geçilmiştir.

Türkçede kullanılan haliyle Masonluk ve Farmasonluk aynı anlama gelmektedir. Farmasonluğun, “Freemasonry” kelimesinin bir çevirisi olduğu düşünülebilir. Mason, kelimesini kökeni etimolojik olarak Latince *maceria* yani duvar; veya da *macon* yani duvar ustası anlamına gelmektedir. Nitekim Masonluk ilk olarak duvar ustaları arası bir örgütlenmenin adı olmuştur.²⁴⁰

Freemason kelimesinin doğuşu konusunda ise üç teori bulunmaktadır. Bunlardan ilki free Stone denilen bir taş yapılarında kullanan ve free Stone kullanan ustalar anlamına gelen Free Stone Masons’un zamanla dönüşüme uğramasıdır

İkinci tez, 17. yy’da mesleki örgütlenmelerden biri olan Free Masons, Özgür Duvar İşçileri adından türediğidir. En sonucu tez ise, Fransızca’da birader mason anlamına gelen Frère maçon kelimesinin bir uzantısı olabileceği yönündedir.²⁴¹

Boucher’in de kabul ettiği üzere, Masonluk İnşaat ustalarının oluşturduğu mesleki bir grup olarak kurulmuş, daha sonra “fikri” bir yapılanma sürecine gitmiştir ki tarihçesi Babil dönemine kadar dayandırılır.

²³⁹ Sami Karayel, “İç Yüzüyle Abdülhamit:2”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.49 (1946), 14.

²⁴⁰ Henry Wilson Coil 33°, *Coil’s Masonic Encyclopedia*, (New York: Macoby Publishing & Masonic Supply Company, 1961), 399.

²⁴¹ Coil, *age*, 266.

Orta Çağda masonlar önemli bir mevkiye sahiptir. Kilise ve tapınak inşa eden masonlar, geliştirdikleri gizli yöntemleri ifşa etmemek için yalnızca birbirlerinin anlayabileceği bir dil geliştirmişlerdir. Ayrıca ne derebeyi ne de kilisenin himayesi altında bulunan Masonlar hür veya serbest unvanıyla anılmaktadır. 13.yy'da “kabul edilmiş mason” sınıfı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bunlar Hür Masonların sahip olduğu ayrıcalıklardan yararlanmak isteyen fakat meslek grubu dışından olan kimselerdir. Daha sonra ise Mason olmak özellikle soylular arasında bir nevi moda haline gelmiş ve “kabul edilmiş masonlar” üst düzeyleri ele geçirmiştir. Masonluk sürekli seyahat eden ustalar sayesinde bir evrensellik teşkil etmeye başlamıştır. Özellikle Katolik dini ve kiliselerin inşasıyla sıkı sıkıya bağlı olan bu evrensellik, Rönesans ve Reform hareketlerinden olumsuz etkilenecektir. Çünkü Orta Çağ mimarisine hâkim olan Gotik tarz çok zordur fakat Rönesans mimarisi daha yumuşaktır. Ayrıca artık her krallık kendi inşaat ustalarını yaratabiliyor bu da masonlar arasındaki iletişimi zayıflatıyordu. Ayrıca bireysellik düşüncesinin yayılması usta-kalfa-çırak ilişkisini olumsuz etkiliyordu. Dolayısıyla bu tarihten itibaren yavaş yavaş operatif masonluğun gerilemeye başladığını ve fikri masonluğun öne çıktığını ve devamlığını bugüne kadar sağladığını görüyoruz.²⁴²

Masonluğun ritüelleri temelinde amblemine de yansıyan “üç büyük ışık” tanımlanmıştır. Bunlardan birincisi inancın göstergesi olan İncil; ikincisi adaletin simgesi Pergel ve Ahlakın temsilcisi Gönje'dir. Bunlar aynı zamanda inşaat ustalarının kullandığı aletlerdir. Masonluk “kardeşlik” temelinde yapılanmakta sevgi ve barış mesajları vermektedir. Masonların muhalif olduğu grupların başında tanrıya inanmayanlar ve koyu muhafazakârlar gelmektedir. Dolayısıyla körü körüne bir dini inanışı eleştiren Masonlar Katolik kilisesi tarafından aforoz edilmişlerdir. Yine toplumunun çıkarlarını bireyin üzerinde tutan sosyalist ve faşist doktrinler tarafından da dışlanmışlardır.²⁴³

Türkiye'de ise Masonluğun tarihi 18.yy'da III. Ahmet dönemine kadar gitmektedir. Türkiye tarihinin ilk Masonları İbrahim Müteferrika ve Yirmisekiz Mehmet Çelebizade Sait Çelebi'dir. Bu iki şahıs da devşirmedir. Özellikle Tanzimat ve Meşrutiyet fikirlerini tanzim eden grupta birçok Mason bulunmaktadır. İttihat ve Terakki içerisinde Masonluk çok yaygındır. II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesi

²⁴² Jules Boucher, Paul Naudon, **Masonluk Bu Meçhul**, çev. Matilda Sakar, (İstanbul: Okat Yayınevi, 1966), 7–28.

²⁴³ Boucher, Naudon, **age**, 4-5.

üzerine yönetimi devralan İttihat ve Terakki, başta İtalya Mason locası olmak üzere birçok Mason örgütünden tebrik mesajları almıştır.²⁴⁴

1909 yılında da Türkiye’de Yüksek Şura ve ilk büyük Mason Locası kurulur. Cumhuriyet Dönemi’nde ise 1935 yılında kapatılana kadar Türk Mason Locası, uluslar arası toplantılarda temsil edilmiştir.²⁴⁵

Resim 4.1: Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Amblemi²⁴⁶

1935 yılında Türk Mason Teşkilatı feshedilmiş ve localar teker teker kapatılmaya başlamıştır. Fakat Mason localarının kapatılması enteresan bir nitelik taşımaktadır. Çünkü Cumhuriyet Halk Partisi, Mason localarının amaçladıkları faaliyetlerin CHP tarafından yerine getirildiğini dolayısıyla Mason teşkilatına gerek kalamadığını ve aslında bu durumu fark eden teşkilatın kendi kendisini feshettiğini vurgulamıştır.²⁴⁷

Oysa Soysal’ın aktardığı üzere, bürokrasinin ve iktidarın yüksek mevkilerinde Mason locası üyelerinin bulunduğu bu dönemde güçlü olması beklenen organizasyonun feshedilmesinin arkasında Mustafa Kemal’in emri olduğu vurgulanmaktadır.²⁴⁸

²⁴⁴ Angelo Iacovella, **Gönye ve Hilal- İttihad- Terakki ve Masonluk**, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998), 12.

²⁴⁵ İlhami Soysal, **Dünya’da ve Türkiye’de Masonluk ve Masonlar**, (İstanbul: Der Yayınları, 1980), 195.

²⁴⁶ http://www.mason.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=27, [18.05.2010].

²⁴⁷ Boucher, Naudon, **age**, 200.

²⁴⁸ Soysal, **age**, 276.

Bu tarihten itibaren Masonlar kendi tabirleriyle 14 yıllık bir uyku haline girmişlerdir. 5 Şubat 1948 yılında “Türk Mason Derneği” adı altında yeniden faaliyetlerine başlamışlardır ve günümüze kadar teşkilatlarını devam ettirmişlerdir.

Özetle Türkiye’deki Masonluk tarihi dört dönemde incelenmelidir. Bunlardan ilki 1909 öncesi dönem, ikincisi 1909–1935 yılları arasındaki dönem, üçüncüsü 1935–1948 yılları arasındaki dönem, dördüncüsü ise 1948 sonrası dönemdir. Fakat şunu da belirtmek gerekir ki 1964 yılından sonra AP lideri Süleyman Demirel’in Masonluğu üzerine çıkan tartışmalar da Türkiye’deki Masonluk tarihinde önemli bir devreyi temsil etmektedir.²⁴⁹

Masonlukla Bektaşilik arasında benzerlik kuranlar da vardır. Bunlar daha çok Türkiye’deki Masonlukla Ahilik, esnaf locaları ve belirtildiği üzere Bektaşilik arasında bağ kurmak isteyen kesimlerdir. Fakat Soysalın da belirttiği üzere Masonluk Türkiye’ye batıdan ithal edilmiş bir şekilde girmiştir. Ve Türkiye’ye has bir Masonluk yoktur. Türkiye’de Masonluk hemen hemen dünyadaki düşünsel (spekülatif) masonlukla aynı dönemde doğmuştur.²⁵⁰

Büyük doğu’da Masonlukla ilgili yazıların ilk olarak derginin 2. devresine denk gelen 1946 yılında yayınlanmış olduğu ve genel olarak da protokollere atıf yapılarak, Yahudilik ve Masonluk ilişkisine dikkat çekilmek istendiği görülür.²⁵¹

Bu çalışmaya da konu teşkil eden, *Büyük Doğu*’da Masonluğun işlenişinin temelinde Yahudilik ve Masonluk ilişkisi yatar. Hür ve Kabul Edilmiş Mason Locası’nın kendi açıklamaları doğrultusunda bakıldığında Yahudilik ve Masonluk arasında doğrudan hiçbir ilişki yoktur. Çünkü Masonluk her ne kadar “Allahsızlık” olgusunu tamamıyla reddetse de, herhangi bir dinin güdümünde olmamış veya kendisi bir din kabul edilebilecek referanslara sahip olmamıştır. Bu durum bizzat kuruluşun resmi sitesinde şu şekilde açıklanmıştır:

“Hayır! Masonluk Siyonist bir kuruluş değildir. Yahudilikle ve Yahudilerle hiçbir ilgisi yoktur. Siyonizm, Masonluğun kuruluşundan çok sonra ortaya çıkmış bir olgudur. Masonik semboller ve alegoriler Hz. Süleyman tarafından inşa edilen mabedin yapımına ilişkin efsanelere dayandığından, masonluğa yanlış olarak bir Yahudi kuruluşu olduğu izlenimi vermekte

²⁴⁹ Soysal, **age**, 196.

²⁵⁰ Soysal, **age**, 191–192.

²⁵¹ “Vesikalar Konuşuyor- Yahudilik ve Masonluk Sırrı–1”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.49 (1946), 15.

olmasına rağmen gerçekte hiçbir ilgisi yoktur. Nitekim Hristiyan dünyasında, piskoposlar ve rahipler; İslâm dünyasında şeyhülislâm, imam ve diğer önemli din önderi masonlar vardır.”²⁵²

Fakat *Büyük Doğu* bunun tam aksi yönde bir politika gütmüştür. Ona göre Mason Locaları, Yahudiliğin başta Cihan Hâkimiyeti olmak üzere emellerini gerçekleştirmek üzere kullandığı bir araçtır. Prof. Ş.Ü mahlasıyla kaleme aldığı yazıda Necip Fazıl bu fikri şu kelimelerle aktarır: “ (...) masonluk sadece bir alettir ve masonluktan daha yüksek ve daha gizli bir teşkilatın, yani Yahudinin hizmetçisidir. Daha doğrusu, masonluk, hakiki ve mahrem bir organizasyonun, sadece iyi tenvir edilmemiş bir holüdür.” Dolayısıyla Mason localarına katılarak yüksek mevkilere kadar gelen Yahudiler, bu localar vasıtasıyla siyasi ve ahlaki davalarını yürütmüşlerdir. Ayrıca Mason sembollerinin kökeninin Süleyman’ın Mabedi dönemine dayandırılması ve bu işaretlerin Yahudi diliyle bağdaştırılması, Yahudilik ve Masonluk arasındaki ilişkiyi güçlendirir niteliktedir.²⁵³

Büyük Doğu’da Masonluk hakkındaki yazıların büyük çoğunluğu, bu örgütlenmenin ritüelleri üzerinde yoğunlaşır. Bu konuda amaçlanan hedef, *Masonların çocukları bile kahkahayla güldürecek şekilde ve sadece esrarlı (!) olmak için ne gülünç tertiplere başvurdıklarını göstermek* ve yine *Masonluğun her yönüyle aydınlatılması için, onun dehşetli taraflarından sonra en aşağı ve gülünç taraflarını da göstermektir.*²⁵⁴

Büyük Doğu, Masonluğun tüm ideolojisini çürütme yoluna gitmiştir. Örneğin Masonluğun ilkelerinin başında Allah’a inanmak ve yaşadığın ülkenin huzurunu ve devamlılığını sağlamak gelir.²⁵⁵ Fakat *Büyük Doğu*’ya göre Masonluk yeni bir din inşa etmiştir ve localar da bu dinin mabetleridir. Ayrıca laiklik düşüncesiyle birlikte dinsizliğin de yaygınlaştığı savunulur.²⁵⁶ Ayrıca özellikle Fransa başta olmak üzere birçok ülkede yönetici kadroları ele geçiren masonlar, ülkeleri kendi istedikleri

²⁵² http://www.mason.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=23&Itemid=34, [17.05.2010].

²⁵³ Prof. Ş.Ü, “Vesikalarla Masonluğun İçyüzü: Masonluk, mutlak Yahudilik müessessidir!”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.10 (1949): 12.

²⁵⁴ Prof. Ş.Ü, “Mason Gizli Kitabından”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.20 (1950): 12.

²⁵⁵ http://www.mason.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=31, [19.05.2010].

²⁵⁶ Prof. Ş.Ü. “Vesikalarla Masonluğun İçyüzü: 1- Masonluk mutlak Allahsızlık demektir!”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1949): 12.

kurallar çerçevesinde yönlendirmektedir. Ve bu kurallar hiç de ülkeyi kalkındırmak ve ya huzuru sağlamak temelinde şekillenmemektedir.²⁵⁷

Büyük Doğu'nın Türkiye Masonluğuna bakışı ise tamamen farklı bir tartışma noktasıdır. *Büyük Doğu*'ya göre tüm modernleşme hareketi öncülerini masondur ve Türk milletine kötülük edenlerin başında gelmektedir.

“Tanzimatçılar Mason’du! – Bir çok, Tanzimat sonrası fikir ve siyaset büyüğü Mason’du! – Abdülhamid’in selefi Sultan Murat Mason’du! – İttihatçılar Mason’du! – Meşrutiyet hareketi mason’dur! – Hülâsa, memleketimizde körükörüne Avrupa taklitçiliğini ortaya atan ve herhangi bir dünya görüşüne malik olmadan ruh ve anane deviren her hareket Mason’dur; Masonların gizli telkin ve tertipleriyle meydana gelmiştir.”²⁵⁸

Dolayısıyla Masonluk Türkiye’ye başta *ecnebilerle* sokulmuş daha sonra ise kalıcı bir örgütlenme halini almış ve devletin üst kademelerinde yer alan üyelere sahip olmuştur. Doğuş yeri Selanik’tir. Necip Fazıl’ın Selanik hakkındaki düşünceleri de farklıdır. Ona göre “Selanik; gerçek Türk birliğine ve İslam mukaddesatına karşı yapılan suikastların meş’um idare ve tertibat kulesidir ki başımıza ne gelmişse Selanik yoluyla gelmiştir.”²⁵⁹

Büyük Doğu’da Masonluk hakkındaki yazıların bir kısmının rastladığı tarih ise 1967 ve sonrasına denk düşen derginin 13 ve 14. devresidir. Bu dönem siyasi konjonktürde AP dönemine denk gelmekte olup, parti lideri Süleyman Demirel’in Masonluğu ve kendisinin bu üyeliği inkar etmek üzere bizzat Mason locasından aldığı üye olmadığına dair belgenin tartışmaları bu dönemi şekillendirmektedir. Bu dönemde mason listeleri yayımlanmakta ve masonluğa karşı mücadele etmiş olan dört lider – ki bunlar Napolyon, Çar Aleksandr, II. Abdülhamid ve Hitler olarak anılır – yüceltilmektedir.²⁶⁰

Bu dönemde ülkenin başına musallat olan komünizmden sonraki en büyük tehlike masonluk olarak nitelendirilmektedir.

4.5. Dönmelik ve *Büyük Doğu Dergisi*

Dönmelik, Osmanlı İmparatorluğu’nda Yahudilikten Müslümanlığa geçmek anlamında kullanılmıştır. Dönmeler olarak anılan grubun doğmasını sağlayan kişi

²⁵⁷ Prof. Ş.Ü. “Vesikalarla Masonluğun İçyüzü: 2- Masonluk mutlak olarak devlet ve milli birlik suikastçılığı demektir!”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.8 (1949): 10.

²⁵⁸ Vesikalar Konuşuyor- Masonluk ve Bütün Ruh, *Büyük Doğu Dergisi*, s.76 (1948): 10.

²⁵⁹ Prof. Ş.Ü, “Türk (!) masonları ve masonluğu”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.4 (1949): 12.

²⁶⁰ Dedektif X Bir, “129 Meşhur Mason”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1969): 10–11.

Sabetay Sevi adlı bir hahamdır ve 1648 yılında kendisini Mesih olarak ilan etmiş ve birçok taraftar toplamıştır. Olayın gidişatından rahatsız olan dönemin Osmanlı padişahı tarafından alıkonulmuş ve akabinde cemaatiyle birlikte Müslümanlığa geçmiştir. Fakat tarih boyunca bu grubun samimiyeti hep sorgulanmıştır.²⁶¹

Bu konuyu daha anlamlı kılmak adına biraz Mesih olgusundan bahsetmek yerinde olacaktır. Mesih kelime anlamı olarak beklenen kurtarıcıyı işaret etmektedir. Yahudi inancına göre bu kurtarıcı, Yahudileri kurtaracak, bozulan düzeni sağlayacak ve dünyayı adaletle dolduracak ilahi temsilcidir. İslamiyette ve Hristiyanlıkta ise Mesih Hz. İsa'yı işaret eder.²⁶²

Dönmelik kavramı incelenirken iki devreyi atlamamak gerekir. 17.yy öncesinde İslam dininden başka bir dinde olup Müslümanlığı seçenler için kullanılan terim, 17.yy sonrasında özellikle Selanik'te yaşayan ve Yahudilikten Müslümanlığa geçenleri kasteden özel bir anlam kazanmıştır. Bu özel anlamı kazanmasında da Sabetaycılarının önemli bir rolü vardır.²⁶³

Sabetay Sevi'nin kökeni İspanya'ya kadar uzanan bir Sefarad Yahudisi'dir. İlk etapta Mora'da yaşamış, daha sonra İzmir'e taşınmıştır. Burada Kabala inancıyla tanışmıştır. Bu arada 1641 yılında Avrupa'da Yahudiler zor şartlarda yaşıyor, Otuz Yıl Savaşlarının olumsuz ortamından etkileniyorlardı ve Mesih bekleyişi artmıştı. Sevi, ise Kabala inancını yoğun bir şekilde yaşadığı inziva hayatına devam etmekteydi. Bu arada 1648 yılında Mesih'in geleceğine dair haberler gündemdeydi ve Sevi de Mesihliğini ilan etti ve bu amaçla başta Kudüs olmak üzere dünyanın dört bir yanına seyahatler düzenledi.²⁶⁴

Birçok haham tarafından eleştirilen Sevi, 1666 yılında İzmir'de yeniden Mesihliğini ilan etti. Bu durum hahamları çileden çıkarttı. Özellikle Sevi'nin Yahudi dininde değişiklikler yapılması gerektiği yönünde açıklamalar yapması, hele hele uygulamada değişikliklere gitmesi Sevi'yi eleştirilerin hedefi haline getirmişti. Yahudilerin diaspora yaşantısının bir uzantısı olarak cumartesi ayinlerinde ve düğünlerde yaşadıkları ülkenin en yüksek mülki amirine dua etmesi ritüeli, Sevi

²⁶¹ Selahattin Galip, **Bütün Yönleriyle Dönmeler ve Dönmelik- Sabetay Sevi**, (İstanbul: Geçit Kitabevi, 2004), 7.

²⁶² Abdurrahman Küçük, **Dönmeler Tarihi**, (Ankara: Rehber Yayınları, 1990), 137–139.

²⁶³ Sabetaycılık hakkında başvurulabilecek kaynaklar Rıfat Bali tarafından hazırlanan bir bibliyografyada derlenmiştir. Bkz. Rıfat, Bali, "Sabetaycılık konusunda bir bibliyografya denemesi", www.rifatbali.com/images/stories/.../sabetay_sevi_bibliyografya.pdf, [03.03.2010].

²⁶⁴ Küçük, **age**, 273.

tarafından kaldırılmış, onun yerine bu sırada kendi adının okunmasını sağlamıştır. Sevi bir kral gibi davranmaya başlamış olması ve diğer ülkelerden İsrail Kralı olarak ziyaretçi kabul etmesi, Osmanlı yönetiminin tepkisini çekmiştir. Buna bir de hahamların şikâyeti eklenince Sevi tutuklanarak İstanbul'a getirilmiştir.²⁶⁵

16 Eylül 1666 yılında bizzat padişah IV. Mehmed'in de bulunduğu bir divan kurulmuştur. Divanda padişah Sevi'den bir mucize beklemiştir. Hatta nişancıların Sevi'nin vücuduna nişan almasını ve eğer bu durumdan sağ kurtulursa Sevi'nin Mesihliğini tanıyacağını belirtmiştir. Sabetay Sevi bunun üzerine herhangi ilahi bir gücünün olmadığını ve sıfatın kendisine Yahudiler tarafından yakıştırıldığını aktarmıştır. Bunu üzerine kendisinden Müslüman olması istenir ve kelime-i şahadet getirerek Müslüman olur. Aziz Mehmet Efendi adını alır ve sarayda görevlendirilir.²⁶⁶

1666 yılında gerçekleşen bu hadiseden sonra Sevi'nin müritleri arasında bir ayrışma baş gösterir. Bir kısmı Yahudilik inancından ayrılmazken, bir kısmı Sevi'nin yolundan ilerleyerek Müslüman olurlar. Müslüman seçen grup 200 aile kadardır ve Yahudilik inancına bağlı kalanlarla bağlarını sürdürmüşlerdir.²⁶⁷ Sevi 1675 yılında vefat eder.²⁶⁸

Sabetaycıların takip ettiği emirlerden bazıları; Allahın birliğine inanmak, Sabetay Sevi'nin Mesihliğine inanmak, Cinayetten çekinmek, yalancı tanıklık yapmamak, Müslümanlığa zorlamamak, gerçek Müslümanlar ile evlenmemek, hayır ve yardım işlerine önem vermek, kameri ayların ilk günlerine saygı göstermek, gizlice mezmur (Tevrattan parça) okumak'tır.²⁶⁹

Sevi'nin ölümünün ardından takipçileri farklı fraksiyonlara bölünmüşler fakat yine de varlıklarını sürdürmüşlerdir. Örneğin Kapancılar grubu Fevziye Mektepleri vasıtasıyla eğitim hayatına girmiş, Zekeriya Sertel ise basın dünyasında adlarını duyurmuşlardır.

Büyük Doğu'da dönmelikle ilgili yazılar genelde iki eksende toplanmaktadır. Bunlardan ilki Dönmeliğin tarihsel arka planı ve Sabetay Sevi'nin dolandırıcı ruhu

²⁶⁵ Küçük, **age**, 303–323.

²⁶⁶ Küçük, **age**, 335–340.

²⁶⁷ Gershom G. Scholem, “Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri”, çev. Abdurrahman, Küçük, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/774/9885.pdf>, [03.03.2010].

²⁶⁸ Galip, **age**, 9.

²⁶⁹ Galip, **age**, 10–11.

üzerinde şekillenmektedir. Dönmeliğin Yahudi öğretisi temelinde şekillenmesine atıflar yapılan yazılarda, bir Mesih inancına sahip olan Yahudilerin Sevi'nin söylediklerine kolayca kandıkları ve onun izinden gittikleri yönündedir.

Dönmelik üzerindeki yazıların bu çalışmaya da ilham veren kısmı Vatan gazetesi başyazarı Ahmet Emin Yalman ve Necip Fazıl arasındaki medya polemiklerinin, tam da bu konu üzerinden şekillenmesidir. Çünkü Necip Fazıl kökenini Yahudiliğe dayandırdığı dönmeliğin, kişisel bir güvenilmezlik duygusu yarattığını gösterir ve eleştiri oklarını bu yönde gösterir. Dolayısıyla Ahmet Emin adı altında aktarılan dönmelik hakkındaki düşünceler, kökeni Yahudiliğe dayandırılan bir grup hakkındaki düşünceleri yansıtmaktadır.

Ahmet Emin Yalman, 1888 Selanik doğumlu, akademik yönden kendini geliştirmiş ve bir dönem öğretim görevliliği yapmış bir gazetecidir. Basın hayatına 1907 yılında Sabah gazetesinde başlamış, 1923 yılında ise Vatan gazetesini yayın hayatına başlatmıştır. Daha sonra ise Yalman Terakkiperver cumhuriyet Fırkası'nı destekler nitelikteki yazılarından dolayı İstiklal mahkemelerinde yargılanmış, 1925 yılında da Vatan gazetesi kapatılmıştır. Daha sonra bir müddet Serteller ile Tan gazetesinde çalışan Yalman, görüş farklılıkları dolayısıyla ayrılmış, 1940 yılında Vatan gazetesini yeniden çıkarmaya başlamıştır. Gazete tirajı 100.000'e ulaşmıştır. Yalman genellikle liberal demokrasi yanlısı ve batı düzenini öven bir duruş sergilemiştir. DP'nin ilk dönemlerinde partiyi desteklemiş, fakat daha sonra eleştirmiştir. Bu sebepten dolayı 1959 yılında 15 ay mahkûmiyet almıştır. 1961 yılında ise Hür Vatan gazetesini çıkarmaya başlamış fakat kalıcı olamamıştır.²⁷⁰

Necip Fazıl'ın Ahmet Emin Yalman ile girdiği polemiklerde ana tema Yalman'ın dönmeliği üzerinden yürümektedir. Ahmet Emin Yalman'ın Nazım Hikmet lehinde yazılar yazması, DP hükümetini eleştirmesi veya Necip Fazıl'ın düşüncesine aykırı bir söylemde bulunması onun dönme olmasıyla alakalıdır ve Müslüman-Türk bir ülkede bunu yapmaya hiç hakkı yoktur. “Sen ne cesaretle Müslüman Türkler memleketinde konuşabilirsin ki, bir dönmesin; büyükbaban Sabetay Sevi'nin zakkum kanını taşıyor; ve İslam diyanetini, Türk milletini parçalamak gayesini güdüyorsun!” sözleriyle Necip Fazıl, nasıl bir ötekileştirme içerisine girdiğini göstermiştir. “(...) korkmadan ve utanmadan bir Müslüman - Türk diyarında Müslüman – Türklerin

²⁷⁰ http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kim_kimdir/ahmetemin_yalman.htm, [23.05.10].

davasını güdenlere dil uzatan müseccel Çıfıt olarak nitelendirdiği Ahmet Emin’e yazılmış bir dörtlüğü örnek gösterir.²⁷¹ Neyzen Tevfik’e ait bu dörtlük şöyledir;

“Şu bizim dönme dolap Ahmet Emin

Din ve İmanımıza çatmadadır.

Başımız ağrımaz etsek de yemin:

Vatanı on kuruşa satmadadır.”

Son mısra da Vatan gazetesinin on kuruş olmasına atıf yapılmaktadır. Bu dörtlüğü öven Necip Fazıl, Ahmet Emin hakkındaki düşüncelerini yine aktarmadan duramamıştır;

“Dönmelere başkanlık, Masonlara çığırtkanlık vazifesiyle mükellef olan, vaktiyle Türk vatanını Amerikan (manda)sının esareti altına koymak isteyen, şarki Anadolunun mıntika mıntika ayrılıp orada müstakil bir (Ermenistan)a yer verilmesi fikrini müdafaa eden, Kılıç Ali’den tabanca kabzasiyle dayak yerken ayaklarına kapanıp yalvaran, ahlaki tereddillerin mümessili bulunan din, mukaddesat, Türklük ve birlik düşmanı Ahmet Emin Yalman”.²⁷²

Necip Fazıl’ın Ahmet Emin Yalman üzerindeki bu tavrının asıl sebebi modernleşme, batılılaşma ve hatta masonluk konusunda olumlu bir duruş sergilemesinden ötürü Necip Fazıl’ın eleştirisine maruz kalmıştır. Ve bu konulardaki eleştirilerde, görüldüğü üzere Necip Fazıl’ın kullandığı koz Ahmet Emin’in dönme olmasıdır. Böylelikle bu tutumu ondan beklenen bir duruş haline gelmekte ve Meşrutiyet’ten bu yana süregelen içteki düşman psikolojisinin yeni bir ayağını oluşturmaktadır. Nitekim bu Malatya suikastinin işlendiği bölümde belirtildiği gibi, o dönemde bu tartışmalar daha bir gün yüzüne çıkmıştır. Dönmeliğin modernleşme ve meşrutiyet ilişkisini işleyen diğer bir makale ise Hüseyin Arı tarafından kaleme alınmıştır. Meşrutiyet hareketini dönmeliğin zaferi olarak gören Arı, eleştiri oklarını Halide Edip Adıvar’a kadar getirmiştir.²⁷³

Son olarak ise bu konuda paralel bir görüşe sahip Mustafa Müftüoğlu’nun yazısına bakmak gerekmektedir. Türkçülerin dönmelere karşı her zaman dikkatli olması gerektiğini Müftüoğlu’na göre dönme;

²⁷¹ “Çıfıta Cevap”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1949): 10–11.

²⁷² Dedektif X Bir, “Hadiselerin Muhasebesi- Ahmet Emin Yalman”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.49 (1951): 8.

²⁷³ Hüseyin Arı, “Dönmelik”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.1 (1969): 17, 33.

“ Türk ırkının içinde, frengi mikrobundan daha hain bir suikast metodunun sahibidir. O harimine bir yaver gibi sokulduğu başbuğu, en nazik anında arkasından öldürmeğe memurdur. Zehirdir, gıda şeklinde gelir, vatansızlıktır, en ziyade bu ismi kullanır. Komünistten, anarşistten, nihilistten milyonlarca kere beter bir hıyanet ruhunun yatağıdır.”²⁷⁴

Görüldüğü üzere dönmeler ve dönmelik bir nifak yuvası olarak görülmekten kurtulamamışlardır.

4.6. Filistin Sorunu ve *Büyük Doğu Dergisi*

İsrail ve Filistin arasındaki ilişkilerin tarihsel geçmişini bilmek, aralarındaki çatışmayı anlamak için gereklidir.

I. Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı toprağı olan Filistin bölgesi, İngiltere ve Fransa'nın aralarında imzaladığı gizli Sykes-Picot antlaşmasında sahipsiz bırakılmış, paylaşılan topraklarda adı geçmemiştir. Fakat bu antlaşma nazarınca Bağdat-Basra arasındaki Dicle-Fırat bölgesine hâkim olan İngiltere, savaş sonrasında Filistin bölgesi üzerinde hâkimiyet sağlamaya yönelik çalışmalarını artırmıştır.²⁷⁵

2 Kasım 1917 yılında İngiliz dış işleri Bakanı Lord Balfour'un imzasını taşıyan ve taslağını İngiltere Siyonist Dernekleri Federasyonu Başkanı Lord Rotschiled'in hazırladığı deklarasyon, Filistin sorununda önemli bir yere sahiptir. Deklarasyonda “Filistin’de Yahudi halkı için bir ulusal yurt kurulması” kararı yer almaktadır. Akabinde 1920 yılında gerçekleşen San Remo Konferansı’nda alınan kararlar itibariyle de Filistin, Ürdün ve Irak İngiliz mandasına bırakılmıştır. Bu tarihten itibaren Yahudilerin Filistin topraklarına göçü hızla artmıştır. Hatta bu durum İngilizlerin bölgedeki iktidarını sarması bakımından İngilizlerin, gerekse Filistin topraklarında yaşayan Arapların egemenlik haklarının ihlali bakımından MC’ni rahatsız etmiştir.²⁷⁶

İki savaş arası dönemde Araplar ve Yahudiler arasındaki çatışmalar hızla artmıştır. Bunların yatıştırılmasında İngiliz kuvvetleri yetersiz kalmış, II. Dünya savaşının başlamasıyla birlikte ise bölgeye yapılan Yahudi göçü önüne geçilmez bir hal almıştır.

²⁷⁴ Mustafa Müftüoğlu, “Türkçü ve Dönme”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1949): 11.

²⁷⁵ Atay Akdevelioğlu, Ömer Kürkçüoğlu, “Filistin Sorunu”, *Türk Dış Politikası – Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, ed. Baskın Oran, c.1 (İstanbul, İletişim Yayınları, 2005), 635.

²⁷⁶ Akdevelioğlu, Kürkçüoğlu, *agm*, 636.

Bu konu 1947 yılında BM gündemine taşınmıştır. Kurulan özel bir komisyonun yaptığı incelemeler sonucunda 1948 yılında Filistin topraklarının Araplar ve Yahudiler arasında taksim edilmesi kararı alınmıştır. Her ne kadar Araplara bu karara karşı çıksalar da, İsrail 14 Mayıs 1948 yılında bağımsızlığını ilan etmiş ve kısa bir süre zarfında da diğer devletler tarafından tanınmıştır.²⁷⁷

İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesinin ardından Mısır, Suriye, Ürdün ve Irak orduları Filistin'e girdiler. Ve savaş İsrail'in üstünlüğü ile sonuçlanmış, 1949 yılında İsrail, bu ülkelerle ayrı ayrı ateşkes imzalamıştır.

İlk etapta İsrail'in bağımsız bir devlet olarak kurulmasına karşı duran Türkiye ise, savaş sonrası izlediği batı yanlısı politikanın da etkisiyle İsrail'e karşı olan duruşunu değiştirmiş ve 28 Mart 1949'da İsrail'i tanıyan ilk Müslüman ülke olmuştur.²⁷⁸

1980 yılına kadar Arap-İsrail ilişkilerinde çatışmaların hâkim olduğu görülmektedir. Özellikle 1967 yılında Mısır, Suriye, Ürdün ve İsrail arasında patlak veren, altı gün sürdüğü için tarihe “Altı Gün Savaşları” olarak geçen savaş Ortadoğu tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Çünkü İsrail bu savaşta topraklarını dört kat artırmış, Mısır ve Suriye büyük bir yenilgiye uğramıştır.

Büyük Doğu'da Filistin üzerinde spesifik olarak yoğunlaşmış yazılar pek fazla değildir. 1946 yılında yayınlanmış yazıların ortak noktası ise genellikle Siyonizm üzerine yaptığı vurgulardır.

Nizamettin Nazif, Filistin'in İstikbali konusunda yazdığı kısa bir metinde kendisiyle çelişmiştir. Yazının başında Filistin'in kurutuluşunu Arap ülkelerinde, özellikle de Mısır'ın liderliğindeki bir oluşumda gören Nazif, akabinde hemen Filistin'in tarihçesine değinmiş ve o günkü konjonktürde ABD'nin bölgedeki hâkimiyetinden bahsetmiştir. Başında Arap ülkelerinin bölgedeki istikrarda söz sahibi olduğunu savunan Nazif, yazının sonunu ise şu sözlerle bitirmiştir: “ (...) Bir Filistin siyasi partisi imiş gibi idare etmekte olan Ürdün Krallığı mı kuvvetlidir, Amerika mı? Ve bu Amerika karşısında bir dünya davası Suriye, Lübnan ve Suudi Arabistan tarafından silahla halledilebilir mi?”.²⁷⁹

²⁷⁷ Akdevelioğlu, Kükçüoğlu, **agm**, 637.

²⁷⁸ Akdevelioğlu, Kükçüoğlu, **agm**, 641.

²⁷⁹ Nizamettin Nazif, “Filistin'in İstikbali”, **Büyük Doğu Dergisi**, s.29 (1946): 9.

Bedbaht Arap anası

Resim 4.2: Arap-İsrail Savaşı'nın *Büyük Doğu*'ya Yansıması

Yine Togay da benzer bir yazıda Yahudilerin Kudüs ve bugünkü İsrail toprakları üzerindeki emellerinin Babil dönemine kadar giden tarihsel bir perspektifte değinmiş ve yine bölgedeki ABD etkisinden bahsetmiştir.²⁸⁰

Necip Fazıl'ın, Filistin sorunu hakkındaki ilk yazısı Altı Gün Savaşları'nın gerçekleştiği tarihlere rastlar. Bu yazıda Necip Fazıl İsrail'in başarısını “koca bir deveyi yıkamak olarak nitelendirir ve hemen arkasından bu savaşı Mısır'ın bilerek kaybettiğini ve tüm savaş boyunca bu yönde çalışmalarda bulunduğunu vurgular. Diğer ülkelerin kayıplarından da Nasır'ı sorumlu tutar. Bu fikrini Nasır'ı ağı bir dille eleştirdiği şu sözlerle vurgular; “ (...) bu gafil vaziyete düşmüş olmanın ihanetten

²⁸⁰ Muharrem Fevzi Togay, “Filistin ve Yahudilik Meselesi”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.61, (1947): 9.

başka bir şeye delalet edip, etmeyeceğini, gelmiş ve geçmiş münafıkların reisi olan, yakışıklı urangutan maymunu Nasır'a sormak lazımdır.”²⁸¹

Yine 1971 yılında da İsrail'in Filistin topraklarında yaşayan sivil halka yönelik saldırılarının ayrıntılı olarak aktarıldığı bir yazı *Büyük Doğu*'da yer alır ve İsrail Devleti'nin Yahudiler için, asıl dünya hâkimiyeti amaçlarını sakladıkları bir paravan görevi gördüğü aktarılmıştır.²⁸²

²⁸¹ Dedektif X Bir, “ En Mahrem Çizgileriyle Arap İsrail Muamması”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.11 (1967): 6–7.

²⁸² Ali Genceli, “İsrail'de Zulüm, İsrail'de Baskı”, *Büyük Doğu Dergisi*, s.7 (1971): 6–7.

5. SONUÇ

Bu çalışma *Büyük Doğu* dergisi üzerinden bir antisemitizm analizi yapmayı amaçlamaktadır. Bunun için il etapta antisemitizm kavramı üzerinde durulmuştur.

Antisemitizm kavramının tarihi, antik çağlara kadar dayandırılabilir. Özellikle Hristiyan Dünyası'nda Hz. İsa'nın katili olarak simgelenen Yahudiler, farklı suçlamalarla karşılaşmışlar ve ilk defa din temelli bir ayrıma maruz kalmışlardır. Çünkü bu tarihe kadar genellikle etnik temelli bir ayrım söz konusudur. Bu dönemde Müslüman dünyasında Yahudilerle ilişkiler *zımmi* statü adı verilen bir nevi özerk bir yapı içerisindeydi. Aydınlanma dönemi ve akabinde gelen ulus-devlet süreci ise Yahudilerle ilişkileri din temelinden alıp, ırk temelli bir problem haline getirmiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı ve Nazi Almanyası problemi farklı bir boyuta taşımıştır. 1948 yılında kurulan İsrail Devleti ve Siyonizm ülküsü ise “Yahudinin Cihan Hâkimiyeti” ülküsünün ispatı şeklini almaya başlamıştır.

Büyük Doğu Dergisi tam da II. Dünya Savaşı arifesinde yayınlanmaya başlamıştır. 1943–1978 yılları arasında toplamda 512 sayı yayınlanan dergi, özellikle bugünkü İslamcı düşüncenin de temelini oluşturması bakımından önemli sayıldığı için bu çalışmada örneklem olarak kullanılmıştır.

Büyük Doğu dergisindeki antisemitizm anlayışının batıdan ithal edilmiş fakat yerel öğelerle kaynaştırılmış olduğu görülmektedir. Özellikle modernizm ve batılılaşma karşıtlığı, bizzat Yahudiliğe ve Yahudilere karşı bir propagandaya dönüşmüştür. Çünkü Necip Fazıl etrafında şekillenen *Büyük Doğu* geleneği, büyük bir illet olarak gördükleri batılılaşmanın Yahudiler tarafından başlatıldığını savunmaktadırlar. Özellikle II. Abdülhamit hayranlığının açıkça ortaya konulduğu dergide, Mason ve Dönme grupların da arkasında bulunan Yahudi gücünün her türlü kötü ideolojide parmağı bulunduğu iddiası tekrar tekrar işlenmiştir. Özellikle Siyon Önderlerinin Protokolleri başta olmak üzere birçok popüler antisemitik yayına atıflar yapılmış ve Yahudiler sürekli geri planda durup, iş çeviren bir grup olarak gösterilmiştir. Yine Necip Fazıl'ın kişisel polemiklerinde, özellikle de Vatan gazetesi yazarı Ahmet Emin Yalmanla atışmalarında dönmelik ve Yahudilik mevzusunu aşağılayıcı bir araç olarak görmüştür. Bu açılardan ele alınan *Büyük Doğu*, bugün önemli bir grubun fikir dünyasında mihenk taşıdır ve bu yüzden incelenmesi yerindedir.

Yukarıda da değinildiği üzere ulus-devlet sürecinin baş gösterdiği Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren farklı formlarda Yahudi düşmanlığı karşımıza çıkmaktadır. Bunların antisemitizm olarak görülmesi mümkün müdür sorusuna verilecek yanıt çetrefillidir. Çünkü Yahudi cemaati tartışılırken devlet ve birey ayrımı yapılır. Bu hem kanun koyucu devlet ve vatandaşlar olmak üzere genel çerçevede, hem de Yahudi cemaati içindeki devlet söylemine yakın duran grup ve diğer Yahudiler olmak üzere cemaat çerçevesinde gerçekleşir. Devletin hoşgörülülüğünü simgeleyen Yahudilerdir.

Nitekim Çağaptay, “1930’larda Antisemitizm” başlıklı yazısında Atsız ve Atilhan başta olmak üzere dönemin medyasında Alman etkisiyle vuku bulan antisemitik akıma dikkat çeker. Devletinse, bu davranışları engellemeye çalıştığına dair birkaç veri verir.²⁸³

Yine aynı şekilde Toktaş, Yahudiler üzerinde yaptığı bir alan araştırmasını baz alarak, topluluğa Türkiye’de antisemitizm olup olmadığını sormaktadır. Araştırmada ortaya çıkan sonucun Türkiye’de bulunan antisemitizmin bir devlet projesi olmadığı ve tamamıyla bireysel bazda kaldığıdır. Özellikle toplumdaki öteki imajı ve son dönemde yükselen İslamcı kesimdeki Arap-İsrail çatışmasından doğan düşmanlık sonucu oluşan söylem antisemitik öğeleri içermektedir.²⁸⁴ Fakat yine de Yahudilerin devlet kademelerinde halen çalışmaması dikkat çekicidir.

Görüldüğü üzere Türkiye’deki antisemitizm üzerindeki genel kanı genellikle Arap dünyası kökenli olduğu veya vatandaş tanımıyla birlikte gayrimüslim azınlık kavramının aldığı grifit hal üzerinden açıklanmaktadır. Özellikle İslamcı yayınlar denildiği zaman bu temel teke indirilmekte ve Arap Dünyası’nın etkisi vazgeçilmez olarak nitelendirilmektedir. Fakat aslında Necip Fazıl ve *Büyük Doğu* dergisini yalnızca bu çerçeve içerisine oturtmak sığ kalacaktır. Çünkü *Büyük Doğu*’da tartışma tamamıyla Batılılaşma tartışmasıdır. İsrail, Siyonizm veya Ortadoğu Sorunu çok geri planda kalmaktadır. Zaten yayınlanan yazılar yüzdeye vurulsa, en büyük oranın Masonluk, Dönme ve Yahudilik algısı üzerine olduğu gözlenecektir.

Ayrıca Büyük Doğu Hristiyan Dünyası’na ait antisemitim öğelerden yararlanmıştır. Nitekim başta Henry Ford’un kitabı *Beynelmilel Yahudi ve Siyon Önderlerinin*

²⁸³ Çağaptay, age, 142–143.

²⁸⁴ Şule Toktaş, *agm*, 203–223.

Protokolleri olmak üzere birçok popüler antisemitik esere yer vermesi bu şekilde açıklanabilir.

Özetle söylemek gerekirse Yahudilerin bir gayrimüslim azınlık toplum içerisinde bir farklılaştırma sürecine tabi tutulması antisemitizm olarak değerlendirilebilir mi sorusu akla gelmektedir. Eğer azınlıklarla ilgili herhangi bir problemde hemen antisemitik öğelere atıf yapılıyorsa ve özellikle antisyonizm tartışmaları çerçevesinde bu durum saldırılara neden oluyorsa -ki Arap-İsrail çatışması konusunda böyledir- bu duruma daha dikkatlice yaklaşılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ağanoğlu H Yıldırım. **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Balkanların Makus Tarihi: Göç** (İstanbul: Kum Saati Yayınları, 2001).

Allen, Garry. **Gizli Dünya Devleti- Dünyayı Kimler Yönetiyor.** çev. Hakkı Yavuz, Bayram Akça. İstanbul, Milli Gazete Dağıtım, 1996.

Akyol, Taha. **Medine'den Lozan'a- Çok Hukuklu Sistemin Tarihteki Deneyleri.** İstanbul: Milliyet Yayınları, 1996.

Arı, Kemal. **Büyük Mübadele: Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923–1925).** İstanbul: TTV Yayınları, 2003.

Bali, Rıfat. **Bir Türkleştirme Serüveni.** (İstanbul: İletişim Yayınları, 1999).

_____. **Musa'nın Evlatları Cumhuriyet'in Yurttaşları,** (İstanbul: İletişim Yayınları, 2005).

_____. **Devlet'in Yahudileri ve Öteki Yahudi.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.

_____. **Cumhuriyet Yıllarında Türkiye Yahudileri – Devlet'in Örnek Yurttaşları (1950–2003).** İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009.

Beller, Steven. **Antisemitism - A Very Short Introduction.** NewYork: Oxford University Press, 2007.

Bora, Tanıl. Can, Kemal. **Devlet, Ocak, Dergâh – 12 Eylül'den 1990'lara Ülkücü Hareket.** İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Boucher, Jules, Paul Naudon, **Masonluk Bu Meçhul.** çev. Matilda Sakar, İstanbul: Okat Yayınevi, 1966.

Bronner, Stephen Eric. **A Rumor About the Jews – Reflections on Antisemitism and the Protocols of the Learned Elders of Zion.** New York: St Martin Press, 2000.

Büyük Doğu Dergisi. (17 Eylül 1943 – 5 Haziran 1978).

Chanes, Jerome A. **Antisemitism.** California: Contemporary World Issues, 2004.

Coil, Henry Wilson 33°. **Coil's Masonic Encyclopedia,** New York: Macoby Publishing & Masonic Supply Company, 1961.

Çağaptay, Soner. **Islam, Secularism, and Nationalism in Modern Turkey – Who is a Turk?** (London, New York: Routledge, 2006).

Dinnerstein, Leonard. **Antisemitism in America.** Oxford: Oxford University Press, 1994.

Duran, Burhanettin. “Transformation of Islamist Political Thought In Turkey From The Empire To The Early Republic (1908–1960): Necip Fazıl Kısakürek's Political Ideas”. Doktora Tezi. Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Ford, Henry. **Beynelmilel Yahudi.** çev. A. Basad Kocaoğlu. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları, 2004.

Galanti, Avram. **Türkler ve Yahudiler.** İstanbul: Gözlem Basın-Yayın A.Ş., 1995.

Galip, Selahattin. **Bütün Yönleriyle Dönmeler ve Dönmelik- Sabetay Sevi.** İstanbul: Geçit Kitabevi, 2004.

Greilsammer, İlan. **Siyonizm.** Ankara: Dost Kitabevi, 2007.

Güvenir, O. Murat. **Siyasal İktidarın Basını Denetlemesi ve Yönlendirmesi-2. Dünya Savaşı'nda Türk Basını.** İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları:31,1991.

Haksal, Ali Haydar. **Necip Fazıl ve Büyük Doğu Irmağı.** İstanbul: İnsan Yayınları, 2007.

Hanioğlu, M. Şükrü. **Bir Siyasal Örgüt Olarak Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti ve Jön Türklük (1889–1902).** İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Herzl, Theodor. **Yahudi Devleti,** çev. Sedat Demir. İstanbul: Ataç Yayınları, 2007.

Hitler, Adolf. **Kavgam.** İstanbul: Manifesto Kitap, 2005.

Iacovella, Angelo. **Gönye ve Hilal- İttihad- Terakki ve Masonluk.** İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1998.

Karaca, Alaattin. **Necip Fazıl Adnan Menderes İlişkisi – Mektuplarla Belgelerle.** Ankara: Lotus Kitabevi, 2009.

Kısakürek, Necip Fazıl. **Yahudilik-Masonluk-Dönmelik**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006.

_____. **Ulu Hakan II. Abdülhamit Han**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006.

_____. **Vesikalar Konuşuyor – Dedektif X Bir**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009.

_____. **Çile**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009.

_____. **O ve Ben**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006.

_____. **Büyük Doğu Cemiyeti**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2009.

_____. **Cinnet Mustatili**. İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2006.

_____. **Yılanlı Kuyudan- Hapishane Hatıraları**. İstanbul: Akçağ Kitabevi, 1955.

_____. **Büyük Doğu'ya Doğru- İdeologya Örgüsü**, Ankara: Hilal Yayınları, 1959.

Koloğlu, Orhan. **Türk Basını-Kuvayi Milliye'den Günümüze**. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1993.

Küçük, Abdurrahman. **Dönmeler Tarihi**. Ankara: Rehber Yayınları, 1990.

Landau, Jacob M. **Türkiye'de Sağ ve Sol Akımlar**. Çev: Erdinç Baykal. Ankara: Turhan Kitabevi, 1979.

Langmuir, Gavin I. **History, Religion and Antisemitism**. London: I.B. Tauris, 1990.

_____. **Toward Of a Definition of Antisemitism**. Los Angeles: California University Press, 1990.

Levy, Richard S. **Antisemitism: a Historical Encyclopedia of Prejudice and Persecution**. California: ABC- Clio Press, 2005.

Lewis, Bernard. **Semitizm ve Anti-Semitizm: Çatışma ve Önyargıya Dair**. çev.Hür Güldü. İstanbul: Everest Yayınları, 2004.

Macar Elçin. **Cumhuriyet Döneminde İstanbul Rum Patrikhanesi**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Maccoby, Hyam. **Antisemitism and Modernity – Innovation and Continuity**. London, NewYork: Routledge, 2006.

Okay, Orhan. **Necip Fazıl Kısakürek**. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

Perry, Marvin, Schweitzer, Frederick M. **Antisemitism – Myth and Hate from Antiquity to the Present**. Amerika: Palgrave Macmillan, 2005.

Ramsaur, E.E. **Jön Türkler ve 1908 İhtilali**. İstanbul: Sander Yayınları, 1972.

Reyna, Yuda, Zonana, Ester Moreno. **Son Yasal Düzenlemelere Göre Cemaat Vakıfları**. İstanbul: Gözlem Yayınevi, 2003.

Soysal, İlhami. **Dünya’da ve Türkiye’de Masonluk ve Masonlar**. İstanbul: Der Yayınları, 1980.

Subaşı, Necdet. **Öteki Türkiye’de Din ve Modernleşme**. Ankara: Vadi Yayınları, 2003.

Şehsuvaroğlu, Lütfü. **Necip Fazıl**. Ankara: Alternatif Yayınları, 2003.

Tunaya, Tarık Zafer. **Türkiye’de Siyasal Partiler- İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Parti’nin Tarihi**. c.3 İstanbul: İletişim Yayınları, 2000.

MAKALELER

Altun, Fahrettin. “Necip Fazıl Kısakürek’in YakınTarih Görüşü Hakkında Bazı Değerlendirmeler”. **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005).

Aydın, Zeynep. “Lozan Antlaşması’nda Azınlık Statüsü-Farklı Kökenlilere Tanınan Haklar”, **Ulusal, Ulusal üstü ve Uluslar arası Hukukta Azınlık Hakları**, (İstanbul: İstanbul Barosu Yayınları, 2002), 214.

Bali, Rıfat N. “Cevat Rıfat Atılhan”. **Muhafazarlık**. İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Bauer Yehuda, “In Search of a Definition of Antisemitism”. **Approaches to Antisemitism- Context and Curriculum**. ed. Micheal Brown. NewYork, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture, 1994.

Bulaç, Ali. “Medine Vesikası ve Yeni Bir Toplum Projesi – Tarihsel ve Sosyal Çevre”. **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık**. c.6. İstanbul: İletişim Yayınları, 2004.

Çağan, Kenan. “Necip Fazıl’ın Siyasal Çizgisi’ndeki Evrimler”. **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**. s.97 (2005).

Çelik, İbrahim. “Necip Fazıl Albümü”. **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s. 97 (2005).

Davies, Alan. "Antisemitism: A Study In The History of Ideas". **Approaches to Antisemitism- Context and Curriculum**. ed. Michael Brown. New York, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture, 1994.

Duran, Burhanettin. "Kısakürek'in siyasi Fikirleri Üzerine Bir Değerlendirme". **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**. s.97 (2005).

Erkilet, Alev. "Büyük Doğu Nereden Doğar ?-İslamcılık, Doğu-Batı Sentezciliği ve Necip Fazıl". **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**. s.97 (2005): 67–74.

Güleryüz, Naim. "İber'den Günümüze Türk Yahudileri'nin 500 Yıllık Geçmişi". **Görüş Dergisi**, TÜSİAD, Eylül, 2003.

Güzel, Murat. "Necip Fazıl Kısakürek", **Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce 5-Muhafazakârlık**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2003.

Herrman, Klaus J. " Siyasal Siyonizm ve Anti-Semitizm Üstüne Tarihsel Perspektifler". **Siyonizm ve Irkçılık**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982.

Hüseyini, Hatem I. "Siyonizm'i Eleştiren Yahudiler". **Siyonizm ve Irkçılık**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982.

Israeli, Raphael, "Anti-Jewish Attitudes in the Arabic Media, 1975–1980". **Anti-Zionism and Antisemitism in the Contemporary World**. ed. Robert S. Wistrich. London: Macmillan Press, 1990.

Karaca, Özen. "The Theme Of Jewish Conspiracy In Turkish Nationalism: The Case Of Cevat Rıfat Atılhan". Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Karadeniz, Abdurrahim. "Büyük Doğu'nun Siyaset, Toplum ve Devlet Tasarımı: İdeolocya Örgüsü". **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005).

Kılıçbay, Mehmet Ali. "Osmanlı Batılaşması". **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi**. c.1 s.5 İstanbul: İletişim Yayınları, 1985: 147–152.

Korkut, Hasan. "Necip Fazıl'da Tarih Yaklaşımı ve *Ulu Hakan Abdülhamit Han*". **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**, s.97 (2005): 172–175.

.Landau, Jacob M. "Muslim Turkish Attitudes Towards Jews, Zionism and Israil". **Jews, Arabs Turks**, Jerusalem: The Magnes Press, The Hebrew Univesity, 1993.

Miyasoğlu, Mustafa. "Üstadı Son Ziyaret", **7 İklim Dergisi**, c.22, s.230 (2009).

Nettler, Ronald L. “Islamic Archetypes of the Jews: Then and Now”. **Anti-Zionism and Antisemitism in the Contemporary World**. ed. Robert S. Wistrich. London: Macmillan Press, 1990.

Ortaylı, İlber. “Batılılaşma Sorunu”. **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**. c.1 s.5 İstanbul: İletişim Yayınları, 1985.

Oran, Baskın, **Türkiye’de Azınlıklar- Kavramlar, Teori, Lozan, İç Mevzuat, İctihat, Uygulama**, İstanbul: İletişim Yayınları, 2008.

Pulzer, Peter. “Third Thoughts on German and Austrian Antisemitism”. **Journal of Modern Jewish Studies**. c. 4. s. 2 (2005).

Ryan, Joseph L. “Siyonizm, Yahudiler ve Yahudilik”. **Siyonizm ve Irkçılık**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982.

Rose, Paul Lawrence. “Antisemitism and Antisemitisms - Some Historical Reflections”. **Approaches to Antisemitism- Context and Curriculum**. ed. Michael Brown. New York, Jerusalem: The American Jewish Committee&The International Center for University Teaching of Jewish Culture, 1994.

Sivan, Emmanuel. “Islamic Fundamentalism, Antisemitism and Anti-Zionism”.**Anti-Zionism and Antisemitism in the Contemporary World**. ed. Robert S. Wistrich. London: Macmillan Press, 1990.

Smith, Gary V. “Siyasal Siyonizm: Bir Yahudi Eleştirisi”. **Siyonizm ve Irkçılık**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, 1982.

Timur, Taner “Osmanlı ve Batılılaşma”. **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye Ansiklopedisi**. c.1 s.5 İstanbul: İletişim Yayınları, 1985: 139–141.

Toktaş, Şule, “Perceptions of Anti-Semitism Among Turkish Jews”, **Turkish Studies**, s.7, (2006), 203–223.

Tunaya, Tarık Zafer. **Türkiye’nin Siyasi Hayatında Batılılaşma Hareketleri**. İstanbul: Arba Yayınları, 1996.

Yanar, Işık “Necip Fazıl Düşüncesinde Doğu-Batı ve Modernleşme”. **Hece Dergisi Necip Fazıl Kısakürek Özel Sayısı**. s.97 (2005): 44–47.

İnternet Kaynakları

<http://www.necipfazil.com/dergigazete.htm>, [06.04.2010].

www.antisemitism.org.il/upload/84.gif [01.03.2010]

http://www.mason.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=27, [18.05.2010].

http://www.ata.boun.edu.tr/chronology/kim_kimdir/ahmetemin_yalman.htm,
[23.05.10].

Bali, Rıfat N. “Siyon Protokolleri Veya Yahudi Dünya’ya Hangi Yöntemlerle Hükmeder?” http://www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/protokoller_birgun.pdf.
[01.04.2010].

Scholem, Gershom G., “Gizli Yahudi Cemaati: Türkiye Dönmeleri”, çev. Abdurrahman, Küçük, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/774/9885.pdf>,
[03.03.2010].

Bali, Rıfat, “Sabetaycılık konusunda bir bibliyografya denemesi”,
www.rifatbali.com/images/stories/.../sabetay_sevi_bibliyografya.pdf , [03.03.2010].

http://oxforddictionaries.com/view/entry/m_en_gb0754280#m_en_gb0754280,
[19.09.10].

<http://www.haber7.com/haber/20090525/Necip-Fazilin-olum-aninda-son-sozu.php>,
[10.10.2010].

Görüşmeler

Hahambaşılık Genel Sekreteri Yusuf Altıntaş ile Görüşme (Altıntaş görüşme, 25.04.2008).

EK:1 BÜYÜKDOĞU KOLEKSİYONU

İSLAM ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

- 1. Devre : 17 Eylül 1943 – 5 Mayıs 1944
Toplamda 30 sayılı koleksiyonun hepsi kütüphanede yer almaktadır.
- 2. Devre: 2 Kasım 1945 – 14 Mayıs 1947
Toplamda 71 sayılı koleksiyonun yalnızca 53. sayısı eksiktir. Diğer sayıların hepsi mevcuttur.
- 3. Devre: 26 Aralık 1947 – 2 Nisan 1948
Toplamda 15 sayılı koleksiyonun tamamı mevcuttur.
- 4. Devre: 11 Mart 1949 – 26 Ağustos 1949
Toplamda 25 sayılı koleksiyonun ilk 12 sayılı kısmı bulunmamakla birlikte, geriye kalan koleksiyonun da 18.sayısı mevcut değildir.
- 5. Devre : 14 Ekim 1949 – 29 Haziran 1951
Toplamda 62 sayılı koleksiyonun tamamı kütüphanede mevcuttur.
- 11. Devre : 30 Eylül 1964 – 25 Kasım 1964
Toplamda 9 sayılı koleksiyonun 2. ve 9.sayıları hariç diğer sayılar mevcuttur.
- 12. Devre : 22 Eylül 1965 – 12 Ocak 1966
Toplamda 17 sayılı koleksiyonun tamamı kütüphanede mevcuttur.

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ

- 5. Devre: 14 Ekim 1949 – 29 Haziran 1951
Toplamda 62 sayılı koleksiyonun tamamı kütüphanede mevcuttur.

MİLLİ KÜTÜPHANE (ANKARA)

- 6. Devre: 16 Kasım 1951- 16 Aralık 1951
Tamamı kütüphanede mevcuttur.
- 9. Devre: 30 Mart 1956 – 4 Temmuz 1956
Toplamda 96 sayı yayınlanmıştır. 1–34 sayılar arası mevcuttur koleksiyonda.

EK:2

BÜYÜK DOĞU DERGİSİ'NDE YAYINLANAN YAHUDİ GÖRSELLERİ

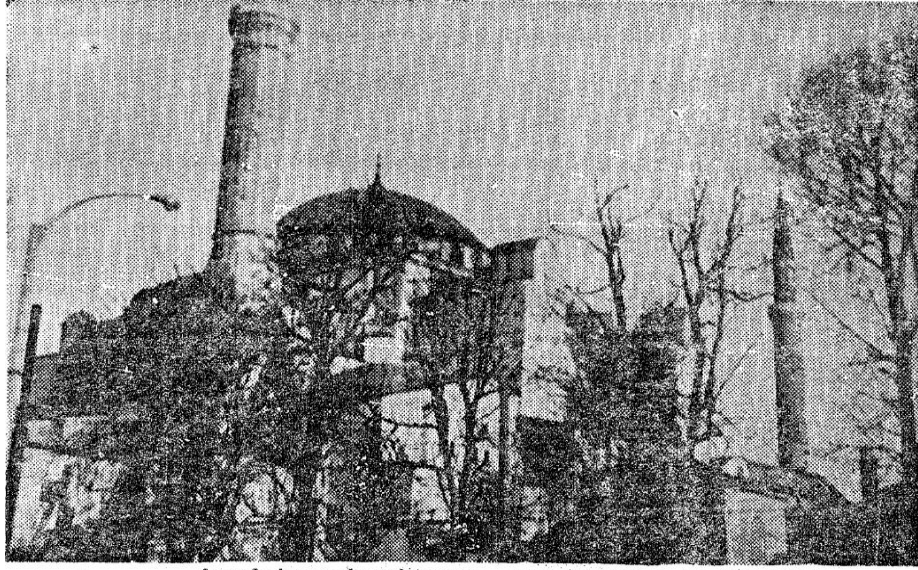
Elde ettiği devletlerin şapkalarını taşıyan bugünün yahudisi

Büyük Doğu Dergisi, (1971), Sayı:11

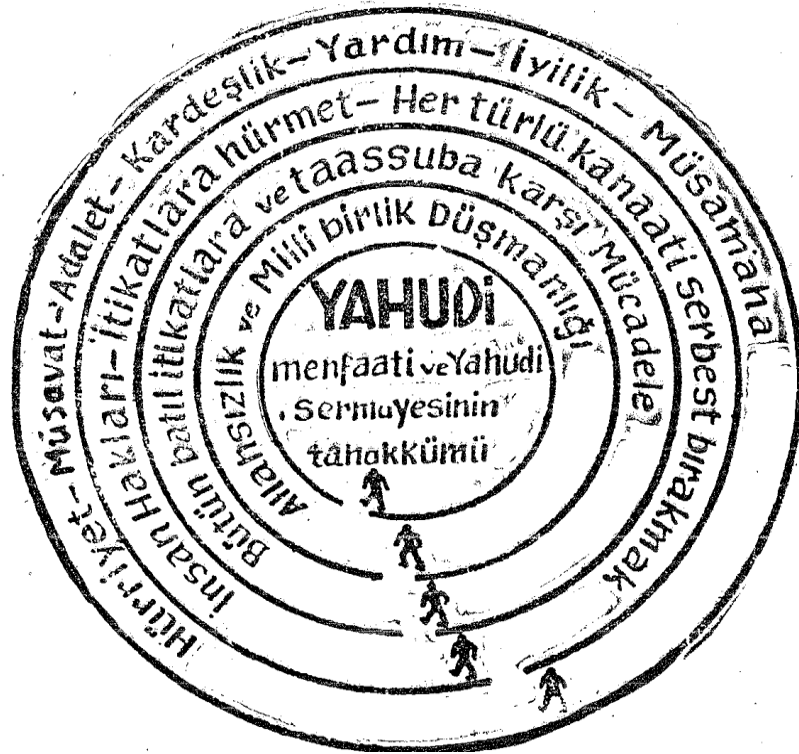
Beynelmilel Yahudi örneđi

Büyük Doğu Dergisi, (1965), Sayı:11

Ayasofya'yı cami yaptırmayan, Hristiyanlıktan ziyade Yahudiliktir.

Büyük Doğu Dergisi, (1965), Sayı:12

Büyük Doğu Dergisi, (1968), Sayı: 25

İnsan hürriyetinin bedelini gösteren Yahudi eli

Büyük Doğu Dergisi, (1967), Sayı:6

Yahudi!

Her işde mahvımızın
kurmay başkanı Ya-
hudi, Savarona işinin
de bizzat hain tanzim-
cisi ve tertipçisidir!

Büyük Doğu Dergisi, (1950), Sayı:34

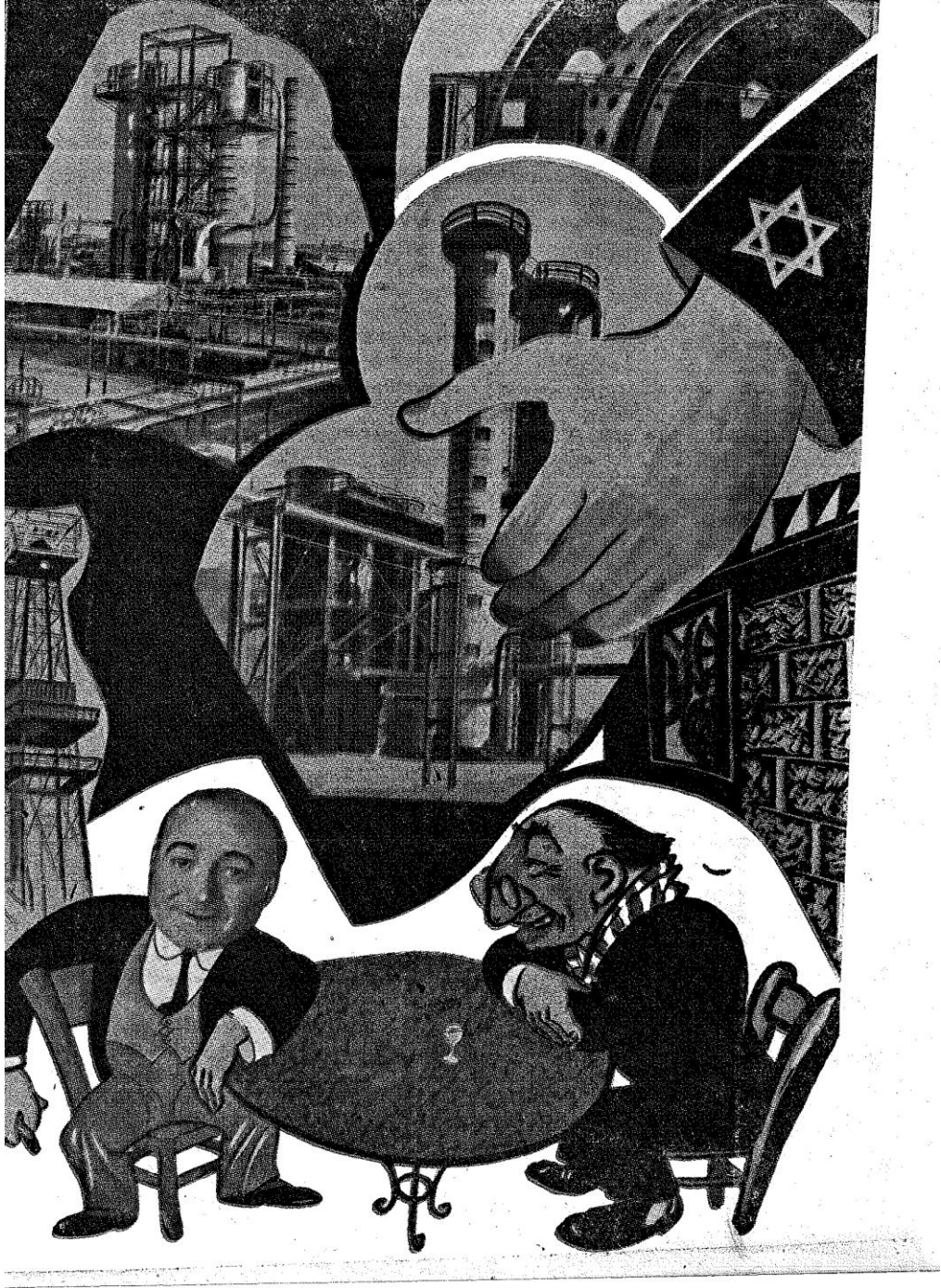
Büyük Doğu Dergisi, (1968), Sayı:25

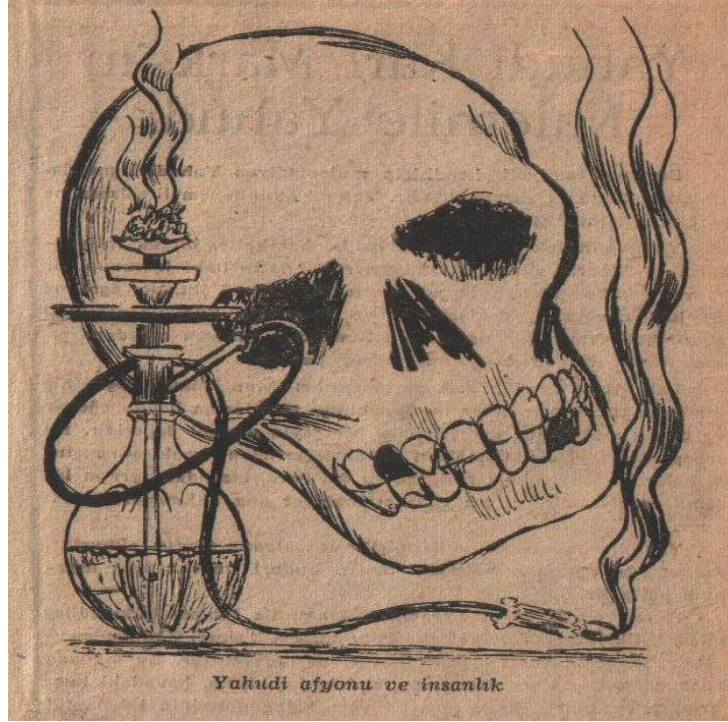
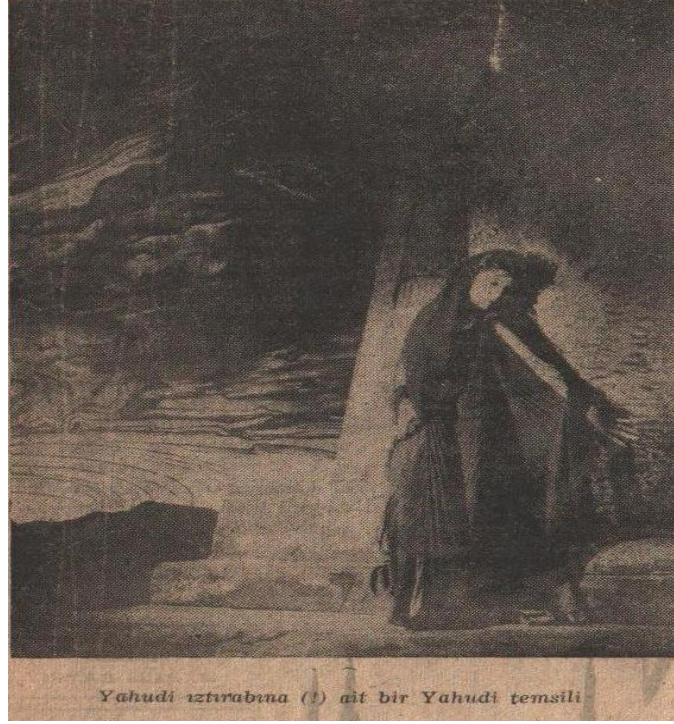
Büyük Doğu Dergisi, (1951), Sayı:56

Büyük Doğu Dergisi, (1951), Sayı: 57

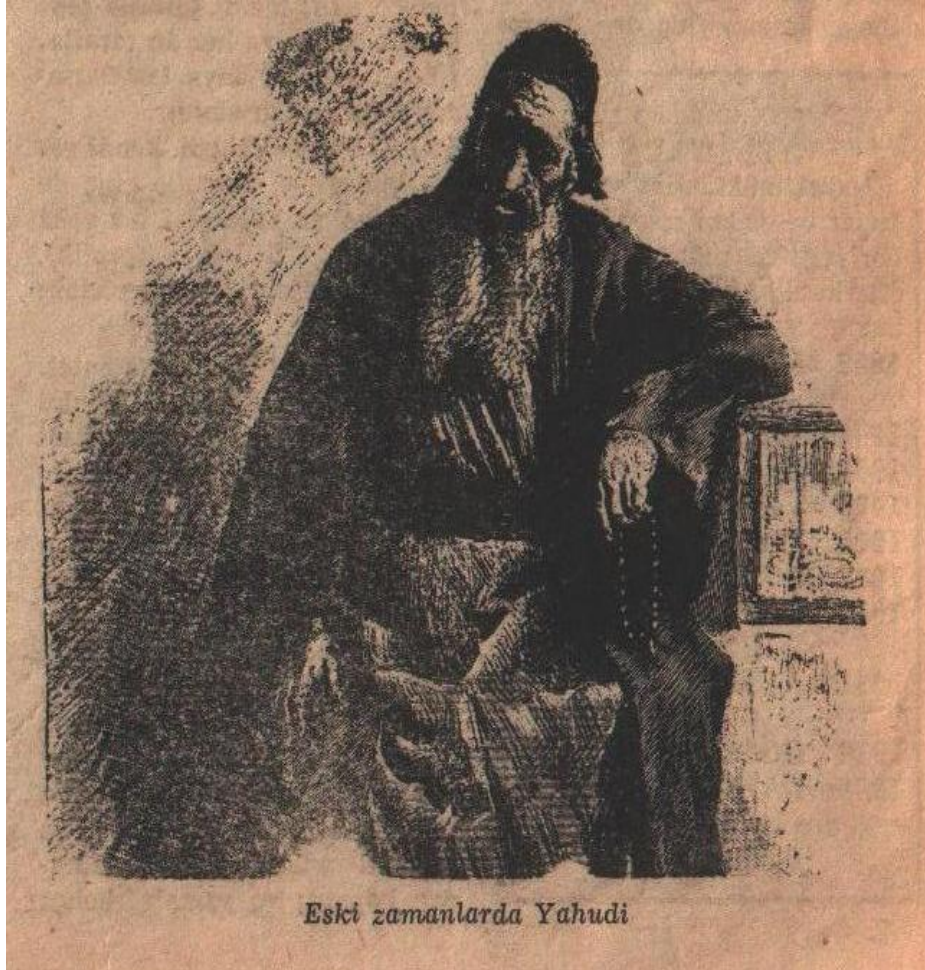
Büyük Doğu Dergisi, (1951), Sayı:60

Büyük Doğu Dergisi, (1954), Sayı:8

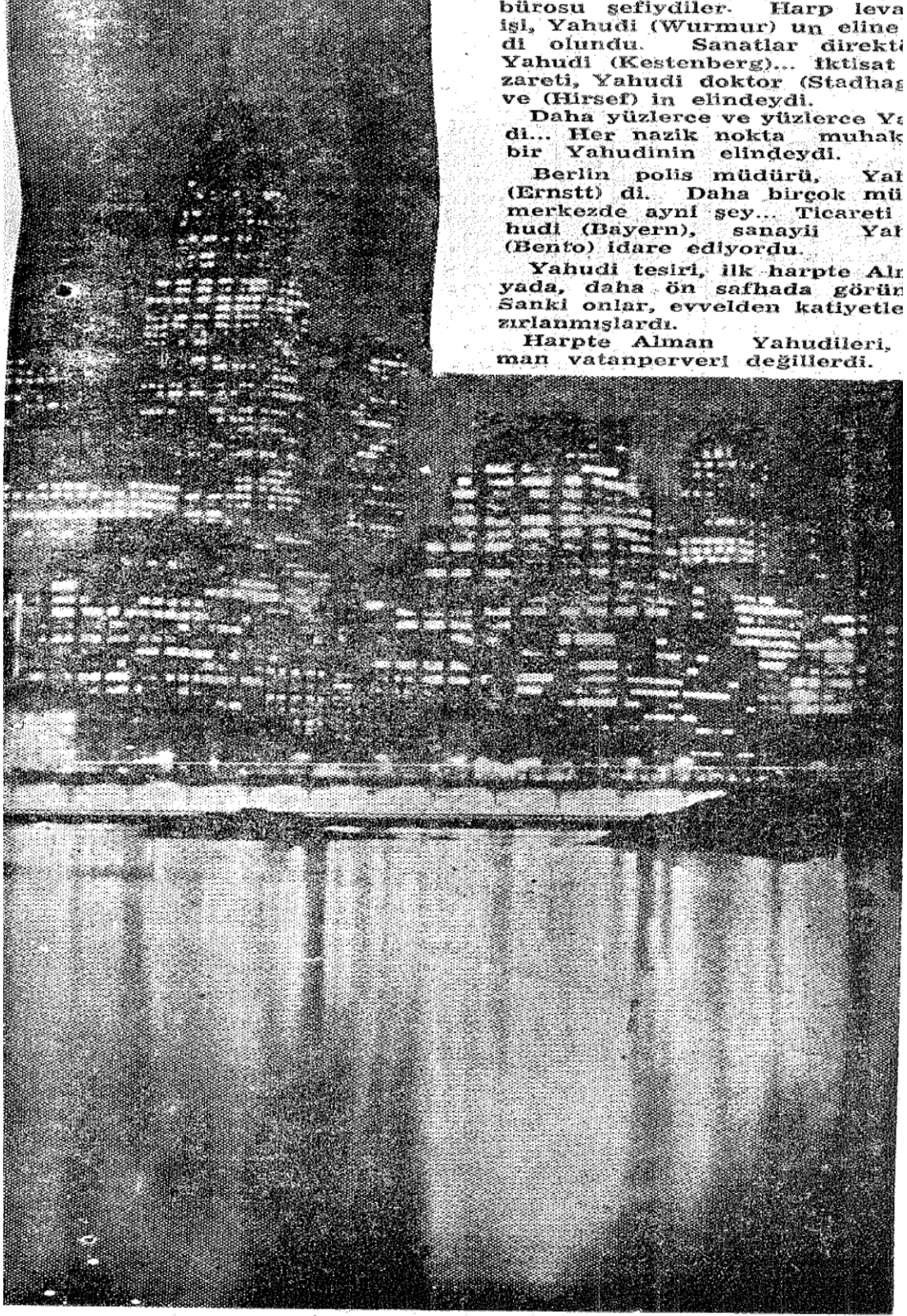

Eski zamanlarda Yahudi mahallesi

Eski zamanlarda Yahudi

Büyük Doğu Dergisi, (1954), Sayı:8

bürosu sefiydiler. Harp leva
işi, Yahudi (Wurmur) un eline
di olundu. Sanatlar direkti
Yahudi (Kestenberg)... iktisat
zareti, Yahudi doktor (Stadha
ve (Hirsef) in elindeydi.

Daha yüzlerce ve yüzlerce Ya
di... Her nazik nokta muhak
bir Yahudinin elindeydi.

Berlin polis müdürü, Yah
(Ernstt) di. Daha birçok mü
merkezde aynı şey... Ticareti
hudi (Bayern), sanayii Yah
(Bento) idare ediyordu.

Yahudi tesiri, ilk harpte Alr
yada, daha ön saftada görün
Sanki onlar, evvelden katiyetle
zırlanmışlardı.

Harpte Alman Yahudileri,
man vatanperveri değillerdi.

Yahudilik karargâhı

**Yahudide el ve dil birliğini
gösteren Amerikan deseni.**

Büyük Doğu Dergisi, (1969), Sayı:3

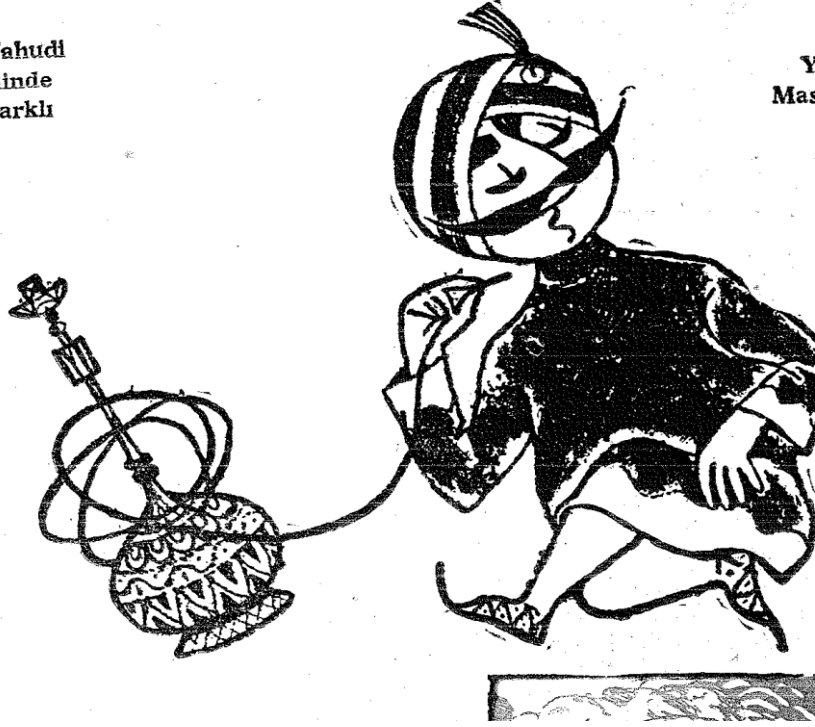
Amerikalının Tepesinde Yahudi

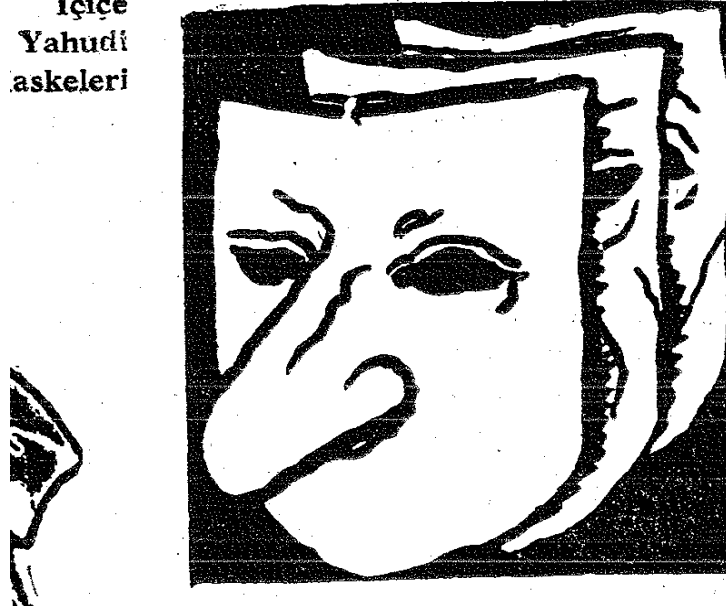
Büyük Doğu Dergisi, (1968), Sayı:25

Yahudi
elinde
Şarklı

Y
Mas

İçice
Yahudi
askeleri

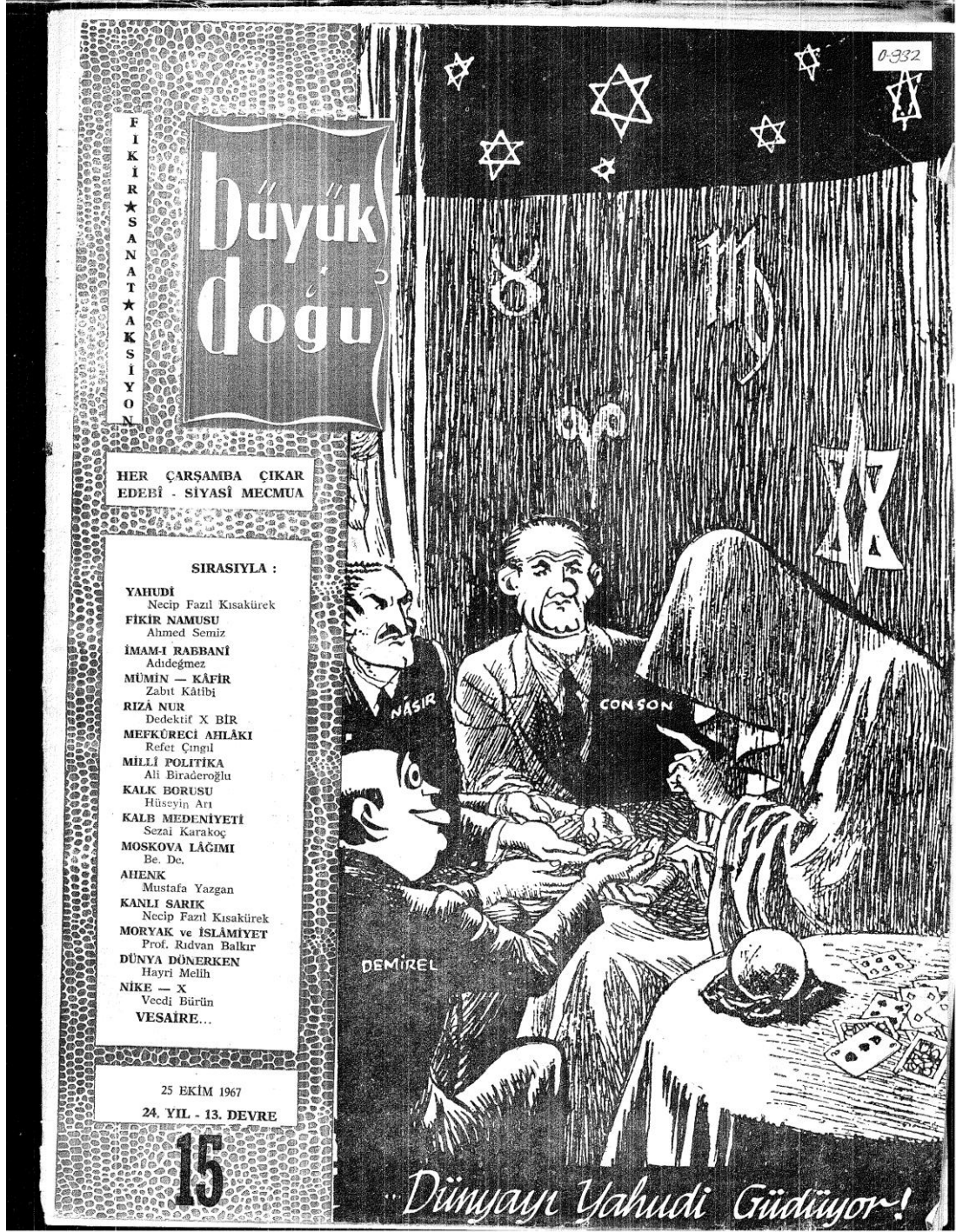

Büyük Doğu Dergisi, (1968), Sayı:25

**Yumurtasını pişirmek için
dünyayı yakan Yahudi.**

Büyük Doğu Dergisi, (1968), Sayı:25

Büyük Doğu Dergisi, (1967), Sayı:15

17-382

F İ K İ R S A N A T A K S İ Y O N

Büyük Doğu

HER ÇARŞAMBA ÇIKAR
EDEBİ - SİYASİ MECMUA

SIRASIYLA :

BATININ UÇ GÖZÜ
Necip Fazıl Kısakürek

PARTİLER BİRLEŞİNİZ
Arif Emre

DİRİLİŞ
Prof. Osman Turan

AYDIN VE İSLÂM
Ahmed Semiz

İMAMLI RABBANİ
Adideğmez

YİNE NAMAZ
Zabıt Kâtibi

FIRKA PROGRAMI
Dr. Rıza Nur

TÜRKİSTAN DAVASI
İsa Yusuf Alptekin

ZEMZEM ve REFREF
Sezai Karakoç

DİRİLİŞ
Ahmed Kabaklı

DOĞUM SANCISI
Mustafa Yazgan

KANLI SARIK
Necip Fazıl Kısakürek

KOŞU
A. Erdem Bayezid

DÜNYA DÖNERKEN
Hayri Melih

MORVA ÖLDÜ
Vecdi Bîrûn

İMPARATORLUKTAN AŞİRETE
(Jül Romen)

1 KASIM 1967
24. YIL - 13. DEVRE

16

*Batının
4 gözünden
3 tanesi...*

Büyük Doğu Dergisi, (1967), Sayı:16

Bugün İslâma yönelen Yahudi silâhı

Büyük Doğu Dergisi, (1951), Sayı:56

ÖZGEÇMİŞ

1984 Adana doğumluyum. 1995–2002 yılları arasında Ortaöğretimimi Adana Ticaret Odası Anadolu Lisesi’nde tamamladım. 2002- 2007 yılları arasında Yıldız Teknik Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslar arası İlişkiler Bölümünde lisans eğitimimi bölüm 3.lüğü ile tamamladım. Bitirme tezi olarak “Berlin Duvarı’nın Yıkılışı ve Alman Birliği” konusunu Yard.Doç.Dr. Ergun Aydınoğlu danışmanlığında çalıştım. 2007 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı’nda yüksek lisans programına katılmaya hak kazandım.

Çalıştığım alanların başında Türkiye’de Gayrimüslim Azınlıklar, Kimlik politikaları, söylem analizi, kadın çalışmaları, kültürel ritüeller ve Siyasi Tarih gelmektedir.